

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita Beati Aloysii Gonzagæ E Societate Iesv,
Ferdinandi S. Rom. Imp. Principis, Marchionis
Castilionensis F. Natu Maximi, Libri Tres**

Cepari, Virgilio

Coloniæ Agrippinæ, 1608

Liber Secvndvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43934

duxisset. Tum verò seipsum in sacrifici-
um, atque holocaustum Diuinæ eius ma-
iestati offert & dedicat. Denique præfidi-
um sibi afferri petebat quo, vti deceret, si-
bi in domo Dei habitare, perseuerare, atque
sanctam seruitutem in ea seruienti emori-
liceret. Non desijt deinde eum diem, quo
Religionem esset ingressus, anniuersario
cultu, festum habere, Diuamque Cathari-
nam, cui is erat sacer, sibi in patronam co-
optauit.

DE VITA RELIGIOSA
B. ALOYSII GONZAGAE
LIBER, SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

*QVAM PRAECLARE TI-
rocinium Religiosæ vitæ
posuerit.*

Voniã qualis inter suos, ante
repudiatas fortunæ oppor-
tunitates, assumptūq; religi-
osioris vitæ cultū B. ALOY-
SIVS fuerit exposuimus, tē-
pus nūc est, vt quibus mori-
bus, atque sanctitate inter socios, postquam
in eo-

in eorum numerum receptus est, egerit referamus. Quo quidem tempore etsi lucernæ instar arsit, quòd tamen domestica disciplina, velut exiguis modij finibus, clausus tenebatur, hominumque lucem fugiebat, minus etiam eorum oculos, ac mentes excellens eius virtus aduertit. Nam & admodum adolescens, cum Theologiæ studia necdum expleisset, neque per ætatem Sacerdotio initiari posset, mortem obiit: & paucis illis, quibus vixit, annis, præsidum voluntate efferuescens ille ardor, quo antea actus finem & modum transierat, velut iniectis frænis, ad definitum, temperatumque viuendi morem reductus est. Quare externa quadam rerum specie eius facta metientibus, videri possit, postquam in aliorum potestatem concessit, ijs omissis quæ in paterna domo in vsu habebat, præcipuam suarum laudum segetem perdidisse: at verò ijs qui cœlestis philosophiæ diuturniorem vsu habent, religiosam eius vitam purgatis, collustratisque diuina luce mentis oculis intuentibus, liquidò apparebit, & quantam accessionem ad perfectam virtutem, superiorum ductu fecerit, & quâto interuallo quæ in religione gessit superioris ætatis actiones dignitate præcellant. Religiosus siquidem, quippe vberiore sacrarum rerum cogni-

gnitione imbutus, affluentius quoddam
 lumen in agendo sequebatur, nullaq; erat
 eius actio, quamvis minima, quam non &
 plurimarum virtutum comitatu, &, quia
 voluntatem suam omnem, nisi congrue-
 ret penitus cum diuina, abiciebat; unico
 Dei gloriæ amplificandæ studio, atque ple-
 no in eum caritatis ardore, decoraret.
 Sed in omni eius præstantium virtutum
 copia, quas hac altera parte persequemur,
 duo quædam obseruare licet. Alterum
 quòd cum in principatu natus & enutri-
 tus, item tenera, debiliq; valetudine esset,
 tamen vix pedem in Societatis domum in-
 tulit, cum ita ad communem viuendi mo-
 rem, domesticamq; disciplinam assuevit,
 nihil ut à ceteris differre videretur. neq; se
 vnquam à quoquam præsidum, quamvis
 recenti præsertim à mutato statu, sæpius id
 offerretur, aut accipi curatius, aut vlla in-
 re eximium haberi passus est: & domi ad
 munia quamvis abiecta, & humilia tam
 lætus alacerq; descendebat, ut illum ad
 eum diem nunquam alienis ministerijs
 vsus, sed in aliorum seruitio ætatem con-
 triuisse diceres. Alterum, quòd à principio
 persuasum habuit eum demum omnes re-
 ligionis numeros obiuisse, qui nihil eorum
 prætermiserit quæ sanctis eius instituti le-
 gibus sanciantur, inque officijs omnibus,
 quantum

quantumuis leuibus, quæ in dies singulos imperantur, quàm diligentissimè sit versatus. Quare in omnibus, quæ vel instituto vel more quotidie præcipiuntur, exhauriendis, nihil illo obseruantius, nihil intentius fieri poterat. qua via in tantum euasit perfectæ sanctimonix fastigium, ut cum omnibus Religiosis, quos aliquod sublimioris virtutis studium tenet, tum præcipuè Societatis nostræ hominibus, tanquam omnibus numeris absolutæ sanctitatis exemplar suo merito proponi possit. Iccircò in hac altera parte consilium mihi est, minuta etiam quædam, & interiora persequi, ut habeant nostri, in omni domestica functione vnde exemplum sumant. Igitur in ipso tyrocinio altissima omnis virtutis fundamenta posuit. Postquam enim, ut dicere institueram, primam probationem ingressus est, eos omnes dies, quibus secretum egit, in diuinis rebus meditandis, vel legendis (quanquam ut erat semper in Deum intentus, nihil prope, inter eius lectionem & meditationem intererat) magnopere eius animus acquieuit. Interea siue mutatione cœli, atque victus, siue corporis afflictatione, cui insistebat, seu nimia in commentando contentione mentis, eius valetudo tentari

cepta . Ea causa Præfides coegit al-
quanto solito citius illum emittere,
Quod eo fecere libentius , quòd sacris ex-
ercitationibus Mantuæ nuper obitis , So-
cietatisque Regulis , ac Constitutionibus
perlectis, haud sanè nostrarum rerum ru-
dis aduenerat. neque verò inter tot ad-
uersa probatus , præterea probandus vi-
debatur . Exacta probatione, Medico tan-
tisper curandus traditur , donec ex inua-
litudine confirmetur . Linthea quibus in i-
tinere Romam vsque erat usus , cum elu-
enda data essent , ex assiduis flagris, qui-
bus quotidie se ipse conciderat , pluri-
mo sanguine imbuta comperta sunt . Post-
quam in aliorum consuetudinem admise-
sus est, animaduertit illum tyronum Ma-
gister, capite paulò inclinatioe ingredi.
Eius ergò vel ab ea consuetudine dedu-
cendi , vel ad sui victoriam exercendi,
iussit collari è rudi charta tela tecta gut-
tur prætendi , quo caput surrectum de-
mittere non posset . Id cum aliquot die-
es gestare iussus esset , mirifica ala-
crite paruit, eiusque gratia placidè sub-
ridebat in congressibus . Cæteros om-
nes tyrones proinde obseruabat , ac
reuerbatur, ac si eius familiæ postremus
fuisset . neque diu cunctatus est , quin
ieiuniorum, flagrorum , ciliciorum , alio-
rum.

rumque edomandi vel corporis, vel animi officiorum potestatem sibi fieri postularet. Iam verò ubi ani n aduertit tyrones nò, ut ipse adhuc fecisset, pileo quadrato, qui Clericorum est insignis, neq; cetero vestitu vti etiam eleganti panno, quam esset, quem sibi inter suos faciendum curarat, etiam atq; etiam præfides orauit, ut vulgare exemplò sibi tyronum pileum, vestesque ceteras concederent. id quod impetrauit. Ad hoc, suum canonicarum precum Breuiarium, quod fronte, & inuolucro aurato erat, bona eorundem venia, cum alio vulgari commutauit. deniq; quod ab omnibus, quæ Aegyptum redolerent abhorreret, paulatim se omnibus quæ secum detulerat, exiit. Constat cum Sanctorum Patrum consensu, tum diuinarum litterarum auctoritate, eos qui se Deo in seruitutem dedicant, in eaque fideliter versantur, non à Dæmone ad luendam alicuius noxæ penam, sed proximè ab ipso Deo tentandi, periclitandique causa exerceri. Itaque Deus quos diuiniore scientiæ luce imbuit, ijs ferè solet cælestem illam animi voluptatem, quam ijs qui eius imperia nauiter faciunt, indulgere consuevit, aliquantisper adimere. D. Bernardus allatis in quodam sermone rationibus hoc amplius censet, id à Deo nò consuetudine solum, sed etiam necessariò

M 5

fieri.

16 DE VITA B. ALOY. GONZ.

fieri. Non passus est Deus diu seruum suum
ALOYSIVM huius generis gratiam ab
se desiderare. Iam enim à principio ali-
quamdiu animo ab illis solacijs vacuo fuit,
quo tempore non ille quidem inquit,
aut perturbatus, aut ad vllum vitij genus
erat propensior, sed hilaritatis illius sua-
uitatisque quâ mens eius, inter suos etiam
fruita fuerat, iacturam se fecisse condo-
lebat. Vnum supererat dolori leniendo,
quòd quoties ad orandum te daret, illo
planè se leuatum sentiebat: neque multò
post omni illa tristitiæ nube depulsa, Deus
qui se eius periclitandi, atque ad sui ma-
iorem cupiditatem inflammandi causa
paullispèr abdiderat, denuò menti eius
illuxit pristinamque ei pacem, tranquilli-
tatemque retulit. Aliàs Dæmon quò il-
lius animum contraheret, atque abijce-
ret, hanc ei cogitationem subiecit: Quid
de te tandem faciet Societas? Ille se à Dæ-
mone sollicitari confestim odoratus, ob-
uiam illi obstitit, atque intra semihoram
palmam tulit. Testatus est deinde se his
duntaxat duabus vicibus toto tyrocini
tempore tentatum esse. deinceps ergo
mens illi sedata semper & quieta fuit.
Quid mirum? omnibus mortalium ca-
sibus animo superior, omnia diuino con-
silio assignabat. quo eò loci euasisse vide-
batur,

batur, vbi iam nulla perturbatione quati
posset. Id adeò satis ostendit allato de pa-
tris sui Ferdinãdi Marchionis morte nun-
cio, qui duobus mensibus & dimidiato
quàm ipse Societati se coniunxerat, diem
obijt: quo audito nihilo plus commotus
est, quàm si nihil eius interesset. Itaque eo-
dem die aliorum suafu matrem consola-
tur per litteras, sic eas exorsus est, vt Deo
gratias ageret, quòd deinceps nihil causæ
esset habiturus, quin diceret: Pater no-
ster qui es in cælis. Id verò cum alij omnes,
tū illi imprimis valde mirati sunt, quibus
cognitus erat intimus ALOYSI sentus, at-
que in patrē amor, & obseruantia, quæ erat
tanta, vt cum à Deo, cælestibusq; rebus dis-
cessisset, negaret se quicquã in terris habe-
re carius. certè confessus ipsemet est, patris
mortem seorsim spectatam, non posse non
summo sibi dolori esse, at vbi reputaret,
Dei nutu euenisse, nō posse sibi molestum
esse, quod illi placuerit. atque id est quod
paulò ante diximus, eum fortuna omni
altiore fuisse, quòd totus ex Dei nutu
penderet. Idem ille præproperus patris
exitus causam Aloysio dedit, eximij in se
amoris, singularisq; curæ quã Deus pro se
gereret cognoscendæ. Etenim si Marchio
duobus tribusve mensibus prius decessis-
set, quam ipse suis se opibus abdicasset,

aus

aut eius ad Religionem accessus in tertium
 mensem reiectus esset, verendum erat ne
 aut Præpositus Generalis, ratus eam fami-
 liam tam apposito ad rem gerendam capite
 priuandam non esse, eum accipere detre-
 ctaret, aut Prouinciales pro suo inflamma-
 to in eum amore, vi retinere niteren-
 tur, aut certè ipse ditionem fratri minori
 etiamtum admodum adolescenti veritus
 committere, fatius duxisset saltè aliquam-
 diu in eius administratione versari. quem
 verò ea res euētum fuisset habitura, id sci-
 licet Deo exploratum est. Nunc Deo qui
 eum diligebat cordi fuit, posteaquam ere-
 ptum è fortunæ vinculis Religioni asse-
 ruisset, tum demū ad se Marchionem eius
 patrem euocare. Neque verò obscurius in
 ipsum Marchionem eadem prouidentia
 enituit. Nam, cū ille ab ineunte ætate multa
 belli decora equo peperisset, tempusque
 omne in honoribus, omni que huius mun-
 di claritudine sibi suisque quærenda trans-
 misisset, dedito iam Religioni ALOY SIO
 ita mores ipse suos ad virtutem conuertit,
 tamque flagranti animo ad pietatis studia
 sese contulit, vt notis omnibus miraculo
 esset. Ludum, cui hactenus plusculum in-
 dulserat, penitus respuit. & quotidie ves-
 peri, cū ad lectum in quo articulari mor-
 bo laborabat, Christi cruci suffixi simula-
 chrum,

thrum, quod ALOYSIVS reliquerat, afferri iussisset, coram eo, vnà cum Ghisonio, quem nuper ALOYSII cubicularium sibi retinuerat, septem psalmos, qui ad penitentiam pertinent, & litanias recitabat. ad quas accersebat etiam cōiugem, & liberos, atq; vt respōderent imperabat. Inter orandum tanta vi lachrymabatur, tãto cum singultu atque gemitu, vt ardoris pœnitendi, quo eius animus succendebatur, abundè ostentui esset. Ad vltimum crucifixi signū complexus, & pectus tundens identidem, cum lachrymis ita precabatur: *Miserere Domine, Domine peccavi. miserere mei*: Miratus verò insolentem hanc suam flendi promptitudinem, tandem: *Non ignoro, inquit, vnde hæ lachrymæ fluant: sunt hi ALOYSII fructus: ALOYSIVS à Deo Opt. Max. vt hoc salutari dolore cor mihi suffigeret, impetrauit.* Ad hæc ALOYSIO Cataneo sacerdoti Roma, quo ALOYSIVM erat persecutus, nuper reduci, ad D. Virginis Matris Mantuanæ deducto, omnes superioris vitæ labes, vt ipse mihi ALOYSIVS sacerdos retulit, accuratè, & dolenter Christiano ritu confessus est. Neque verò postea flagrans hic eius animus vnquam deserbuit. Vbi verò ingrauescere indies morbum videt, Mediolanum iubet se deportari, experturus ecquod ibi à Medicis malo suo remedium
afferi

afferrī possit. verū in paucis diebus extrē-
 mis appropinquavit. ergo cū P. Francis-
 cus Gonzaga tum etiā summū in suo ordi-
 ne magistratū gerens, qui fortē Mediolani
 agebat, quondam præcipi i iam die ad eum
 salutatum, atq; impendentem mortē nun-
 ciatum venisset, ipse quid tali tempore sibi
 ille vellet, facile suspicatus, vltro petijt vt è
 suis, quem maximè idoneum putaret,
 confitenti datum operam, ad se allegaret.
 allegavit: confessus est. post die reuersus
 P. Generalis hortatur, vt testamentum fa-
 ciat. fecit, & ordinatis omnibus, quæ
 opus fuit, suos lamentantes eo solatus,
 quod liceret gratulandum sibi potius esse,
 quem eo tempore Deus migrare iuberet è
 vita, cum tam præclare animatus esset, Idi-
 bus Februar. anno M. D. LXXXV I. mor-
 talitatem exiit. corpus, vti mandarat,
 Mantuam delatum, in æde D. Francisca
 sepultum est. ALOYSIVS, quæ circa pa-
 tris obitum acciderant, à P. Generali,
 de quo modo memini, atque familiaribus
 suis certior factus, gaudio gestiens, Deo
 gratias egit. Solet commemorare ita se à
 patre suo edoctum esse: Nitendum esse ei;
 qui ad aliquod viuendi genus aut nego-
 tium adiungat animum, vt quàm potest
 fieri diligentissimè instituta perficiat, hic
 cū patri in subiectis fortunæ rebus sen-
 sus

fus fuisset, æquum esse, ut ipse in Dei
caussa similiter sit affectus. Neque segniter
factis ipsis ostendit, quàm altè hoc dictum
in animum demississet, qui accenso semper
studio pugnavit, ut seipsum in rationis di-
tione redigeret, & omne virtutis, Christia-
næq; Philosophiæ nomen, decusq; gereret.
Atq; ut pauca delibemus, quæ iam tum de
illo in admiratione, & sermone erāt; prin-
cipio, curā de propinquis omnem ad eò de-
posuit, ut memoriam etiam eorum om-
nem ex animo deleuisse videretur. Itaque
interrogatus, quot haberet fratres, nō prius
respondum dare potuit, quā secum ipse eo-
rum numerū inisset. Alias percūctanti cui-
dam patri: molestiamne aliquam è necessa-
riorum recordatione caperet; negavit eo-
rum vnquam in mentem venire, nisi cum
generatim eos Deo commendare vellet,
ac, Dei beneficio, vsq; eò se cogitationes
suas in potestate habere, ut non nisi, quod
vellet, vnquam animo succurrerēt. Sen-
sus omnes suos tā diligenti custodia sepe-
rat, ut oculis & auribus præditus, nec vide-
re nec audire, & corpore in terra positus,
mēte in cælis versari videretur. Nunquam,
dum Religioni vacavit, rem vllam odori-
ferā, nedū adscito odore imbutā in manus
sumpsisse visus est, & quoties in valetudi-
narijs agris ministrabat, cuius copiam sæ-
pe sibi

pe sibi fieri postulabat, ad omnium terribilissimos applicabat se, situm que illum, ac pedorem tam facile ferebat, ut nullum faldidij signum daret. Domabat & tactum influctis carni verberibus, ad motis cilicij, nudo pane & aqua in diurnum saepe victum adhibito, alijsque corpori pccnis, cruciatibusq; impositis. quæ omnia valde frequentabat, nisi tamen propter infirmam valetudinem, rarius ac vellet, horum ei licentia permittitur. Neque aliud maiorem ei dolorem afferebat, quam quod suo in hac re animo obsequi non liceret. quondam etiam cuidam patri confidenter negavit, quicquam esse ea supplicia, quæ corporis animique insolentiæ reprimendæ modo vsurparet, ad ea quæ in pristina fortuna sua sponte tulisset. hoc vno se recreari, quod religionem nauis per similem esse sciret, in qua non minores progressus faciant, qui gubernatoris iussu otiosi sedeant, quam qui in remigando desudent. Die, quo Ecclesie more, ieiunium seruabatur, potestatem à tyronum Magistro impetrarat, à ceteris omnibus præterquam pane, & aqua, abstinendi. ceterum Magister in illum intentus, cum obseruasset, prope nihil in mensa degustasse, ea sublata, quod aliam ipsi sibi imperandi materiam daret, accitum ad se iubet ad alteram mensam redire, & quicquid

quid appositum fuerit exedere. Fecit ille, ut erat imperatum. Tum verò quidam, qui id animaduverterat, inde digresso, per iocum: Bellam verò ieiunij artem tenes, mi frater A L O Y S I, semel modicè comedis, ut iterum comedas. cui ille: *Quid vis faciam?* inquit: *propheta dictū est. Vt iumentum factus sum apud te. & ego semper tecum.* Ad audiendum tantum quod attinet, nunquam ille res nouas, aut inutiles narrantibus aures accommodauit. itaq; si res ferebat, sermonē alio traducebat: sin aliquo num̄ ero esset qui loqueretur, silentio ipso habituq; oris satis ostendebat quæ diceretur, inuito sibi esse. Oculis, uti prodidimus, iā in solutiori etiam illius viuendi genere cum seuerissimè moderatus sit, longè etiam illustriora inter Religiosos eius vigilantia exempla edidit. Solent tyrones in vineam quādam aliquoties quotannis, animi causa, egredi: ad eam sapius item A L O Y S I V S iuerat, quando, nescio quis casus tulit, ut in aliam mitterentur. Postquā ex hac reuenit domum, interrogatus: vtra illi videretur amēnior: vehementer hāc quæstionem se mirari ostendit. nimirum hactenus eandem putaret esse, atque illam, ad quam prius itare erat solitus, quæ tamen cum hac plurimum, via, conclauibus, cæterisq; rebus discrepabat. reminiscendo tandem recognouit in hac

N
lacellum

facellum, non item in priori, sibi visum esse. Cum tres iam menses in tyronum trichinio cibum cepisset, ignorabat tamen quisnam esset mensarum ordo. Igitur iussus à ministro, librum quendam ab se, in loco Rectoris, inibi relictum afferre, prius edocendus fuit, quis ille locus esset, & ubi sacerdotes considerent. Aliàs tribus item mensibus in tyronum domo exactis, ad Magistrum retulit, angere se religione, quod non voluntate, sed fortuito in affidentem coniectis oculis, quid rerum ageret vidisset. vereri se ne id curiositatis notam mereretur, quodque magis etiam mireris adiunxit, sibi iam primum, dum in Societate esset, scrupulum, qui ad oculos pertineret, incidisse. Gustatum funditus perdidisse videbatur, adeò nullum cibi saporem percipiebat, neque curam habebat delicatus an vilis, bene conditus, an insulsus esset. studio illi erat, eius quod sibi propositum esset, deterrimum sumere. & inter edendum nunquam non mente in res diuinas infixas esse. nam præterquam quod lectioni attendebat, meridie se quod Christo in potione datum est, vesperi cœnam illam sacratissimam, plenamque mysterijs, qua postremum discipulos suos Christus accepit, animo versabat. In linguæ custodiam tam erat vigilans, ut quem fugisset, quam sæpe ille

exi-

exitiosa, atque lubrica sit, ipsum nimio-
perere anxium, superstitiosumque iu-
dicasset. In precibus quas medijs occupa-
tionibus interiaciebat, hic etiam illi è
psalmo versus in ore frequens erat: *Pone
Domine custodiam ori meo, & ostium cir-
cumstantia labijs meis.* Item illud in homi-
num congressibus crebrò usurpabat: *Quis
non offendit in verbo hic perfectus est vir, &
si quis putat se Religiosum esse non refranans
linguam suam, huius vana est Religio.* ac
longè erat illi tacere, quàm loqui iucun-
dus. Itaque incredibile est, quàm fue-
rit eius legis observans, quæ Religio-
sis hominibus, certis temporibus, silen-
tium indicit. Foras aliquando cùm sacer-
dote deambulatum missus, quòd au-
diisset, non semper quibus sit exeun-
di, iisdem esse & colloquendi facultatem,
libellum pium, quem huius gratia secum
detulerat, per viam legere instituit, eum-
que partim lectitando, partim medi-
tando sic peregit, vt suo comiti, qui
delectatus hoc exemplo, & ipse illo mis-
so facto ad commentandum se dederat,
verbum nullum diceret. Amabat verò
tantopere silentium, siue quod apud Deum
offendere verebatur, seu quod cœle-
stes illæ mentis deliciæ, quibus assiduò

fruebatur, omnem lætitiæ cupiditatem, quæ ex mutuis colloctionibus hauriri potest, penitus extinguebat. Solent homines de Societate, domo exituri, quorsum eant lanitorem certiore facere. cum ergo tyrones Romæ sæpe vel sacrificantibus ministratum, vel conciones, lectionesve sacras festis diebus auditum ad Patrum Professorum domum mitti soleant, sciscitatus est à Magistro suo ALOYSIUS, Incastumne verbum proferret, si, quando ut intelligeretur satis esset indicare, Domum se ire, adiungeret etiam se ire ad Domum professorum. Ea hora, quæ proximè à prandio ac cæna remissioni animorum tributa est, & quòd recreare se tunc modico sermone liceat, recreationis dicitur; nunquam ille non de Deo agebat, ac sæpenumero institutum sermonem abrumpebat, ubi veniebat aliquid in mentem, quam obrem, quod erat exorsus, reticendum videretur, & paulisper defixus in silentio, nunquam persuaderi sibi sinebat, ut eum pextexeret. Quæ de vestitu, quæ domi maximè detrita atque obsoleta vestimenta erant, ea sibi deposcebat. cum ergo Rectoris iussu, nova illi vestis indueretur, tantum animo cepit dolorem, ut factorem, aliosq; qui aderant, latere non posset. Hunc postea suum dolorem explicanti, responsum est, eum etiam quodam

quodam sui ipsius amore, & nominis, atq;
aliorum de se opinionis tuendę studio pos-
se proficisci. Quibus ę verbis occasionem
ille arripuit, aliquot dies in suas omnes co-
gitationes inquirendi, ac molestiæ illius,
quam in veste induenda senserat, caput &
originem, quoad liceret, peruestigandi.
Cum se totum accuratissimę circumspexis-
set, nunquam tamen, quam huius generis
culpam sustineret, reperire potuit. Quini-
mo, etsi comperiebat tyrocinium primũ
ineunti cogitationes esse nonnullas inie-
ctas, quæ eõ pertinere viderentur, vt se
ipse plusculum diligeret, ea tamen, Deo o-
pitalante, fuerat vigilantia, vti ne semel
quidem ijs se obsecutum esse meminisset.
Quò tamen aduersus hanc pestem esset tu-
tior, atq; securior, in omnibus quæ aliquot
mensibus de Christi ærumnis meditatus
est, in eam vnã curam, cogitationemq; in-
cubuit, vt præposteri in seipsum amoris
euulsis radicibus, salutarẽ sui despicientiã,
atq; odiũ menti insereret. Iã ijs quæ ad cõ-
primendam honoris cupiditatem adhiberi
solent, eõ vacabat impensius, quò ea sanæ
mentis hominibus, corporũ vexatione cõ-
ducibiliora, magisq; necessaria esse cense-
bat. igitur vsu ac tractatione palam abijciẽ-
di, hominumq; ludibrijs exponẽdi sui, vs-
que cõ processerat, vt id neq; domi, neq; in

publico facere dubitaret. Sæpe potestatem sibi fieri postulabat in obsoleta lacerna, humeris mantica oneratis, per urbem stipem mendicandi. Interrogatus ecquid hoc illi pudori esset, aut molestiæ? negavit, Proposito siquidē ante oculos Christi exemplo, & eius gratia, immortalique præmio, quod meriturus sit, satis sibi stimuli esse ad hæc omnia libenti, gaudentique animo subeunda. Neq; verò si vulgari etiam hominū iudicio rem expenderet, intelligere posse, vnde tandem sibi grauis esse possit? *Aut enim, inquit, ijs qui me vident notus sum, aut ignotus. si me ignorant, non est mihi de eorum iudicio laborandum, neque inter mea conditionis ignaros, de vlla existimationis iactura dolendum. Sin me cognoscunt, præterquam quòd salubre sibi exemplum meum esse sentiunt, non modò suam de me opinionem minuunt, sed etiam tantopere augent, vt periculum sit, ne in eo animus insolenter potius sibi gloriandum, quam tristandum putet. Qui enim in fortuna minimè tenui natus, ad inopiam Christi amore se deiecerit, ab ijs etiam in honore habetur, qui sibi illa aspernanda non putarunt. Ad eundem modum cum festis diebus palàm in vrbis vicis, & compitis, Præsidum missu, mendicis, ac rusticanis hominibus, Christianæ doctrinæ elementa tradebat, tanta erat eius in hoc munere hilaritas, atque aduersum*

sum omnes amor, ut cum omnes fructū ex
eius aspectu caperent, tum verò grauissimū
Antistites fortè iheda præteruecti inter-
dum ipsius videndi, atque audiendi studio
subsisterent. Fuit, cum hominem, quem
sex ipsos annos, confessione abstinere cog-
norat, non prius sollicitare, atque, ut erat
diuini spiritus incitatione inflammatus,
ardenti oratione cohortari destitit, quā
eum ad pœnitentiā inflexam, secum in
basilicam Nominis IESU, ad Sacerdotem
perduceret, qui hominem confitentem au-
diret, & expiaret. Idem officium non rarò
alijs præstitit. Vnum erat in quo non nihil
sibi molestiæ dari fatebatur, quando palam
in triclinio, vel tyronum exedra, de suis
delictis reprehendebatur, non quòd notā
alieni à virtute hominis, quam huius non
faciebat, reformidaret, sed quòd sua sibi
vitia per se stomachum mouere diceret.
Itaque non aliud crebrius poscebat, quā
ut publicè coargueretur, id quod ex usu
sibi imprimis esse fatebatur. Ac licet, ut
omnes animi motus in potestate tenebat,
in proclui esset ipsi mentem à reprehensio-
nibus, sic aliò traducere, ut eas ne audiret
quidē, ne tamen, ut aiebat, præfides suos fal-
leret, utq; plus apud Deum gratiæ merere-
tur, id facere supersedit. Interea verò dum
palam obiurganti os tradit, reputans
N 4 se quid-

se quiddam aduersi, ad exemplum Christi, perferre, excitabatur gaudio, quod uerè illi ad diu meditandū materiam præbebat. Magister tyronū postquam illū adeo omnibus in rebus consideratū uidet, statuit eū aliquando, periclitandi causa, de improviso adoriri. Mandat ergo, aliquot dies præfecto triclinio, verrendo, tergendō, sternendo operam nauet. ipsi autem præfecto negotium dat, ut eum identidem carpēdo, & vellicādo assiduè exerceat. is quāuis suis partibus perquā studiosè actis, nunquam tamen ALOYSIVM adigere potuit, ut vel semel se excusaret, vel cur ita fecisset, rationem redderet. Itaq; tantæ facilitatis, & patientiæ admiratione perculsus, suis ipse oculis egrè credebat. Venit aliquando ad tyronum domum eū salutatū Patriarcha Gōzaga. is in digressu seuocatū Rectorem percurritatur, ut se gerat ALOYSIVS. cui ille, id se affirmare posse, inquit, neminem domi esse, quin eum documento habeat. Ad summā, à primoribus sui tyrocinijs mensibus tā erat cōpositis, suauibusq; moribus, cibi tam parcus, in ieiunijs tantopere deditus, corporis, animique, præcipuè cū de contemnendo honore agebatur, tam seuerus, propensusque domitor, Legum omnium, quamuis de minutis rebus, tam sedulò obseruans, tam sui despicīens, tam affabilis

fabilis omnibus, superiorum tam reuērens,
 dictoq; audiens, tam pius aduersus Deum,
 tanta caritate in eum æstuans, atque omni-
 bus denique virtutis numeris perfectus, ut
 non modo omnium tyronum ore, velut
 quidam è Diuorum gente, prædicaretur,
 ac pro tali in congressibus omni obseruan-
 tia coleretur, quæque ille conigerat, aut v-
 surparat, pietatis causa oculis honestaren-
 tur, verum etiam ij qui tyrocinium excesse-
 rant, quæ illi in manibus, vsuue fuissent, re-
 liquiarum instar hominis eximiè sancti,
 cupidè expeterent. Itaque libellus è quo in
 paterna domo vnde eum detulerat, Virgini
 Matri preces laudesque recitare erat sol-
 litus, eodem ferè temporis spatio, pietatis
 causa, ablatu, hodie in Sicilia custodi-
 tur. Breuiarium item Canonicarum precū,
 indidem ab eo allatum, apud Concionato-
 rem quendam etiamnum reliquiarum ve-
 nationè habet. Apud alios præterea eo-
 dem loco hæctenus, ex eo tempore, fuit. a-
 deò maturè eius præclara sanctitas, virtu-
 tisque excellentia comperta est.

CAPVT SECVNDVM.

DE REBUS, ROMAE IN PRO-
 fessorum domo, cum inibi mora-
 retur, ab eo gestis

N S

Solent

Solent Romæ Societatis tyrones, post
 quã vno alteroue mēse in domo S. An-
 dreæ cōsumpto, rectū ingressos cursū, neq;
 in religiosis institutis omninò peregrinos
 esse apparet, aliquot hebdomadas, aut men-
 ses ad professorum Domum, cui Iesu cog-
 nomen est, destinari. Ibi certa domus
 parte à ceteris disclusa, sacra facientibus mi-
 nistrant, legunt super mensam, alia munia
 obeunt, perinde atq; in tyrocinij domo so-
 lent. Præter eum qui ex ipsorū numero de-
 lectus, Præfectus dicitur, cui à Rectore pro-
 uincia demandata est officia partiēdi, ut &
 à quibus oportet rectè & ordine, & certis
 horis, quas illum obseruare conuenit, scilicet
 præest illis etiam Pater quispiam grauis, &
 rerum asceticarum peritus, qui eos peni-
 tentia lustrat, dirigit, vicem denique in eo
 loco Magistri tyronum fungitur. Huc ergo
 à Rectore missus est ALOYVS cum tres
 circiter menses inter tyrones egisset, quod
 mandatum lætus imprimis accepit, duabus
 de causis, quarum vtramq; è pietate pete-
 bat. Altera erat, quòd Patrum exemplis, qui
 ætate prope omni in administratione rerū
 alijsq; religionis negotijs transmissa, inibi
 vel templi & domus munera sustinent, vel
 summum Societatis magistratum, qui illic
 sedem habet, in re communi gubernanda,
 opera consilioq; subleuant, suntq; eiusmodi, ut

di, vt
 ligio
 se ad
 qua
 myst
 pater
 mini
 se fun
 Ceter
 illud
 vsqu
 tus el
 effigi
 habi
 sis ge
 bant
 leceb
 pesse
 Neq;
 fita, c
 fider
 sacru
 præp
 offic
 dom
 us fe
 gene
 nis t
 cata
 con

di, vt

di, vt in eorum vitas, velut in speculum religioſæ virtutis inſpicere liceat, plurimum ſe ad eã profecturũ ſperabat. Altera, quod qua erat erga ſacraſſimum Eucharistiæ myſterium pietate, quæ ſemper fecit, vt in paterna etiam domo libenter ſacrorum admi- niſter eſſet, vehementer lætabatur, huic ſe functioni ex profeſſo designatum eſſe. Ceterum fuiſſe illum animo in ſanctum illud Sacramentum admodum propenſo, vſque eò inter omnes, quibuſcum verſatus eſt, conſtat, vt cum de exprimenda eius effigie deliberaretur, multis placeret eo habitu pingi, vt ſacratam hoſtiam ſubmiſſis genibus adorantem referret. Inſtammabant eius voluntatem oblectamenta, & illecebræ mentis notabiles, quibus inter capſeda ſacra illa myſteria, perfundebatur. Neq; id, eius integritatem animi, & exquiſitã, quã adhibere ſolebat, præparationẽ cõſideranti, mirũ videri debet. Simul ille ad ſacrum epulum accedebat, ſimul animum præparabat ad alterum. Ac præter cetera officia pietatis, quibꝰ vacabat, quãlibet hebdomadẽ ita patiebatur, vt tres primores eius ſerias, alteram, tertiam, & quartam agendis tribus ſanctiſſimæ Trinitatis perſonis ſigillatim, pro tam eximio communi- catæ ſecum Eucharistiæ beneficio, gratijs conſecraret. tres item poſteriores, quintam, ſextam,

sextam, & sabbatum ijsdem personis seor-
 tim singulis orandis impendebat, vt facul-
 tatem sibi præstarent, ita vt oporteret pro-
 ximo consequente die Dominico cælestis
 conuiuij ineūdi. Non rarò quot hebdoma-
 dibus, statis horis in sacram ædem, aut eius
 Odeum se recipiebat, atque ibi Augustissi-
 mam Eucharistiam adorabat, & precibus
 Deo ferendis non nihil temporis traduce-
 bat. Pridiè quàm eius particeps fieret, id v-
 num mysterium in omnibus ipsius sermo-
 nibus & congressibus versabatur, in quibus
 liquida quædã voluptas, & diuinus ardor,
 quo eius animus interea completeretur, emi-
 nebat. Id cùm nonnullis sacerdotibus gna-
 rum esset, dabant operam, vt Sabbato quie-
 bus horis colloquendi potestas est, eum ex-
 quisitis reconditisq; sententijs, de hoc in-
 explicabili arcano, sermones habentem au-
 dirent, ac negabant vberiore se vnquam
 pietatis sensu, quàm dominico die sacris o-
 perari. nimirum Aloysij verba eorū mē-
 tes commorāt, atque incenderāt. Erat verò
 hoc ad eò peruulgatum, vt quoties vel extra
 dominicum diem cupido quempiam in-
 cessisset impensius ac iucundius Eucharis-
 tiæ vel sumendæ, vel faciendæ, pridie se ad
 eum aggregaret, atque ex composito in ser-
 monem, hac de re, delabi studeret. Sabbato
 vespere his cogitationibus imbutus quie-
 ti se

si se tradebat, Dominico prima luce cum euigilasset, hoc idem agebat, tum horam ipsam de admirabili, quæ in Eucharistia fit, animi cum Deo coniunctione commentabatur. hac elapsa Aedem lacram rei diuinæ operam daturus, petebat, inter quam semper immobilis genibus nitebatur. Suscepta Eucharistia, seuocabat se in angulum, è quo videre illum erat postquam aliquamdiu quasi alienata à sensibus mente orarat, agrè se in pedes erigentem, & propè languido gradu è templo efferentem. Iucundo verò diuinæ amoris motu, suauitatibusque cælestibus pleno interea pectore fruebatur. Reliquis antemeridianis horis sancto silentio intentus, aut preces recitabat Deo, aut eum tacitus speculabatur, aut piè aliquid à D. Augustino, vel Bernardo litteris mandatum legebat. Hac igitur gratia, lætus in Professorum domum migravit, in qua cõperit Tyronum disciplinã commissam esse Hieronymo Plato viro virtute, rerum diuinarum studio, atque omnis Christianæ Philosophiæ scientia singulari. Testes sunt eius libri tum pridem editi, tum reliqui argumento illis similes, quibus cum, per immaturam mortem, extremam manum non licuisset imponere, magno religiosorû hominum detrimento, nunquam lucẽ aspexerunt. In ijs admirabili via, & ordine
ratio-

rationem tradebat mentem ab his fortuna
 ludibrijs distrahendi, domandi, ac mode-
 randi corporis, motus omnes animi fræn-
 di, atque ordinandi, vitia, prauosque habi-
 tus extirpandi, virtutes omnes homini reli-
 gioso iùm ad seipsum regendum, iùm ad
 consuescendum cum alijs, necessarias parā-
 di, cum Deo denique perfecta se charitate
 iungendi. Duobus iam libris absolutis,
 mors nobis ereptum, affectum opus relin-
 quere compulit. Hic ergo Pater, vt erat
 pius ante alios, & sapiens, postquam su-
 curæ traditum Aloysium vidit, pro ea o-
 pinione, quam iam inde à primis diebus,
 quibus primùm eum nosse cœperat de eo
 habebat, valde gauisus est. Quod porrò fue-
 rit ab initio ipsius de Aloysio iudicium
 liquet ex litteris, quas de ijs, quæ in accessu
 ALOYSI ad Societatē euenerunt, sua ma-
 nu scripsit, ad adolescentem de Societate
 nostra, qui id temporis in Collegio Neapo-
 litano literis studebat. quarum rerum esti-
 iam ante mentio facta est, tamen vt tā i Pa-
 tris testimonio confirmetur, non erit abs-
 re eas litteras ad verbū hīc collocare. Scri-
 bit igitur in hunc modum.

CARISSIME FRATER IN
 Christo. Pax Christi.

Litteris

Litteris, quas à te nuper accepi, carissime Vitellesche, non equidem scio quid melius tibi, gratius respondere possim, quàm si te de quodam magni nominis tyrone Societatis nostræ, qui quinto abhinc die, (erat is D. Catharina sacer) in domum D. Andrea se contulit, certiores faciam. Est adulescenti nomen ALOYSIO Gonzaga. natus est patre præcipuo Marchione, non longè à Mantuanorum ditione, quorum Ducem arctissima necessitudine attingit, atque ipsi, quippe stirpis maximo, spes successionis incumbere. Verùm ubi DEO placuit eum sibi vendicare, duobus circiter abhinc annis, cùm in regia Philippi Hispaniarum Regis versaretur, ad Societatem adiunxit animum, eumque disertè Marchioni patri suo, qui & ipse in eadem regia erat, patefecit. Is factò sepius eius periculo, ad extremum concessit, neque ita multò post reuersus ex Hispania, scripsit ad Scipionem Gonzagam V. Illustrissimum propinquum suum, qui modò Hierosolymorum est Patriarcha, uti cum Præposito nostro Generali ageret, filiūq; suo illi nomine offerret. Verùm quoniam, ut ante dixi, primogenitus erat, quem hereditas manebat, opus fuit illi iure suo fratri cedere, quod cū sine Caesaris auctoritate fieri nō posset, aliquot interim menses abierunt. Nihilominus tamen, re deniq; omni transacta cū se optimus adolescens iam in portū inuehē posse speraret, pater illi in mora fuit, qui sue vehementi in illū amore, siue spe, quam in eo reposue-

rat seu, vt ipse modo ad P. Generalem scribit,
 quòd immaturam adhuc tantæ rei, eius aetatem
 putaret, vt tandem commeatum illi daret ex-
 rari se non sinebat, & complures eum annos re-
 morari destinaret Ibi verò eximia adoleſcentiæ
 constantia feruorq; mentis enituit. tamenſi enim
 maiori quàm explicari poſſit obſeruantia pater-
 tem ſuum colebat, nullum tamen vnquam eius
 ſolicitandi, viasq; omnes ad ipſius ſelectendum
 ſuumum perſequendi, ſinem fecit. cum verò nihil
 æqui boni impetraret, litteras ſanè ardentes ad
 Praepoſitum Generalem dedit, quibus petebat, vt
 per eum ſibi, inſalutato patre, venire liceret. Cui
 Praepoſitus Generalis abnueret, res vſque ad hoc
 tempus dilata eſt. Iam verò, qua arte equidem
 neſcio, certè impetrata tandem venia, habitu Ec-
 cleſiaſtico, decem circiter equitibus comitatus,
 Romam venit. Eius adueniſus adeò percrebuit
 rat, quacumque iter haberet, atque et-
 iam Roma paucis diebus, quibus in aditu
 Scipionis Gonzaga diuerſatus eſt, iam eman-
 narat in vulgus ad Societatem eum inuen-
 dam venire, vt cum per idem tempus ad Pon-
 tificem Max. adiret, vt eius benedictione ad ce-
 pta perſequenda muniretur, vulgato in aula,
 eius conſilio, eorum hominum corona ambiretur,
 quorum ſtudia & cura quoniã immenſum quatu-
 rum ab eius ſententia diſidebant, intenta in illa
 ora, velut in portentum, tenebant. Proxima die
 omnium ſuperiore feria ſecunda, qua vt dixi, D. Ca-
 thar

tharina dicata fuit, ad D. Andreã se recepit, eo-
 dem illo Patriarcha prosequente, qui ibidem, vt
 cum P. Generali pranderet, remansit. Iam verò
 dotes eius, mihi crede, sunt eiusmodi, vt generis
 nobilitas, quam modò cognouisti, quam sit illu-
 stris, decorum eius postremum sit. Ingenio tantũ
 pollet, vt quamuis octauum decimum annum nec-
 dum attigerit, sit q̄, tãdiu in principum aulis ver-
 satus, tamen Logicis, Physicisq̄, sit apprimè erudi-
 tus. Prudens verò & consideratus in verbis, vt (se-
 riò loquor) nos omnes obstupesciat. Eius illud v-
 num tibi argumento esto, quod Marchio eius pa-
 ter iam in familia sua negotijs eum adhibebat,
 atq; in epistola qua illum P. Generali offert, af-
 firmat se illi donare id quo nihil carius, maioris-
 que spei haberet vsquam. Verum enim verò nihil
 sunt hac omnia ad eius virtutem, & sanctitatem.
 fatetur siquidem ipse iam inde ab octauo circiter
 anno Deum se timere cœpisse, satisq; id ostendũt
 vehementes, quibus agitur pietatis motus. nam
 inter precandum continuis lachrymis abundat,
 & perpetuò prope, animum collectum, atq; intẽ-
 tum habet, quòd cum ex ipso vultu, tum è mori-
 bus apparet. Domestici narrant in more illi posi-
 tum fuisse quatuor, aut quinq; tempora interdũ
 in meditando agere. noctu idem factitabat, sed
 de eius temporis partitione nihil comperti habe-
 bant, quod iampridem, in exuendo, nullius vti o-
 peras sustinebat, sed retrusus in cubiculum pro pi-
 etatis & ardoris modo deuoti Deo animi officijs
 se tra-

se trahere. Ne verò me putes res eius in manu
 attollere, hoc tibi narraſſe ſufficiet, quòd ſuo con-
 greſſu P. Andream Spinolam tantoperè ſibi deſig-
 nerit, atque in tantam ſuæ præclaræ indolis, vir-
 tutisq; admirationem traduxerit, vt ille de eo
 mecum poſtea agens, cenſeret me, quem quantum
 illum faciam vides, in eo laudando frigidiorẽ
 fuiſſe. & tamen eadem eſt P. Generalis, noſtre
 rûq; omnium, qui ſunt hic Romæ, Mediolani, Mi-
 tuæ, vbi aliquamdiu commoratus eſt, de eo opi-
 nio. Dicendumne ſit quòd ſuper eſt, equidem du-
 bito. metuo enim, ne vt noſtram, ita & tuam
 lætitiã minuat. tamen, quo te, vt pio, eo vota ſu-
 cias, extimulem, non reticebo. Scito ergo nihil il-
 li naturalium, vel cœleſtium bonorũ de eſſe, præ-
 ter valetudinem, cuius ea eſt imbecillitas, vt vel
 ipſe aſpectus ipſius nos extimefaciat. Vno vel altero
 item die, prius quam in Societatis domum in-
 troiret, laborare cœpit è pectore. Affert huius cau-
 ſam, è qua pietatis ſtudium eius cognoſcas licet.
 narrat in eam ſe conſuetudinem veniſſe, vt ſexta
 quaq; feria, aqua & pane nudo, victũ toleraret.
 eam cum proxima etiam ſuperiore ſexta feria
 tenuiſſet, atq; inſuper poſtridiè profectus in pala-
 tium, quò aditum haberet ad Pontificem, cui pro-
 cedes de more oſculatum venerat, ad horam alter-
 tã & vigefimam ieiunus durauiffet, vehementer
 debilitatum eſſe. Vt vt ſit, ſi curatio vlla opẽ affer-
 re poterit, mandato P. Generalis quicquid dili-
 gentia & ſolicitudine provideri licebit, adhibe-
 bitur.

bitur. iamq; id fieri cœptum est. ac fortassè, fortassè? imò procul dubio, valebit melius Societatis cura ipsum temperante, quàm effreni & precipiti illo æstu absorbente. Itaq; Deum pro illo precare, neque dubita, quin si vita illi & sanitas suppeditet, egregijs illum olim, pro Dei gloria, Societatisq; nomine, facinoribus florentem sis visurus. Hæc omnia (tàmetsi non pauca ad exemplum salutaria præterij) idè pluribus exposui, ut letitiam, quæ per hos dies profectò tanta fuit omnium nostrum, ut nulla propè alia de re sermo esset, tecum communicarem. Hæc tamen conditione, ut hoc gaudium, quod tibi attuli, Deum orando compenses, ut me tot præclarorum hominum, quos quotidie ad hanc sanctam Societatem vocat, ut eam veluti gemmis quibusdam insigniat, sacra necessitudine, atq; imitatione dignè præstet. Deus tibi benedicat. Romæ III. Kalèd. Nouemb. M. D. LXXXV.

Tuus in Christo frater, & seruus:

Hieronymus Platus.

Has litteras cum scriberet Pater, necdum illum intus nôrat, quàm tamen magnificis ab eo laudibus efferatur quiuis intelligit. At simul confitenti operam dare, deq; diuinis rebus, atq; interioris animi rationibus cum eo sermones habere ingressus est, ea omnia singillatim exquisiuit ex ipso, quæ, ut in huius operis procemio narratum est, scriptis prodidit. Tantamq; in hoc adolescentem

innocentiam, tantum rerum diuinarum
 scientiæ lumen, tantam plenæ sanctitatis
 sublimitatem comperit, vt ex eo velut quæ-
 dam è Diuorū numero coluerit, & quoties
 in eius mentionem venit, apud omnes ijsdē
 laudibus ornarit. Sed tum præcipuè cum a-
 liquando cum patre quodam de cœlesti bo-
 atitudine differens, affirmasset cœlites, qui
 ea perfruuntur, vsque eò Deū, quem cognos-
 cunt & intuentur, voluntati accommoda-
 re se, & quodammodo in eam migrare, v-
 nisi quod amet & velit Deus, nihil amari
 aut velint; adiunxit, huius sibi exemplum
 videri in Ludouico nostro elucere, in cuius
 mente, inquit, cum cœlestes illi Deū iucun-
 distime acquiescere sentiant, obsequuntur
 & ipsi huic numinis voluntati, toto sē se
 eo immortalibus donis & muneribus ex-
 ornando, meritis cumulando, commenda-
 tione tuendo sic collocant, vt cum eum
 gratiosum apud Deū Diuosq; , atque omni
 virtute, & naturæ captu maiori decoro
 effertum intueor, illi mihi certatim, quam
 maximis eū beneficijs vincire videantur.
 Idem Platus cum iter aliquando Senis habe-
 ret, huiusq; adolescentis præcellētes virtu-
 tes celebraret, Patri cuidam affirmavit, tri-
 sū sibi videri: quod pro tam illustri sancti-
 tate, quā elucentem in eo videret, multaz
 manifesta miracula non ederet. Memori-
 tene

teneo audire me Bellarminum Cardinalē
idem sibi admirationem mouere prædicā-
tem, tam inusitatam integritatem vitæ di-
uinis adhuc, quæ quidem scirentur, osten-
tis caruisse. Mansit in ea domo diutius Lu-
douicus quam cæteri tyrones soleant. Pri-
ma luce quotidie hora piè meditando ex-
cæta, ad sacrum vestiarium se cōferebat, ne-
que inde, nisi postquā quinis senisue sacris,
propensa admodum pietate, cœlesti q; gau-
dio ministrasset, pedem referebat domum.
Tātam capiebat suorum sociorum, atq; in-
primis duorum, qui infirmiori valetudine
videbantur, misericordiam, vt Præsides
admoneret, eos suæ sanitatis negligentio-
res esse, ac nimis multis sacrificijs seruire.
Tempus, quod inter duo Sacra intercede-
bat, tacitus ac ne verbo quidem quem-
quam compellans, in angulo quopiam resi-
dens, modo ritè commentando, aut pre-
ces Virgini Matri ferendo, nonnunquam
libros sacros legendo consumebat. A Edi-
tuum, si qua de re monendus, aut consulen-
dus esset aperto capite, iunctis ante pectus
manibus, adibat, coramque astans, tam
reuerenter ac submissè alloquebatur, vt ve-
recundiozem illum faceret. Mandata tūm
ipsius, tūm sociorum eius, non minùs
promptè, accurateque exhauriebat, quàm
si à Christo D. N. data essent. Feria quin-

ta maioris hebdomadæ negotium ei dederat ædituus, vt ad cenotaphium Christi ardentis lucernas curaret. Ibi cum diu astitisset, nunquam tamen ad aspicienda ornamenta, apparatusque loci, qui sua venustate magnam populi vim contraxerat, oculos sustulit. ergo sciscitanti postea socio, ecquid ei cenotaphium arrisisset, negauit se vidisse. Neque enim sibi visum esse licere, quando aliud ab ædituo in mandatis haberet. Aduersus tyronem deinde, cuius modicum illud in ceteros imperium erat, tantam reuerentiam, obseruantiamque adhibebat, vt ne Præpositum quidem ipsum Generalem maiori colere posset. Prætereunti siquidem assurgebat, caput aperiebat, omne honoris genus habebat, donec ille, qui pro suo pudore, tantum dignationis ferre non poterat, Præsidi quereretur, isque ALOYsio præciperet, vt modum suo officio statueret. quod & fecit. Neque mirum est tantum illis honoris detulisse, dictoque audientem fuisse, quoniam non eum cui obediebat, sed cuius vicem gereret spectabat, & iubentis vocem, tanquam Dei, non hominis vocem interpretabatur. Quod non solum iccirco se facere aiebat, vt maiorem Deo gratiam iniret, sed etiam quod melius sibi esset, cogitare Christum sibi loqui

nonnull.

nonnullamque ei seruiendi occasionem dari. Adijciebat iucundius se ijs, qui inferiorē subditamque maioribus, quàm qui supremam, atque à nullo pendentem potestatem gererent, parere, neque id tam humilitatis studio, quàm quadã, vt ipse appellabat, superbia. etenim si humano iudicio res pēdatur, ægrè quidem hominem vt in hominis, præsertim si neque genere, neque naturæ, fortunæq; dotibus par sit, potestaté sponte veniat, adductū iri. At verò Deo, aut, quod idē est, homini vicē Dei fungēti semet subijcere rem esse longè gloriosissimã. id verò tanto luculētius eminere, quò minus in eo humanus sensus dominetur, paucioraque sint in eo, qui imperat, ornamenta, quæ hominum animos ad se conuertere, & rapere possint. Elapsis antemeridianis horis, tyrones qui in illa domo degunt, inuicem se conferunt; hi ad legendum, alius super priorem, alius super posteriorem mensam; illi ad obeunda culinæ munia. Cum ALOYSIO obtigisset, vt ipse quoque his ministerijs vacaret, pari in ijs, quamuis humilibus, voluptate versabatur atque si eo loco natus, eoque iure esset, cui insita quadam naturæ vi illorum studium congrueret. Anagnostes factus, consideratus in legendo, ac minimè præceps fuit. Succurrit autem quondam;

vt interea nescio quis strepitus fieret in triclinio, dum legeret, sic vt minus ab alijs exaudiri posset. Nactus hanc occasionem Tyro ille, qui ceteris erat impositus, id ad eum reprehendendum arripuit, quod eius vitio Patres, ac Fratres lectionis fructu ea mensa caruissent. atque damnum hoc spirituale (sic enim, vt eum experiretur, nominabat) multis verbis exaggerauit. Hic ALOYSIUS, qua erat patientia, nihil excusare, veniam orare, emendaturum se polliceri, ac deinde, quod illius focij spirituale damnum resarciret, quod iam legerat, de industria iterare. P. Hieronymus Platus, qui tantopere eum orationi, mentisque actionibus deditum sentiebat, eius non nihil auocandi causa, imperarat, vt à prandio ac cœna, non vnam modò horam, vt assolet, sed semis præterea, cum ijs, qui posteriori mensæ interfuerant, animum sermone remitteret. Ipse etsi prius cibum ceperat, mandato satisfecit. At minister huius ignarus, inter eos qui altero congressu se oblectabant repertum, palàm in triclinio reum semet facere, ac pœnas dare iubet violata legis de silentio, extra horam, quæ proximè mēsam consequitur, agendo. Fecit ille, quod pœnæ nomine impositū est, nulla excusatione vsus, neq; vlla dati à Præside mā-

dati

dati mentione facta, & continuò alterius etiam remissionis, vt erat iussus, particeps esse perrexit. Eo comperto admiratio Ministrum tenuit, deinde iterum ad pœnam vocat. neque ille aut detrectat aut causam vllam dicit. Secundum mensam accersitum ad se P. Platus admonet, in socios offendisse, quòd etiamnum tyro, ob eandem culpam geminata pœna multatus esset. Rogauit deinde quid ita Ministro non indicasset, maiorum concessu id se facere? Respondit ille venisse sibi itè in mentem, silentium suum fortasse alijs prauo exemplo futurum, verum quòd metueret, ne amor in seipsum, superioris veniam ac mandatum, quo illa lege solutus erat, excusando, se in aliquam fraudem impelleret, obstinasse, re dissimulatione trãmissa, pœnam iterum etiam subire, & si quid præterea Minister mouisset, ne cui tacendo offendiculo esset, quid in mandatis haberet, aperire. Valebat plurimum ad aliorum animos accendendos, cernere quàm parato, patientiq; animo animaduersiones sustineret, quãta alacritate quicquid grauius de se, nullo licet suo vel culpæ vel negligentia (quæ duo aut nunquam, aut certè perrarò in eo reperiebantur) merito statutum esset, persolueret. Quinimò sæpenumero euenit, vt quod alij deliquerant, ipse

ipse per errorem infimulatus, libens, nihil-
 que pro se caussatus proinde ac si culpam
 sustineret, plecteretur, at non diu latebat,
 ijs qui in culpa erant, cum illum puniri vi-
 derent, certatim sui abijciendi studio, de
 contracta noxa profitentibus. Reliquo
 die solebat quempiam Patrem ad carceres,
 aut valetudinaria, quò eius domus Sacer-
 dotibus pœnitentiæ ministris mos est
 itare quot hebdomadis sæpius, comita-
 ri, atque interea dum ille vincis aut ægris
 confitentibus sui copiam facit, ipse cæteros
 de Christianæ fidei capitibus, aut ratione
 obeundæ pœnitentiæ erudire. Quando do-
 mi manebat, ea euerrenda, alijsque simili-
 bus humilibus ministerijs distinebatur.
 Cum aliquando vnà cum suis socijs in so-
 lario lintea, quæ è lauatrina eò delata,
 aruerant, complicaret, redijt in memo-
 riam, nihil se eo die, vt quotidie soleret,
 in D. Bernardo legisse. Subijt ergo, post-
 quam aliquamdiu id egerat, cupiditas suæ
 pietati satisfaciendi. Ac licebat illi qui-
 dem, vt & cæteris tyronibus, vbi aliquid
 temporis illi operi dederint, impunè dis-
 cedere. at ille vbi suis cogitationibus ita
 respondit; *D. Bernardus, si eum legeres, quid
 aliud te doceret, quàm obedientiam? Fac igitur
 iam te legisse, & obedientiam adhibe; hoc desi-
 derium deposuit. Legibus omnibus, quan-*
 tum;

tumuis minimæ notæ, tã studiosè parebat, vt nullius hominis quacumque dignitate præditi gratia eas migraret. Fuit cum Illustrissimo Cardinali Roberto propinquo suo in templi vestiarium eius visendi causa venienti se excusans negaret potestatem sibi esse cum eo loquendi. qua ille excusatione recreatus non prius cum eo sermonem contulit, quàm à P. Generali permis- sum esset. Denique tàm erat in omni officij munere perfectus, tã recti & salubris omnibus exempli, vt in omnium, qui in ea domo erant, sinu habitaret, atque adolescens Sanctus audiret. Duobus ibi mensibus exactis in domum tyronum D. Andreae reuocatur.

CAPVT TERTIVM.

*QVEM AD MODVM RELI-
quum tyrocinij tempus traduxerit
dequè singulari eius precan-
di facultate.*

Reuersus ad tyrocinij sedem ALO-
YSIVS, quæ est ad D. Andreae, præstã-
tibus Patrum, quos in Professorum Domo
viderat, exemplis plurimũ ad studia virtu-
tis arrectus, primũ de omnibus, quæ dum
abesset, intus in animo suo gesta esset, tyro-
num

num Magistrum certiozem fecit, deinde flagrantiore quàm aliàs vnquam animo & cura exercendis tyronum muneribus se dedit. Erat autem omnis officij sui adeò benegerens & accuratus, vt non modò nihil aliq̃ in eo delicti notarent, sed ne ipse quidem, qui suas res omnes obseruare, ac non solùm actiones, sed cogitationes ipsas suas excutere diligentissimè solebat, quicquam in se reprehensione dignum reperiret. Id adeò compertum est, cùm aliquando tyronum Magistro scrupulum, qui se vehementer exerceret, eximendum proposuit, cùm narraret, se quamuis omnem diligentiam in explorando penitùs animo suo cõsumeret, nihil tamen in eo animaduertere posse, quod vel inter venialia errata reponendum esset. Id verò esse, quòd grauitè maceretur; vereri enim, ne ex eo id exillat, quòd parum se norit, atque adeò ne interiores illæ tenebræ menti suæ sint offusæ, quas sæpe audisset, & verò etiam legisset grande ei periculum creare, atque ex hoc, quanta fuerit mentis eius puritas, facile colligi licet. Ad hanc, præsidio erant cõplures animi dotes, quarum nonnullas hoc loco exequar, ne cuiquam incredibile sit, tantam cum conscientia integritatem, atq; munditiem tueri potuisse. Principiò diurno studio, quod à prima pueritia in e-

doman.

domandis affectionibus animi posuerat, & comparato inde habitu eò iam euaserat, vt neque perturbari animus, neq; vllò rerum mortalium sensu, vel primis cupiditarum motibus concitari videretur. Certè complures quos, dum Religionem coleret, in vsu habuit, iurati testificantur non modò nunquam ab se illum in vllò errato, quod vel venialis instar haberet, compertum esse, sed ne indicium quidem vllum animi vel repentinò, atq; inconsultatione, ira, aut impatientia aut alia quauis ægritudine agitati aliquando dedisse. Quæ vacuitas ab insolenti omni affectu, rãto plus habet admirabilitatis, quod, vt aliàs diximus, minime ex hebeti natura proficisceretur, quippe cum, præterquam quòd adolescentia, & multo sanguine calidus, etiam sagaci, & supra ætatis captum, perspicaci ingenio esset. sed nimirum præcipuæ Dei gratiæ, & habitibus excellentium virtutum accepta ferenda est, ad quos illum perpetua meditatio, exercitatioque frænandi sui, & in rationis, cælestisque doctrinæ gyrum ducendi perduxerat. Accedebat, quòd in agendo non affectum, qui sæpe vltra rationis fines hominem agit præcipitem, sed lucem, provisionemque mentis ducem sequebatur. Itaque, aiebat, qui à passionibus gubernetur, crebris erroribus obnoxium esse. Neque

que

que verò in sociorum congressibus, ac circulis vnquam cupiditate vincèdi ad inanepugnans verborum descendebat, sed animi sui sensu ingenuè patefacto, si erat qui contradiceret, non repugnabat, nisi quid interdum, vt patrocina-retur veritati, blando sermone, sedatoque animo simpliciter respondendū videretur, quod si alter pertenderet, quasi de re nihil ad se pertinente cōticescebat. Adhęc desiderium omne nō modo indifferens, sed, quod maius est, bonū etiam, ac Sanctum, quod modò vel tantillū pacatum, quietūq; animi statū turbare, & superuacuas sollicitudines accersere posset, omni studio eiciebat. quamobrem mens illi perpetuo quodā otio, & tranquillitate, quæ diuturno vsu quodāmodo iam in naturam verterat, fruebatur. Adiu-mēto præterea illi erat, quātum nihil quicquam, quod Deum non modò sibi ante mentis oculos inter actiones omnes assiduò ponebat, cuius gratia nihil suscipiebat, quod nō omni industria elaboraret; verū etiam, quod ei perpetuo orationis vsu cōsociatus erat. In qua oratione tantum studij collocabat, quasi in ea spes omnis sita esset perfectæ sanctitatis parandæ. Negabat fieri posse, vt qui precandi, sui-que colligendi minùs studiosus sit, plena vnquam, & diuturna de seipso victoria vtatur, aut ad excel-

celso-

celsiorem absolutæ, eximiæque virtutis, & sapientiæ gradum aspiret. id quod experientia ipsa satis ostendit. ergò illam quorundam, qui religionem profitetur, animi impotentiam, illos turbidos, concitatosque motus, illud fastidium, neglectæ meditationis sacræ, orationisq; consuetudini ferebat acceptum. Hanc ille compendiarium, & proximam ad perfectam virtutem viam esse dicebat, idque omnibus persuasissimum cupiebat esse. neque enim dubitabat, quin eius suavitate degustata, nemo sit futurus, qui ab ea se diuelli patiatur. Quorundam mirabatur, miserabaturque socordiã, qui vbi necessarijs occupationibus intenti, fortè otium salutaria de more meditandi interdum minus habuerint, sensim, cõsuetudine quadam, hoc diuinum exercitium, etiam cū opportunitate, temporeq; maxime abundant, intermittunt. At ipse ad eò toto animo se illi dediderat, vt omnes ipsius delitię eo tempore, quo comprecandũ, aut meditandum erat cõtineri viderentur. Atq; ex ijs, quæ longo vsu in seipso compèrerat hausit præclarissima quædã ritè meditandi præcepta. Itaque P. Robertus Bellarminus, qui nunc est in numero Purpuratorum Patrum cùm in Collegio Romano capita meditationũ, quæ in libello exercitiorum spiritualium Societatis, descripta sunt,

sunt,

sunt, compluribus, qui ibidem in studijs laborant, explicaret, præclaro aliquo recte meditando documento tradito, adiungere solebat. Hoc se ab ALOYSIO nostro didicisse. Præparabat animum per diligentem, lectis quartam horæ partem minimum dimidiatam, certis, de quibus postredie commentaretur, locis. Vbi diluxerat, dabat operam, vt aliquantò ante ad meditationem accinctus esset, quàm eius ordiendæ signum daretur. quo tempore collectum animum ad tranquillitatem componere, & cura, appetitioneq; omni alia solvere nitebatur. Neque enim fieri posse aiebat, quin mens alias res agat, Dei; imaginem, cui se, meditando contemplandoque, quàm simillimam esse studere debet, in se recuset exprimere, dum interea sollicitudine, vel amore, vel cupiditate cuiusquam alterius rei teneatur. Memini me illum audire, cum in eandem sententiam hac similitudine vteretur. Quemadmodum agitata ventis aqua, astatis hominis effigiem vel quòd turbida sit omnino nõ ostendit, vel, si limpida est, nõ membra omnia trunco hærentia, sed seorsim quasi cõcisa, & dispersa representat: ita etiam hominis animum, qui inter contemplandum contrarijs perturbationum flatibus conflictetur, aut affectibus desiderijsque commotus rapiatur, negabat;

negabat, ad imaginem Dei referendam, aut
vllam tantæ maiestatis, quam considerat si-
militudinem arripiendam vlllo modo aptū
aut ritè præparatū esse. Dato orandi signo,
quanta maxima poterat reuerentia ante
suum paupertinum oratorium procedebat
in genua; tantaque industria in mente, ne
quam in aliam curam dilaberetur, arcen-
da euigilabat, vt huius gratia ne spuendi
quidem necessitati parere sustineret. To-
tum se dabat cogitationi eorum; quæ ad
meditandum erant proposita, & consuen-
te, vehementi cōtentione mentis, ad supe-
riora vitali spiritu, ac sanguine, ima mem-
bra tanta debilitas & frigus occupabat; vt
finita oratione; pedibus nequiret consi-
stere. Accidebat etiam non rarò, vt post-
quã ab ea surrexerat, alienata aliquamdiu à
sensibus mente, ne locam quidem, in quo
constiterat, agnosceret. quod tum præci-
puè vsuveniebat, cùm illa Deo attributa
elogia, bonitatem, prouidentiam, amorem
aduersus homines; & horum omnium
inprimis infinitatem, collustrabat ani-
mo. tunc enim longius abducebatur à sen-
sibus. Inter precandum tantam habebat
lacrymarum facultatem, ac tam largè eas
funditabat, vt necesse fuerit Præsides,
metu ne, ex hac copia caput, atque oculi
detrimentum caperent, aliquam eas inhi-
bendā

bendiviam inire. verum nullo vnquam remedio profectum est. Admirabilis vero est, cuius tum alij eius confessionum arbitri, tum Bellarminus Cardinalis est testis, quod ab instituta oratione nunquam ferè eius animus aberrare sit solitus; quod, quod sit eximium Dei munus, facile quilibet ex eo, quod ipse inter orandum experitur, assequetur. Hanc tam certam mentis in res sacras intendendæ potestatem, non sola Dei gratia consecutus erat, sed ex eo præterea, quod longinqua meditatione, atq; vsu vim animi, qua remota etiam in se comprehendit, atque cogitatione depingit, vsque ad eam pronam obedientemq; sibi fecerat, ut nullius, nisi quod commodum esset, veniret in mentem. In ea verò cogitatione, quam suscepisset, tam valde, quoties lubebat, configebat animum, ut quæ ab alijs dicerentur, aut fierent, sensum nullum caperet, neque exinde ab vlla re ipsi, auertendæ mentis periculum erat. Etsi in domo tyronum quotidie, atque ad idem prope exemplum, in collegijs, conclauibus omnia lustrentur, quod exploratum sit omnesne stans horis, precibus vacent, tamen, quamdiu in Religione vixit, nunquam ad se quenquam, inspiciendi gratia, venisse sensit. Quod sanè, quam id temporis remotus à sensu, & commentando astris

do alstrictus fuerit, notabile indicium est. Lege sancitum est, ut quiuis de Societate, cum ineunte tyrocini tempore, tum reliqua ætate, sexto quoque mense non delicta modo, sed dona etiam, gratiam, virtutes hausas diuinitus, omnia denique conscientia arcana Præsidi suo patefaciat: nimirum ut ille, cuius est cæteros consilijs suis gubernare, de omnibus edoctus, paternum in modum, finem & modum transeuntes refrænet, incautos fraudibus, quarum in arctiore vita frequens occasio est, liberet, omnibus denique suæ fidei creditis, ad progressiones, in perfecta viuendi ratione faciendas, viam muniat. Hoc verò est, unde complures Beati ALOYSII virtutes patuerunt. studio siquidem parendi legi, atque ex Maiorum præscripto dirigendi sui, mirifico candore, & synceritate Superioribus suis, & melioris vitæ parentibus, quid in suo pectore ageretur à Deo, detegebat. Id ad eò diligenter obseruandum est, ne cuiquã mirum videatur, quòd complures virtutes suas prodiderit. huc enim, cæteroqui minimum ipsum de se loqui solitum, maioribus, legique obediendi studium adigebat. Cum ergo quòdam Restori interiorem animi sui notam patefaceret; percunctanti, ecquid, inter orandum

dum, cogitatione interdum ad alias res abstraheretur, respōdit ingenuè: Si cogitationes omnes alienæ, quæ tuam sex illis mensibus vnquam precantis, meditantis, in conscientiam inquirentis, mentem remota essent, in vnum cogerentur, eam omnem moram, spatium, quo salutatio Angelica recitari posset, non æquaturam. In orationibus, quæ pronuntiationem desiderant, maior eî difficultas erat, ne quidem, quòd inter eas quicquã aliud tractaret animo, sed quòd minus expediret & appositè psalmodum, aut aliorum, quæ recitabat, sententiam assequeretur. Itaque sibi tum euenire aiebat, quod homines pro obseratis foribus stant, qui neque ingredi possit, neque aliò digredi valeat. Cateroquin, in hoc etiam precandi genere, vehementi rerum cælestium sensu ac voluptate affluebat: præcipuè, in legendis psalmis, è quibus pios animi affectus, quorum vberem illi segetem præstant, induebat. Qui quidem interdum tamen erant incitari, ut agrè, & vix nonnulla verba proferret. itaque quando pro illi pietate, tyrocini tempore, preces Canonicas, Sacerdotum more, recitandi consuetudo erat, matutinis minimum horarum totam tribuebat. Quòd ad meditationis materiam, in consideratione suppliciorum

ciorum
acqui-
tates
tidie
sub m
crucif
quido
facieb
ris ill
doma
haber
charit
cælest
Sanct
suum
lebat
tempo
liberi
eius m
prolix
de An
nus i
tionu
Doct
dia A
que
sente
partu
tius,
ctos.

ciorum

ciorum, ac cædis Christi D. N. plurimum
acquiescebat, diuinasque ex ea iucundi-
tates capiebat. Eiusdem memoriam quo-
tidie refrebat quadam breui antiphona,
sub meridiem pronuncianda, & Christo
crucifixo cogitando. Quod ille tam li-
quido pietatis sensu, intentoque animo
faciebat, vt se quotidie manifestò tempo-
ris illius, quod feria sexta sanctioris heb-
domadæ colitur, sanctitatem præ oculis
habere diceret. Quantum ex sacræ Eu-
charistiæ meditatione animi, solatijque
cælestis hauriret, iam supra dictum est.
Sanctos Angelos, ac præcipuè tutelarem
suum, singulari quadam obseruantia co-
lebat, & iucundè speculabatur. Quo
tempore, quàm Deus illustres de his
liberis ab omni concretione mentibus,
eius menti sententias subijceret, testis est
prolixa illa iuxtà, ac elegans meditatio
de Angelis, quam P. Vincentius Bru-
nus in alteram partem suarum medita-
tionum retulit, & Andreas Victorellus
Doctor, in eruditis suis libris, de custo-
dia Angelorum, non sine laude citauit.
quæ quidem tota siue verba spectes, seu
sententiam est Beati ALOYSII
partus. Narrauit enim ipse P. Vincen-
tius, se qui non esset nescius, illum san-
ctos Angelos præcipua pietate complecti,

negotium de industria dedisse, ut quid de
 ijs sentiret, scriptum faceret. Est penes me
 scheda Beati ALOYSII manu, nuper, inter
 alias, reperta, in qua seorsim de Angelis haec
 annotat.

Officia pietatis erga Angelos generatim.
 Finges animo te nouem Angelorum choris Deum
 comprecantibus, & Hymnum illum: Sanctus
 Deus, Sanctus fortis, Sanctus & immorta-
 lis miserere nobis, carentibus mixtum esse,
 quem proinde Hymnum tu quoque novies re-
 rabis, & cum illorum precibus, tuas commu-
 ges.

Angelo custodi tuo ter imprimis quotidie
 curam commendabis. Mane, & vesperi reci-
 tando precem: Angele Dei. atque interdum
 in Aedem sacram, circum aras supplicatum,
 confers.

Persuasum habe perinde te. Angeli ductum
 sequi oportere, atq; cacum quempiam qui viam
 discrimina ignorans, eius qui baculo gressum
 suus regit, providentia in omnibus confidit. Haec
 ipse.

Denique verissimè mihi videor con-
 firmare posse, vitam eius Religiosam, pete-
 tuam quandam orationem fuisse. sique
 dem tot iam annorum orandi, mentem quae
 sensibilibus abducendi vsu, eiusmodi erat
 habitum consecutus, ut ubi ubi esset, quicquid
 quid rerum gereret, animus illi potius

his esset quæ mente tantum, quam quæ etiam sensu usurpantur. Quid quod in eum iam statum deuenerat, ut vix ipsis sensibus ut oculis ad videndum, auribus ad audiendum vteretur. adeo se totum ab illis ad interiora conuerterat. in his solis acquiescebat, hæc in oblectamentis habebat, ab his, si quæ illum cuiuslibet utilitatis ratio distraxisset, omnibus licet, quæ res posceret, tentatis, tamè parem animo molestiam capiebat, atque si aliquod ei membrum luxatum esset. Quamobrem nihil erat ei procliuius, quàm totum diem inter medias vel corporis occupationes Deo cogitatione deuinctum esse, animum collectum, atque hoc agentem retinere, nihil difficilius quàm eundem dissipare. Certè quondam fassus ipse est, quantum alijs difficultatem, ut ipsi prædicant, habere videatur mentem in Deo defigere, haud minorè sibi esse in auocanda. Quamdiu enim sibi ipsi imperare conabatur, ne de Deo cogitaret, vehementi vi conflictabatur, cum necessariò secum ipse dimicaret. qua dimicationis vi, atque impetu maiore valetudinis iacturam, quàm ipsa continua Dei consideratione faciebat. Interdiu, ne districto quidè maximè occupationibus, Deus illabi, & cor vberrimis delectationibus perfundere abstinebat, neque sanè breuibus, sed, quæ interdum amplius horam tenebatur.

Quæ quidem ita complebant animum, ut in corpus redundantes, cælesti quodam illud ardore succenderent, quem satis ipso vultus rubore prodebat. Nonnunquam verò cor illi ea flamma correptum, tam crebro, & concitato motu palpitabat, atque emicabat in pectus, ut exsilire velle diceres. Hæc tot interna gaudia, quibus eius mens pascebatur, ad eò omnem corporis curam exemerant, ut magis ac magis indies debilitaretur, extenuareturque, & capitis dolor, quem lenitum oportebat, ingrauesceret. cum ergo Præsides, qui eum regebant, animaduverterent fieri non posse, ut, in tanta contentione animi, diu viueret, præsertim valetudine iam pridem voluntarijs afflictationibus perturbata, omnis ei ieiunij, abstinentiæ, flagelli, cæterarumque seueriorum pœnarum vsu interdixerunt: deinde somni tempus produxerunt, orationis contraxerunt, adempta primùm dimidiata, ac postmodum tota etiam hora, vetita insuper frequenti breuium precum, quibus negotia dispungere mos est, consuetudine, ac denique denunciato, quominus temporis precando consumeret, hoc propius ad maiorum voluntatem accessurum. Adhæc, quò quàm longissimè abesset à meditationibus animi, varijs eum

manuum

manuum operis distinere studuerunt, ac denique crebris monitis auctores esse, ut quo sanitatis tuendæ causa diligentius sibi temperaret, hoc magis se è Dei gloria facere crederet. Neque verò magni negotij fuit eum, qui multò obedientissimus, atque ad omnia paratissimus erat, in hanc mentem impellere, ac pro arbitrio fingere. Id ut liquidò ostenderet, hic casus tulit. Induxerat eum quidam Pater in spem à P. Generali impetrandi, ut ei quotidie (quod, ut diximus, à Magistro tyronum vetitum erat) horam meditando transmittere liceret. Ipse cum huius se licentiæ auidiorem sentiret, ac metueret, ne, ea non impetrata, commoueretur, ratus hunc animi impetum & moderationi, atque æquitati animi, quam subiecti maioribus præstare debeant, & mandato, quod habebat, aduersari, dedit operam sedulò, ut eum ex animo tolleret, seque ad pristinam tranquillitatem, & quasi æquilibritatem, reuocaret. Id vnum, illum pungebat, quòd nõ satis videbat quinam superiorum imperium facere posset. siquidem etsi laborabat, ut mentem suam de rerum diuinarum cogitatione deflecteret, furtim tamen, atque ex improviso in eam redibat, ac resorbatur. Nempe quemadmodum lapis medium mundi locum petit, sic eius animus, quasi insita quadam vi in Deo ac-

P 5

quies

quiesceret, ab eo vi diuulsus, eodem, velut
 ad centrum suum, rapie batur. Quondam
 ergo animi anxius, quòd Superiorum volu-
 tati obsequi nõ posset, Sacerdoti, quo cũ illi
 interior vsus erat, confidenter: Equidẽ, in-
 quit, quid agam nescio: *Vetat me P. Rector o-*
rationi vacare, ne contentione mentis caput la-
dam, at ego grauius fatigor, ac torqueor, dum à
Dei cogitatione animum seuocare studeo, quàm
si asiduò in eam coner intendere, quod quidem
vsu in naturam quodammodo transijt, neq; iam
labor, sed requies & solatium est. Enitar tamen,
vt, quod mihi imperatur, quàm optimè licebit,
perficiã. Vbi tibi omne orationis genus in-
terdictum vidit, eius loco creberrimè in
templi Odeum ascendere sanctissimæ Eu-
charistiæ adorandæ. Ibi simul acciderat in
genua, confestim surgere, ac ne qua cogi-
tatione à sensibus abriperetur in Deum,
distinereturue, inde se curriculò proripe-
re. Verùm hac diligentia parum proficie-
bat. Quò enim obediendi amore magis
insistebat fugere, hoc Deus illum acrius
consequi, suiq; copiam illi facere, & pe-
ctus illustrationibus, delicijsq; cælestibus
totum permulcere. quas ille sentiẽs, ne Su-
periorum mandata frangeret, recusabat sci-
licet, submissoq; animo Deum alloquens:
Recede à me Domine, aiebat, recede à me. Non
mediocris item illi negotij erat, sensus cor-
 port

poris ad sua munera fungenda conuertere. Simul enim mens eius in Deum rapiebatur, neque oculis, neque auribus compete-
bat. Per hanc sanctimoniam, excelsitatem-
que virtutis vsque ad exeuntem Octobrem
anni M.D.LXXXVI. in tyronum domo, ad
Aedem D. Andreae, versatus est, summa cum
admiratione Praesidum, qui eius animum
dirigebant, & singulari fructu, progres-
sioneque aequalium, qui, ut eius ver-
bismeliores quotidie fierent, & exem-
plis, certatim eius consuetudinem appe-
tebant.

CAPVT QVARTVM.

DE INSIGNI SANCTITATE

*Magistri, sub quo tyrocinium posuit, quae
ipse amulabatur. atque ut, cum eodem.*

*Neapolim profectus, complu-
res menses ibi mora-
tus sit.*

Quo tempore B. ALOYSIVS Romae
in Quirinali in tyronum domo ad
aedem D. Andreae religionis suae tyrociniū
ponebat, administrabat eam domū, & tyro-
nes probabat P. Ioannes Baptista Piscator
Nouariensis admirabili sanctitate vir, & in
excel-

excellenti Philosophiæ Christianæ gradu
 positus, cui raræ cuiusdam virtutis, ac boni-
 tatis tot alumni, atque in diuiniore vita fi-
 lij, qui tanto magistro ac duce gloriantur,
 certum testimonium tribuunt. Erat hic di-
 uinitus fortunatus vir in corpore suo assi-
 dua abstinencia, crebris ieiunijs, asperis ci-
 licijs, & flagris, diuturnisque vigilijs mace-
 rando perquam rigidus. Quæ etsi clam ma-
 ximè omnibus facere studeret, fieri tamen
 non poterat, vt tot filios suos, qui intentis,
 obseruandi, & æmulandi studio, in illum
 oculis inhiabant, omninò falleret. Dum se-
 deret, stare, ingrederetur ad eum modum
 vestes, vultum, totum exteriorem habitum
 conformabat, vt illustre quoddam mode-
 stix specimen appareret. Vultus iucundè
 semper serenus: os ad modicum, placidum-
 que risum compositum, qui turbatum aspi-
 cientis animum pacare posset. Nullo vn-
 quam ille casu siue lato, seu sinistro colo-
 rem mutasse visus est, nunquam vultus trà-
 quillitatem posuisse, nunquam tristitia cò-
 tractu, nunquam inani hilaritate elatus. I-
 dem vbi que tenor index edomitorum af-
 fectuum, & pacis tranquillitatisque inter-
 næ, qua assiduo fruebatur, vnde ne mini-
 mum quidem impatientis, aut iracundi a-
 nimi signum existeret. Seipsum, quantum
 neminem quemquam, despiciatui ducere,
 humil-

humillimè de seipso sentire, quicquid ageret, pro vili se gerere. Incredibile memoratu, quanto precandi studio flagraret. quantum verò in eo, Dei beneficio, valeret, illud est argumento, quòd aliquando nocte, cum ceteri quietem caperent, in media tyronum exedra, repertus sit orationi intentus, cum è terra aliquot palmorum interuallo, divina vi sublatus, pèderet in aère. id quod mihi pater, qui in illo mure ei successit, testificatus est, & in litteris Societatis anni M. D. XCI. typis mandatum est, in quibus, ubi de Collegio Neapolitano agitur, complures huius viri virtutes celebrantur. Observabat perquam studiosè præcepta religiosè viuendi, quæ à D. Basilio sunt traditæ Collationum Ioannis Cassiani Abbatis tanto studio ducebatur, vt eas propè totas memoria teneret. Incumbebat verò toto animo ad ea, quæ à veteribus illis Patribus sanctitate conspicuis præcepta esse legebat, factis singillatim persequenda. In verbis supra quam credibile est consideratus, & parcus. itaque nullum vnquam eius verbum quenquam læsit, nullum non recti exempli fuit. In cõgressionibus nihil illo dulcior sermonem argutè dictis, & leporibus, in tra religiosum modum, condiebat, de quibus erat omnibus mirificè amabilis. In pauperes, qui mendicatò victitant, atque impri-

mis

mis, quos pudor detinet, tāta misericordia,
 vt ijs tegendis, suum sibi vestitum detra-
 xisse legatur. Iam in gubernandis subditis
 seueritatem facilitas temperabat: & graui-
 tati affabilitatem, honorisque cōtempnum
 admirabili arte iungebat. Ita venerationi
 omnibus erat, nemini molestiæ. Ardebat
 caritate in omnes. tyronum verò ea cura,
 & sollicitudo, vt singulorum Pater, Mater,
 Nutrix audire posset. Illorū errata sedato,
 & æquo animo, tantisper, dum eorū mē-
 tes quemadmodum destinabat, conforma-
 uisset, exforbere. Nullius vitij, aut delicti
 causa cuiquā acerbus esse, nō offensū, incē-
 sumq; animum, non pristinā de reo opini-
 onē mutatam, non seuerius aliquod de eo
 factum, reconditūq; animo iudiciū signifi-
 care. Quin potius nō sine egregijs beneuo-
 lētię notis admonere suauiter, interdū mo-
 dico risu, quo admoniti verecundiā suble-
 uaret, ostenderetq; errorē nō tanti sibi vi-
 deri. Adhęc addere animos, solari, neminē,
 nisi aut alloquio leuatū, aut hortatione ex-
 citatum ab se dimittere. Facilitate quadam
 plena caritatis tot diuersis ingenijs seruire,
 vt in eū cāderet illud: Omnibus omnia factū
 sum, vt omnes Christo lucrifaciam. Siqui-
 dem satis gnarus ægrè omnes eadem semita
 duci cuilibet, prout eius ferebat valetudo,
 vel indoles iter ad fastigium virtutis mon-
 strabat.

strabat. Nolebat tyrones suos in quadam vultus, corporisq; superuacanea compositione, quã quarto, post exactum tyrociniũ, die deposituri essent, studium suum omne conterere, sed auctor erat eam vt modestiã induerent, quam ætatem, in religione, cõseruatam vellent. deinde solidarum virtutum, & despicientiæ sui ipsorum fundamenta iacerent. Optabat tyrones, eos, qui pro uecti iam in religione essent, reuereri, atque, vt verum esset, de ijs existimare. nimirum dicere solitus, tantum interesse inter tyrones, & eos qui iam in Collegijs bonis artibus operentur, quantum inter eos qui prima literarũ elemẽta condiscant, & qui Philosophorum doctrinas attigerint. Cum aliquot Sociorum centurijs, qui suum illi tyrociniũ approbarunt, consuetudo mihi fuit, quorum omnium magnam sanctimonix eius opinionem esse comperi, plenumque laudis de gubernandi ratione iudicium. Nimirum summam aduersus vnumquemlibet caritatem, mãsuetudinem, facilitatem adhibebat, & (q̃ maioris etiam refert) vsq; eò eodẽ ordine agebat, vt singuli vnicè ab eo se diligi crederent, neque suspicari possent quemquam, aut plaris fieri, aut amari vehementius. Quapropter impensè redamabatur, magnaque fiducia, in quavis necessitate, per fugium

fugium omnibus erat. tyronibus Religioſe
 vitæ rationem potiùs exemplo, quàm ver-
 bis, hortatuq; tradebat. quippe nihil iniun-
 gebat alijs, quod non ipſe prior impleſſet,
 neque commiſit aliquando, vt à quoquam
 ab vlllo officiorum genere, quamuis mini-
 mo, declinaſſe notari poſſet. Et ſermoni-
 bus, & litterarum monumentis multa de
 illo miraculis ſimilia feruntur. vt quod in-
 cendium, in quo reſtinguendo multi mor-
 tales aquam, operamq; perdiderant, ſolo
 ſuo conſpectu ſopiuerit. quod ſubiectorũ
 ſuorũ abſentium facta intuendi, & ſecreta
 pectoris, penitusq; cogitationes perſpic-
 endi vim diuinitus habuerit. cuius rei non
 pauca exempla quæ Romæ, ac Neapoli eue-
 nerunt, à grauiffimis Patribus hodieq; cõ-
 memorantur. Iam indè ab anno M. D.
 LXXXII. fama eſt, dum valida quotidiani
 victus inopia tyronum domum premente,
 ipſe abditus in cubiculum, eius leuatione,
 Deo precibus expoſceret, ad fores veniſſe
 Angelum iuuenili ſpecie, & cùm ad ſe
 certo Patri certã nummorũ ſummã, qua
 instanti penuriæ ſubueniret, in manus de-
 diſſet, eueſtigio ex oculis euaniſſe. Harum
 rerum gratia in maxima apud omnes erat
 ſanctitatis gloria. ergo ipſe Neapoli cùm
 mox profecturus eſt vita, ſacrum viaticum
 accepiffet, ex aſtantium mentibus, qui in il-
 lo ex-

lo excessu, in eius, quem in Sanctorum numero ducebant, dicta factaq; intenti erant, hanc opinionem euellere conatus est. verū quantò ille excellentiam virtutis suæ dissimulare contendit, tantò eius insignis modestia, despicientiaque gloriæ, edito in ipso è terris ad cælos migraturi procinctu, tam illustri eius exemplo, magis eluxit. Hunc Patrem tam carum Deo præcipua reuerentia, atque amore obseruabat ALOYSIVS, non solum quòd superior esset, cuius gratia velut Dei vicarium habebat, verum etiam quòd eum tot ornatum virtutibus, omnibusque religionis numeris perfectum ac perpolitum videret, atque in eius vitam sicuti speculum intuens, exemplum ab eo sumebat. itaque dicta, factaque eius omnia auidè notabat, & corrigi ab eo, atq; erudiri studens, cū eo de interiore omni animi sui flatu consiliū habebat. Patri verò vicissim volupe erat, in Aloysij, cuius mentè insignitè puram, ad accipiendam rerū cœlestium disciplinā, appositissimam, & virtutibus, dotibusque diuinis refertam esse sentiebat, familiaritate versari. quas quidem virtutes ac dotes, si illi prius commendare posteritati licuisset, quàm fato fungeretur, haud sanè paulò de B. ALOYsio pauçiora nesciremus. Cū ergò sub autumnum anni M. D. LXXXVI. hic pater morbo

Q

morbo

morbo tentatus sanguinem spuiſſet, ac Pro-
 poſitus Generalis ſpe valetudinis reſtitu-
 da Neapolim eum mittere ſtauiſſet, ſciſ-
 tatus eſt, vt fit, ALOYſIVM. Vellentne ſecum
 proficiſci Neapolin? cui ALOYſIVS aliud
 nihil præterea cogitans. ſe verò libenter re-
 ſpondit, vbi deindè tēpus aduenit vt ſe Pa-
 ter Roma moueret, placuit P. Generali vt
 tres tyrones, quorum eſſet infirma maximè
 valetudo ſecum duceret, experiendi causa,
 an mutato cœlo melius illis fieri poſſet. In
 his fuit ALOYſIVS noſter, cuius grauiſſis
 capitis doloribus remedium quærebat.
 Cognito proficiſcendum ſibi eſſe, angſti ani-
 mo cœpit, & vereretur ne ſimpliciter affir-
 mado ſe libenter Patri comitaturū, aliquo
 momēti ad id decernendū attuliſſet. *Operte-
 bat enim, inquit, reſpōdere in præſidium poteſta-
 te futurum, neq; vllū eò inclinantiſ, aut abhorri-
 tiū animi ſignum dare.* tametſi P. Generalis
 eius dictum, ſed valetudinis, quam afflic-
 videbat, ratio permouerat. Quocirca ALOY-
 ſIVS viſum eſt, non ſolum nulla in re de-
 inceps in alteram ſe partem propenſiorem
 agere, verū alijs etiam auctor eſſe, ne quæ-
 quā velle ſe, aut nolle dicerent, ſed æquabi-
 li ad omnia animo, è Superiorum auctori-
 tate penderent. Expoſita etiam compluribus
 religione, quæ ſibi iniecta eſſet, confirmauit
 permoleſtum menti ſuæ eſſe, quæ
 quam

quam ad arbitrium suum facere. At ubi iter decretum esse constitit, vehementer scilicet sibi de tali comitatu gauisus, cuidam è sodalibus: sibi, inquit, hoc iter gratum futurum, quod è P. Piscatoris dictis ac factis, ratione discere perciperet, qua hominibus Societatis iter instituendum esset. Discesserunt Roma a. d. vi. Kal. Nouemb. eiusdem anni, postquam eò ventum est, ubi iam è conspectu recedebat Roma, ad eam conuersus Aloysius, antiphonam *Petrus Apostolus, & Paulus Doctor gentium*, atque orationem de ijs Apostolis: *Deus cuius dextera*, insigni amoris, & pietatis sensu recitauit. P. Piscator, quod sanguinem vomisset de Medicorum consilio lectica uehebatur. ei cum è tribus tyronibus unum socium accedere, reliquos duos equitare, oporteret, **ALOYSIUS**, quoad licuit, alteri comitum lectica cedere conatus est, fructum assiduae multoque iucundissimae cum suo religiosè viuendi magistro consuetudinis, suo in illos officio posthabens. Verum ceteri, quod ei quippe incommodiore, utenti valetudine, hoc alleuamento opus esse iudicarent, alium neminem lecticam subire sunt passi. At ipse in illa commoditate rationem excogitauit, qua sibi molestiam faceret, nam cum togam suam in pilae modum conuoluisset, ei que insedisset, haud paulo in-

lò incommodiùs lectica, quàm equo vectus
 est. Iter omne recitandis vnà cum Patre ca-
 nonicis precibus, longisq̄ue de diuinis re-
 bus colloctionibus consumpsit. in ijs mul-
 ta ex eo sciscitabatur, ac præceptis piè viuè-
 di, præclarisq̄ue sententijs, quas ex eo elici-
 ebat, quamplurimis pectus suum imbu-
 studebat. Et Pater non ignarus in sæcundo
 se solo sementem facere, haud grauatè se il-
 li indicabat, tradebatq̄ue cœlestis Philo-
 sophiæ mysteria atque vsum, quem tot an-
 nis, dū tyrones erudit, erat assecutus. In di-
 uersorijis omni industria id agebat, vt op-
 portuniora omnia socijs concederet, incre-
 dibili in eos amore & obsequio, sibi verò
 deterrimum quodq̄; sumeret. Itinere per-
 acto, comitibus confirmauit, plus se paucis
 illis diebus familiariter agendo, longosq̄ue
 sermones cum Patre serèdo, eiùsq̄; facta o-
 mnia, ac morem cum seculo deditis homi-
 nibus versandi obseruando, quam multos
 mēses in tyronū domo desidèdo profecisse.
 Neapolin atigerūt Kal. Nouē. quo tēpo-
 re, cū à gymnasij Magistris literarū studiū
 repeterētur, visum est Praesidibus, vt Aloy-
 ysius, qui vt ante dictū est, cæterā Philoso-
 phiā antè perdidicerat, quā seculi res ab-
 ceret, supremā eius partē, quæ reliqua erant
 studeret. Atq; ille toto se animo ad impo-
 rata faciēda contulit. Qui eo tempore Col-

legi
 terq̄
 eod
 est e
 dicar
 quā
 tem
 deſti
 ribu
 mon
 men
 eius
 phiā
 Neap
 eo v
 ne m
 sè ſer
 dere
 toler
 dibil
 pieta
 mult
 nitor
 deba
 stre.
 laud
 beo. a
 ac pa
 non e
 vsur
 legi

legiū moderabatur vir se ipse asperè duri-
 terq; tractare solitus, vbi hunc adolescentē
 eodem studio teneri comperit, lætatus sanè
 est eiq; exultanti, ac se fortunatum iam præ-
 dicanti, aliquantò crebriorem harum rerū;
 quàm adhuc Romæ factum esset, potesta-
 tem facere cepit. Neapoli eximia in ea mo-
 destia, prudentia, contemnendi sui, maio-
 ribusq; obsequēdi, atq; adeo omnis sancti-
 moniæ amor enituit. neq; quisquam de eo
 mentionem faciebat, quin quanti virtutem
 eius faceret, ostenderet. Eius certè philoso-
 phiæ Magister, cū de ipsius actis nuper in
 Neapolitana diœcesi cognosceretur, his de
 eo verbis testimoniū dixit. *B. ALOYSIVS* be-
 ne mihi cognitus, atq; homo de se per quā submis-
 sè sentiens, suiq; contemptor esse visus est. Dece-
 dere omnibus, nullum cuiusquam despiciationem
 tolerandi momentum præterire. Supra quā cre-
 dibile est, seuerè in seipsum animaduertere: In-
 pietatis officijs, in precibus, in Dei consuetudine
 multus esse. Legum Religionis, obseruantissimus:
 nitoris conscientia amans, vt qui maximè. Acce-
 debat ad vitæ laudem ingenium acre, atq; illu-
 stre, sed quod ab omni insolentia, & appetitu
 laudis abesset. quas quidem res eo compertas ha-
 beo. quod eum, dum Neapoli me audiret, egregiè
 ac perpetuum harum artium specimen dedisse,
 non de alijs modò cognoui, sed ipse etiam oculis
 vsurpavi meis. itaque pro eius præclarè factis,

magna sanè erat cū mea, tū ceteri collegij Neapolitani de eius virtute, & sanctitate opinio: Antea alios verò P. Ioānes Baptista Piscator spectata animi vi, atque innocentia vite vir, qui postquam ALOYSIO in religione exercenti dictata dederat, atque eius pœnitentia sacra procurarat, natura concessit, eodem illum loco ponebat, atque in quibusdam sermonibus quos mecum habuit, insinuatam se quandam in eo sanctitatem animadvertere ostendit. Hæc sunt eius magistri verba. Alij qui eodem temporis spatio in eo Collegio degebant alijs tabulis testati sunt, eum Neapoli dedisse operam vt ignotus esset, in administrorum rei domesticæ familiaritatem crebrò se dedisse, suorumque natalium splendorem, quoad licuit, dissimulare, & obtegere conatum esse. igitur cum allatum esset Gonzagam Patriarcham in Purpuratorum Patrum cōcilium adscriptum esse, nihilo magis commoueri visus est, quàm si eius nihil interesset: & tamen super consanguinitatem, fatetur eum virum, quod in muniendo ad Religionem aditu operam sibi nauasset, præcipuo illi in amore fuisse. Collocarant Aloysium præfides in ea parte ædium, quæ tyronibus erat attributa, in cubiculo multò omnium laxissimo, vnà cum pluribus contubernibus. scilicet vt præclaris eius virtutum exemplis quamplurimi proficerent.

gent. quia verò noctu fatigabatur insom-
 nia, opus fuit nocturni somni iacturam ma-
 tutino compensare. verum, sodales ceteri,
 quibus ante lucem surgendum erat, impe-
 dimento erant, ne vel tum quidem con-
 dormisceret. quo, cum præfides eius valedi-
 tudinem lædi sentirent, eum solum in
 quodam cubiculo esse voluerunt, quod
 opportunius capiendo somno credebant.
 Sed nimirum suberat illud amplo concla-
 ni, quæ cum ad complura cubicula, in qui-
 bus habitabatur, transitus esset, scilicet id
 in quo Aloysius quiescebat, propè conti-
 nuò nunc horum, nunc illorum vltro ci-
 troque commeantium strepitu personabat,
 longeque minus erat, ad id quod quære-
 batur, quam prius illud appositum. Ea
 re comperta Deo gratias agebat, hancque
 quiddam aduersi perferendi occasionem
 ita accipiebat, vt in beneficijs numeraret.
 Et verò sic habendum esse, vel ex eo li-
 quet, quod etsi omni vigilantia in eius
 curam præfides intenderet, non pauca
 tamen in eo collegio euenisse, non fi-
 ne admiratione nonnulli obseruarunt
 præter morem quidem, sed quæ meri-
 to diuinæ prouidentia eius studio obse-
 quenti, ac subinde bene de se merendi, cœ-
 lestisq; coronæ potiundæ materiem sugge-
 rent;

renti accepta ferenda sint . vt cum foras aliquando prodijt toga inusitatum in modum breui, ac non modo attrita & lacera, sed etiam ita obsoleta vt iam prope nihil pristini coloris obtineret . eam Præsides decori seruandi causa quemuis alium, ponere iussissent: in hoc ne aduertisse quidem videbantur. Deinde sæpenumero eadem hyeme euenit, vt vnà cum cæteris fòdalibus ad Professorum adem vespertinas preces cantatum cælo pluuio, turbidoque itaret: quando Collegij Ministrum, qui in vestibulo vnumquemque obseruans, alios, qui non item atque ipse infirma valetudine erant, in cubiculum se recipere iussos pedem efferre vetabat, de hoc vt apparet, cogitationem suscipere & quod si venisset in mentem procul distulisset, domi tenere fugiebat. Ad hoc etsi in Neapolitano collegio aduersus agros cura & caritas, quanta in nullo vquam Societatis domicilio adhiberi solet, fuit tamen cum ALOYSIUS simul erisipelate, & feбри, quibus ipsum mensem conflictatus est, laborans, quantum minimè socordi valetudinario vteretur, totam noctem lecticario linteo cerneret. quod equidem nulli vnquam in collegio Societatis agro vsuuenisse persuasum habeo, in hoc verò, quo illi gra-

eum
tam
dolo
tum
stinu
eum
prin
com
vale
indi
volu
tus
est
VI

D
t

I
g
cun
An
vir
ha
spe
Ro

eum faceret, Deum tulisse. Eum morbum, tametsi cum grauissimis ijsque continuis doloribus coniunctus esset, mirum quantum patienter, & sereno semper vultu sustinuit, atque in sermonibus, cum ijs qui ad eum visebant, facilem submissumque se in primis gerebat. Vbi ex eo confirmatus est, comperto illud celum minus facere ad eius valetudinem, ac præterea dolores capitis indies ingrauescere, Præpositi Generalis voluntate, cum semiannum Neapoli versatus esset, inde Romam versus iter ingressus est VIII. Idus Maij Anno M. D. LXXXVII.

CAPVT QVINTVM.

DE VITA, QVAM INSTITUIT, cum in Collegio Romano in studia literarum incumberet, deque virtutibus, quibus erat ornatus.

INGentem lætitiã B. Aloysij Romam reditus, cum vniuersæ iuuentuti Collegij Romani, tum ijs præcipuè attulit, qui cum eum in tyronum domo ad ædem D. Andreæ cognouissent, è præstantibus eius virtutum exemplis religiosisque moribus haud mediocrem se fructum capere posse sperabant. neq; minus ipse lætabatur, quod Romæ vbi sedes esset summi Societatis

Magi

Magistratus, princeps collegium, atque bonarum artium gymnasium, suorum studiorum cursum porrò tenere sibi liceret. Quæ deinceps vsque ad beatum eius vitæ finem explanabo, eorum me maxima quidem parte spectatorem profiteor, quandoquidem eo tempore, cum alijs qui in eodem collegio agitabant, familiaritate illi coniunctus fui, & iam tum, ut in proœmio huius historiæ retuli, hæc ipsa ut monumentis consignarem sedulo obseruare cœpi. Romæ ergo in primæ Philosophiæ studijs progressus, breui tempore quàm præclarè Logicis, Physicisquæ eruditus esset ostendit, tantumquæ in illa humanæ sapientiæ cognitione processit, ut Moderatorum suffragijs ad publicè de more, propositis thesibus, disputandum multo aptissimus iudicaretur. ergo postquam de singulis in Philosophialocis, quæ à Magistris in Scholis tradi solent, sententiam suam typis edidisset, sexto ferè mense quam collegium Romanum erat ingressus, eam aduersus contrà nitentium argumenta palam defendit. Quia verò Illustrissimis Cardinalibus Roboreo, Montisregalensi, Gonzagæ adesse, & differentem audire placuit, non ut ferè à cæteris Societatis hominibus solet in Theologorum, sed in maxima
totius

totius gymnasij exedra disputatum est. Ab omnibus qui aderant ei datus est plausus; sed imprimis Cardinalibus placuit quibus admiratione movebat, quod tam breui, tam infirma valetudine, tantos in scientia progressus fecisset. Iam quando de hac disputatione meminimus, licebit duo quædam de ea adiungere. Alterum, quòd antequam eam ingrederetur, aliquamdiu cunctatus an sui deprimendi, frangendique causa de industria imperitè responderet, cum suo arbitratu neutram in partem statuere auderet, P. Mutium de Angelis, qui id temporis in eo Gymnasio Philosophiam profitebatur, virum non modò eruditione, sed etiam rerum cælestium usu, ac virtute præstantem, qui cum crebra illi solebat esse sermonum de diuinis rebus communicatio, consuluit. Is cum hanc rem allatis rationibus prudenter sanè dissuasisset: tamen inter disputandum, eadem ALOYSIVM suimet despiciendi cupido incessit. Hæsit paullisper pendens animi, donec Patris apud eum momenta valuerunt, illaque cogitatione deposita, quàm posset doctissimè, contradicentium argumenta dissolvere constituit: neque aliter ac constituerat fecit. Alterū, cū pro suo humilitatis

litatis

litatis amore, suas laudes ferre non posset, extitit tamen vnus quidem Doctoris titulo eximius, qui eius theses oppugnaturus, nescio quid de ipsius laudibus genere, ac natalibus præfaretur. eam laudationem tantopere erubuit, vt quotquot aderant non ignari quam ab illa abhorreret, ipsius misericordiam caperent, atque ante alios Cardinalis Montisregalensis ingenium illū pudorem, modestamque verecundiam cum animaduertisset, vehementer illa affici visus est. Cæterum ijs quæ à Doctore illo disputata sunt; sic deinde semper occurrit, vt subiratum animum præferret. Exactis Philosophiæ studijs ad Theologiam proximè traductus est, in qua pluribus Magistris cum Italici tum Hispanici viris doctrina sapientiaque claris, qui iam complures annos id muneris sustinuerant, vsus est. Hos impensè reuerbatur, colebatque: de his nunquam non magnificè loquebatur. nunquam cum illis opinione, sententiaque dissensit: nunquam docendi, dictandique morem, nunquam breuitatem, vel prolixitatem de quæstionibus disserendi, aut quid aliud eiusdem generis notauit. nunquam vllius aduersus opiniones nouas, atque insolentes studij indicium dedit. in vnus D. Thomæ Aquinatis, cuius non modò vitæ sanctitatem singulari pietate prosequeretur.

batu
perfo
peri
men
præ
imia
& no
caba
gare
terq
plic
cura
dita
disp
qua
que
in fl
der
bus
non
quã
dis
alte
suo
ann
pon
cæ
cat
ver
ner

batur, sed etiam docendi ordinem, atque
perspicuitatem, & doctrinam ab errorum
periculo semotam amabat vnicè, monu-
mentis acquiescebat. Erat B. ALOYSIO
præstans, perspicaxque ingenium, cum ex-
imia iudicij grauitate cõiunctum, id quod
& nos perspeximus, & Magistri ipsi prædi-
cabant, de quibus vnus non dubitauit ne-
gare, à quoquam sibi discipulorum, præ-
terquam ab ALOYSIO Gonzaga cùm im-
plicatam quandam quæstionem attulisset,
curam sibi vnquam iniectam esse præme-
ditandi, quid percunctantibus, aut contrà
disputantibus responderet. Cùm ingenia
quantam per valetudinem, imbecillitatem-
que virium, & Præsidũ volũtatem licebat,
in studijs industriã sociabat. Non prius stu-
dere aggrediebatur, quã defixis humi geni-
bus Deum adueneratus esset. Studiũ suum,
non in variorum auctorum libris aut cuius-
quã nisi Magistri sui cõmentarijs euoluen-
dis, considerandisque ponebat. si quæ ex
altera parte ratio in mêtẽ veniret, quam
suo Marte refutare non posset, eam cùm
annotauisset, extrema deinde parte tem-
poris, quod scholis recolẽdis tributum est,
cæterorum omnium quæstionibus expli-
catis, Magistrum consulebat: nõn unquam
verò, cum plura collegisset, quæ dubitatio-
nem habere viderentur, certum tempus,
quod

quod Magistris minus alienum fore confideret, sumebat, atque ad eorum musæa responsa petitum adibat. Inter consulendum non alio quàm latino sermone utebatur, neq; prius pileū præferre desinebat, quàm caput operire pro imperio compulsus esset. Simul Magister omnem scriptulum euellerat, è vestigio se ad studia recipiebat in cubiculum. Nullum librum, nisi permissu, suafuque Magistrorum sumebat in manus. qua in re quàm illis dicto audiēs esset vel ex hoc intelligas. P. Augustinus Iustinianus eius præceptor, cùm in suo musæo difficilem quendam de prædestinatione nodum roganti expedisset, explicato septimo B. Augustini Tomo, intentoq; in extremum fere de bono perseuerantiæ librum digito, legere iussit, quid ibi vir ille Sanctus de eodem argumento scriptum fecisset. Perlegit totam eam paginam, quæ sibi designata erat, neq; animum induxit, ut ad decem præterea versus, qui in ea auersa librum claudebant, legendos, chartam euolueret. scilicet idcirco quod minimè imperatum esset ut longius progredereetur, & tamen illos versus quod auersi essent, Iustinianus non animaduertat. Cùm domi, tùm in ludo quoties à scholarum accento, quem Bidellum dicunt, id est nego-

negotij dabatur, vel contra alios argumen-
tabatur, vel ijs respondebat, atque ad hæc
eadem, si cui cæterorum minus commo-
dum esset, ad illius arbitrium operam suam
profitebatur. Disputabat acriter, sed mo-
destè. neminem asperiore verbo figere:
non stomachari, non clamorem tolle-
re: non interpellare respondentem, sed
spatium dare, quis esset animi sui sen-
sus planè ostendendi. Dubitatione, &
obscuritate quæstionis sublata ingenuè
sanè assentiebatur, finemque certandi fa-
ciebat. Antequam gymnasij intrandi si-
gnum daretur, atque item indidem do-
mum reuersus, cum ante, tum post me-
ridiem, ædem sacram celebrabat quo-
tidie, sanctissimæ Eucharistiæ adorandæ.
Inter eundem, redeundumque finitis
scholis, tam erat modestis, compositis-
que moribus, vt externos etiam studio-
sos literarum in impluio gymnasij ad
sui aspectum restantes, studio pieta-
tis inflammaret. Præcipuè verò Abbas
quidam exterus, in ea academia Theologicâ
studij cursu perfunctus, eius modestiæ a-
more illectus, non alia quam eius videndâ
gratia ludum frequentabat, neque inter
Scholas vsquam de illo oculos deijciebat.
Minimè verò id mirum videri debet.

si quis

siquidē Præpositus Prouincialis Societatis
 quæ est in Venetis, sic pro Tribunali Pa-
 triarchæ ibidem testatus est, in B. ALOY-
 SIVM videri cadere, quod D. Ambrosius
 scripsit ad illum Psalmi locum. *Qui timēt te
 videbunt me, & letabuntur. Pretiosum est, in-
 quit, videre virum iustum. plerisque enim iusti
 aspectus admonitio correctionis est: perfectiori-
 bus verò letitia. Nimirum. hæc talia efficiebat
 in animis intuentium, huius fortunati ado-
 lescentis aspectus. itaque quadrabant in il-
 lum etiam quæ sequuntur. Iusti sanat aspe-
 ctus, & ipsi oculorum radij virtutem quandam
 videntur infundere ijs, qui fideliter eum videre
 desiderant* Quæ omnia noster hic specie ip-
 sa & habitu corporis decentissimo, atque
 ad hominum mentes pietatis, & salutari
 sensu doloris permouendas appositissimo,
 consequbatur. Adde quod solus eius con-
 spectus non alienos modo homines, & Re-
 ligiosos adolescentes Sodales eius, verum
 etiam grauissimos Sacerdotes admonerat
 officij. itaque coram illo grauitatem quan-
 dam videbantur assumere. neque temere
 cuiquam illo arbitro vllum verbum licen-
 tiis excidebat, nedum leuiter facere aude-
 ret. Dum gymnasium petit, aut inde regre-
 ditur domum, dum scholis, dum disputa-
 tionibus interest, nunquam vel verbum
 cum quoquam siue domestico, seu alieno
 fecille

fecisse compertus est. Usque eò obseruans
 erat legis de silentio. Vbi viderunt præ-
 sides perpetua eum inualetudinē, corpo-
 risque imbecillitate vexari, vetuerunt ne
 in gymnasio dictata scriberet, sed ad id
 librario vteretur. neque verò ipse, qui
 nullum adhuc eius vsum habuerat, dictan-
 tium doctorum vocem scribendi celeri-
 tate assequi potuisset. Paruit ille quidem,
 sed ratus turpe esse in eorum manu, qui ob
 infirmitatem valetudinis aliena opera ad
 scribendum vterentur, esse pecuniam,
 aut vllam eos de pretio operis persoluen-
 do curam sustinere, quod periculum esse
 diceret, ne id varijs delictis paupertatis in-
 tegratam violandi casum daret, ipse id
 negotij refugiens, scriptorem suum, depo-
 sitarium Collegij, cui id muneris iniunctū
 erat, de sua mercede appellatum mitte-
 bat. Scripra sua cuiuis poscenti libens com-
 modabat, neque prius reposcebat, quàm il-
 li sponte reddidissent. Fuit cum Gabriel
 Vasques eius magister, exclusus tempore,
 omnes de Trinitate disputationes anno
 vertente persequi non posset. itaque ijs
 quæ maximè necessaria videbantur tra-
 ditis, quod reliquum erat discipulis ex-
 scribendum dedit. Præsides A L O Y S
 S L O mandant, id sibi à librario præsta-
 ti curet: Is cum præceptoris commen-
 R. tarij

tarium perlegisset, omisissis facilioribus,
 ea duntaxat, quæ difficiliora, magis
 que ex usu esse visa sunt, excerpti iubet.
 Rogatus, cur ita faceret: *Quia*, inquit,
pauper sum, paupertatis studio id facio. ne-
que enim decet pauperem, nisi in res necessa-
rias, sumptum facere. Extremis tamen
 suorum studiorum annis, veritus ne quis
 hanc suam à scribendo in scholis vaca-
 tionem aut inanis cuiusdam gloriola,
 aut superuacaneæ commoditatis studium
 interpretaretur, egit cum superioribus,
 uti sibi bonae eorum venia sua manu scri-
 bere liceret. Neque rationes defuerunt,
 quibus quod petebat, haud magno se-
 nè negotio persuasit. Verum ubi præ-
 ceptoris linguam velocitate manus æqua-
 re non potuit; per interualla attende-
 bat quæ dicerentur, ac mox eadem com-
 pendio notabat. à scholis verò, lectis con-
 discipulorum scriptis, inde quicquid ne-
 cessarium ab se prætermisum erat, ad-
 iungebat. qui labor, amore cæteros suo
 exemplo informandi, atque exstimulan-
 di erat illi periuicundus. Nullum librum
 nisi quem in frequenti usu haberet, in
 cubiculo suo esse sustinebat, quod ne-
 garet Religiosi hominis, quem paupertas
 ti studere oporteat, esse, vllum librum
 quem non nisi rarò inspiciat, apud se deti-

nere,

nere, cùm exigua sanè sua molestia ad bi-
 bliothecam communem eundem lectum
 ire possit. Ad extremum verò eo addu-
 ctus erat, vt præter sacra Biblia, & D.
 Thomæ Summam, nihil librorum ha-
 beret. Si quo in Sanctis Patribus, alijs-
 que scriptoribus loco inspecto opus esset,
 ad bibliothecam communem se confe-
 rebat. Comperit deinde quendam è so-
 cijs qui nuper ad collegium accesserat,
 summâ D. Thomæ carere. nam cum in
 eo collegio supra Patres, ac Magistros,
 plus quadraginta numerarentur, qui
 Theologiæ darent operam, ijs neque ex
 communi tot D. Thomæ libri singulis at-
 tribui poterant, neque verò priuatim cui-
 quam eos sibi comparandi, aut habendi li-
 centia permittitur. ergò ALOYSIVS Re-
 ctorem addit: obnixè rogat sibi vt per il-
 lum liceat summam, quæ sibi vtenda da-
 ta sit, socio illi concedere. se qui eadem
 qua contubernalis quidam suus vti pos-
 sit, hac minus egere. & fuit tam accom-
 modata ad persuadendum eius oratio,
 vt Rector annueret. id ei multò lætifi-
 simum fuit, siue quod per se dulce erat
 hoc caritatis in sodalem officium, seu
 quod egentio rem se iam factum esse sen-
 tiebat, quando proprium nihil, de
 communibus verò libris vnicum Biblio-

rum volumen in vsu haberet. Tantum mihi venit in mentem de Beati ALOYSI studijs commemorare: longè nunc plura de Christianis eius virtutibus quibus per hoc tempus florebat, supersunt dicenda. Quarum ille quidem virtutum perfectionem cum eminentem illam promptamque moribus, tum reconditam in animo sic erat affectus, vt plus decenter homines Religiosi de Societate nostra, qui tum in eodem, quo ille, collegio degebamus, eoq; vtcebatur assiduo, testificari possimus ipsum præclarum, viuam spiransque earum exemplum extitisse. Duos iam ipsos annos ALOYSI in Societate exegerat, sic vt & ipse in eius institutis, & illa in ipsius virtutibus acquiesceret. ergo aliquot diebus in sacris pietatis exercitationibus seorsim à ceterorum conuictu absumptis, a. d. VII. Kalend. Decemb. anno M. D. LXXVII. qui dies D. Catharinæ Virginis martyri sacer est, quo item duobus abhinc annis tyrocinijs domum intrarat, in sacello quod est in ea collegij Romani parte, qua nuper exadificatis scholis incumbit, multis arbitris, P. Vincentio Bruno qui eodem tempore Rector erat, sacrificante, Paupertatem, Castitatem, Obedientiam de more Deo vouit, quæ vota idem pater excepit.

simul
uit. H
cùm
tiori
tiret.
Kalen
Prim
multi
Abra
inde
pro C
cibus
coi se
nas e
citta
inang
gij R
lent,
omni
re, q
exped
perfe
legio
re se
rissim
fata s
O
fund
sanct

simulque cum sacra Eucharistia impertiuit. Hæc inter **ALOYSIVS** gestire gaudio, cum se iam reuera Religiosum, & ardentioribus Deo vinculis astrictum esse sentiret. Anno M. D. LXX XVIII. V. Kalend. Mart. in Basilica Lateranensi Prima tonsura initiatus est vnà cum alijs multis de Societate, in quibus fuit B. P. Abrahamus Georgius Maronita, qui deinde cum ex India Aethiopiam peteret, pro Christiana fide martyrio functus, occisus est. Pridie Kalend. Mart. eodem loco iisdem cum socijs ostiarius pridie Nonas eiusdem Lector, IV. Idus, Exorcista, IV. Kalend. April. Acolythus inauguratus est. Id in codice Collegij Romani, in quem hæc talia referri solent, annotatum est. Institit postea in omni vita ijs omnibus virtutibus abundare, quæ à Clerico Religioso postulari & expectari possint. Quas virtutes hoc loco persequi libet, quo sermo mihi est de collegio Romano, in quo ille & stabilem ferre sedem habuit, & virtutes eius in clarissima hominum luce, & admiratione versatae sunt.

Ordinar ab **HVMILITATE**, quæ fundamentum Religiosæ, perfectæque sanctitatis, & omnium custos virtutum

R 3

est.

est. qua vsque eò ALOYSIUS excellit, ut
eam in tanta donorum, ornamentorum,
que cælestium affluentia factam rectam
conseruarit, neque vnquam eorum gratia
superbia sit elatus. neque verò in alia vir-
tute vlla plus ponebat studij. Reperimus
post eius felicem mortem nonnulla de re-
bus ad pietatem pertinentibus eius manu
scripta, in quibus vnum erat, quod tibi
velut quandam omnium actionum tuarum
regulam composuerat, in quo ex-
tremo nonnullas affert rationes acqui-
rendæ Humilitatis. Id scriptum quoniam
perbreue est, & nemini non salubre
esse potest, ad verbum, vt ab eo factum
est, hic collocabo. est ergo huius-
modi.

*Primum pronuntiatum esto, tui, qui Dei causa
procreatus sis, officij esse, quando te crea-
do, ab interitu vindicando, atque in sacra-
menti sibi familiam adscribendo, ita de te merito
tutus est, ad Deum te conferre. vnde con-
ficies non modo tibi ab omni prauo facin-
re, verum etiam indifferente, aut inuicem
li abstinendum esse. Quin potius quò pro-
pius semper ad DEVM accedas, in id om-
ni studio incumbes, vt nullum factum,
nullum consilium tuum non à virtute dime-
net.*

Deinde quò rectam ad Deum viam insista-

hac alia tria pronuntiata aliè in pectus demittes.

Primum est, cum ceteris omnibus de Societate IESV, tum verò tibi cumprimis, Christi ipsius, Diuorumque, qui sub illo olim meruerunt, signa, ipsius vocatu, necessario sequenda esse. Quapropter sic statues, ut quodque munus, officium, negotium cum Christi Diuorumque exemplo consentiat, ita rationibus tuis accommodatum, tibi que amplectendum, aut fugiendum esse. Huius gratia studio tibi erit vitam praeclareque facta Christi quidem per otium cum animo saepe cogitare, Diuorum verò attento animo perlegere, & subinde ad informationem tuam accommodare. Ita fiet ut bene viuendi exemplis abundes.

Alterum, quo affectus tuis dirigas, hoc esto, eò te Religiosiore magisque pium futurum, quò tuam vitam diligentius secundum rationes aeternas, minus verò secundum temporales gubernaris, sic ut nihil ames, nihil desideres, nihil lateris, nihil oderis, aut auertere, nisi pietatis causa, tibi que persuadeas hoc demum esse Religionem, pietatemque proficere.

Tertium pronuntiatum est, ut quando Daemon crebrius, te obiecta cupiditate vana
R 4 *gloris*

gloria, & magnifica de teipso opinione, adoritur, quòd hæc minime munita sit mentis tue pars, iccirco maius, vel potius continuum eò studium conferas, vt humilitate, tuique despicientia non in speciem modò, sed interiore etiam animi sensu, cum illo dimices. Igitur quasdam tibi leges, velut priuatim ad tuum munus accommodatas, præscribe, à Christo Domino traditas, vsuque confirmatas, quibus seruandis in studio huius virtutis euigiles.

Quæ prosunt in Humilitatis Studio. Primum consilium esto, vt cogitemus hanc quædam virtutem hominibus præcipuè propter eorum humilitatem, vilitatemque conuenire nihilominus quia non oritur in terra nostra, necessario poscendam esse ab eò, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum. quamobrem etsi superbus es, enitere tamen, quam potes demissimè Deum Optimum Maximum, per infimam illam IESV Christi humilitatem obsecrare, qui cum in forma Dei esset, exinaniuit semetipsum, formam ferui accipiens, vt ne eiusdem te virtutis esse prorsus expertem velit.

Alterum consilium, vt ad celestium quæ vnquam hac virtute claruerunt opem conuenias.

Primo enim sic tecum cogita: si cum hominibus versarentur, tantum apud Deum gratia

value

valuerunt, vt tam excelsum huius virtutis gra-
 dum contingerent, nunc cum in celo apud eum
 longè gratiosiores sint, plus etiam eorum preces
 momenti & dignitatis habituras. quādo quidem
 verò postquam summum felicitatis fastigium sūe
 affecuti, nulla sane ipsi sui submissione indigent, o-
 ra vt tibi idem beneficium impetrent. Deinde ve-
 rò illud etiam reputa, quemalmodū in terris ita
 sunt oēs à natura cōparati, vt ijs maxime cupiāt,
 qui in eadem qua ipsi arte, viuendiq; genere ela-
 borant: Ductor exercitus, exempli gratia quispiā,
 qui apud Principem plurimum possit, eos potissi-
 mum in eius gratia ponere & militari dignitate
 ornare nititur qui se militia dediderint. vir eru-
 ditionis titulis insignis eos, qui animum ad lite-
 ras adiunxerint, architectus aut Mathematicus,
 eos qui Architectura, aut Mathematicarum dis-
 ciplinarum scientia sese ceteris prestare student.
 Haud aliter cœlites, qui vnius alicuius virtutis
 gloria precipuè excelluerunt, ad eandē acquirē-
 dam ijs cum primis operam suam nuare, qui
 plura eius amore moliuntur, eorumq; commen-
 datione adiuuari desiderant. Ne igitur te pœni-
 teat singulari contentione in Beatissima Virginis
 Matris Dei, qua quantum nulla mens creat a, qua
 quidem diuinitatis sit expertis, huius virtutis de-
 cus obtinuit fidem te conferre. Secundum hanc
 ex apostolis D. Petrum tibi conciliabis, qui de se
 dicebat: Exi à me Domine quia homo pec-
 cator sum: deinde D. Paulum, qui postquam in

K S

terti-

tertium cœlum diuinitus sublatus esset, tamen a
 deo de se modicè sentiebat, vt diceret: Venit le-
 sus saluos facere peccatores, quorum ego
 primus sum. Harum cogitationum altera cog-
 nitionem tibi dabit. quantum illorum commen-
 datio ad hanc virtutem comparandam apud Deū
 pondus habeat; altera quam ad id præstandum
 prompti sint etiam ac parati. Hæc sunt in eo
 scripto Aloylij verba, è quibus liquet, quã
 ex animo sanctæ humilitatis studio tenere-
 tur. In alia scheda, quæ item est eius manu,
 quamque ipse *Affectus pios* inscripsit, hæc a-
 it: *Desideria quæ concipis, non ita tibi Deo comen-*
danda sunt, quæ admodum in tuo, sed vti in Chri-
sti pectore sunt. Quoniam enim bona sunt, in Tesu
prius, quàm in te sint necesse est, longèq; ab eo,
quàm abs te propensiori affectu Patri æterno ex-
ponentur. & quibusdam interiectis. Cùm ali-
cuius virtutis desiderio duceris, eorum te Diuo-
rum opem implorare oportet, quibus eius eximia
laus tribuitur. verbi gratia, ad humilitatem qua-
rendã, DD. Francisci, Alexij, & aliorum; ad cari-
tatem, DD. Petri, Pauli, D. item Maria Magda-
lena, & aliorũ. Sicut enim qui munº aliquod mi-
litare à Principe terreno obtinere cogitat, citius
illud ab eo abstulerit, si summo eius copiarum
Duce, illiusque tribunis, quàm si aulae præfecto,
alijsue magistratibus domesticis conciliato-
ribus sit usus: ita cùm fortitudinem à Deo ex-
spectamus Martyribus, cùm poenitentiam Con-
fessor

fessoribus, commendati esse studeamus. & sic de singulis. Quæ verba, eandem, quam scriptum illud, quod prius attulimus, sententiam habent. Seipsum humillimo loco ducebat, eumque animi sui sensum & verbis declarabat, & factis. Nihil unquam egit, aut dixit, quod vel longo intervallo ad suam laudem pertineret. quin immò omnem illum seculi splendorem, genus, familiam, Marchionis titulos, aliaque eiusdem generis, item quæ seorsim ipsius erant, ut vim ingenij, scientiæque copiam & cætera quæ laudi esse poterant, admirabili silentio contegebat. Itaque vel ad suspicionem suæ laudis in mortem teneræ Virginis erubescerebat, & qui erubescerem videre optabat, non aliter facilius, quàm eius laudatione consequeretur. Eius rei duo duntaxat exempla, multis alijs prætermisissis, in medium afferam. Alterum dedit, cum Medicus quidam, qui ad ægrotantem visebat, laudes eius à nobilitate Gonzagij sanguinis, item propinquitatem Mantuanorum Ducum, atque ab ipsa stirpe, cognationem celebrare esset ingressus. Siquidem cum suam fortunam obscuram omnibus esse cuperet, hoc præconio vehementer offensus, Medico sui doloris

loris

loris signum dedit. Quoniam verò in cre-
 braseiusmodi laudum occasiones incurre-
 bat, immensum quantum eum claritudinis
 suorum natalium pœnitebat, & quando e-
 rat qui harum rerum memoria animum
 eius refricare, aut propter aliquod naturæ
 vel fortunæ bonum aliquo se illum nume-
 ro ducere ostenderet, id scilicet tantopere
 eius animum exulcerabat, vt nihil supra
 posset esse. Itaque præter vnum dolorem,
 quem è laude, aut honore his talibus de
 causis sibi tributo capiebat, cæteras omnes
 affectiones ex animo stirpitus euulsiſſe vi-
 debatur. Alias cum in triclinio prudenter
 sanè, & accommodatè ad pietatem, de B.
 Virginis purificatione verba de superiore
 loco fecisset, ei que merita laus tribueretur
 ab omnibus, simul atque P. Hieronymus
 Platus coràm in os, eum sermonem com-
 mendare cœpit, tanto rubore suffusus est,
 tantamque se ex ijs laudibus molestiam ca-
 pere, easque, quippe à se, vt ipse quidem pro
 insigni sua modestia sentiebat, alienas re-
 fugere significauit, vt omnium animos ma-
 gnoperè delectaret. valdè enim hac sua ve-
 recundia gratus omnibus, & amabilis eua-
 debat. Domi forisque decedere omnibus
 si quando foras cum socijs qui res domesti-
 cas curant mitteretur (in quibus vnus non
 semel cocus collegij Romani fuit) ijs prio-

res partes deferre: abnuentibus, tot huius
suae petitionis causas dare, ut illi ne eius ani-
mum contristarent, non possent non mo-
rem gerere. Verum in hoc quidem repre-
hensus est à præsidiis, qui id illum prae-
rea facere vetuerunt, ut alia deessent, certè
vel ideò, ne clerici nomen, dignitatemque
tonsuræ, cui potius, quam nimio sui deici-
endi studio seruiendum sit, minus decorè
habuisse videretur. Domi adiutorum rei
domesticæ, aliorumque simplicium homi-
num congressibus se crebrò miscebat, &
perlibenter. dato item ad mensam signo, ad
mensam ferè quandam se recipiebat, quæ
in extremo triclinij angulo, à cocis aliisque
ministris, quippe eorum officinis proxima,
plurimum frequentabatur. Mandatum
habebat à Superioribus, qui eum valetudine
afflictæ, & imbecilla esse cernebant, ut ad e-
orum mensam accumberet, qui à morbo iam
primum conualescerent, neque ab ea unà
cum cæteris surgeret, itemque ut ab alijs
nonnullis laboribus abstineret. Ille veritus
ne id suæ fortunæ tributum esse videretur,
superiores sapius adiit, allatisque bonis rati-
onibus docet, non esse quòd se vlla in re exi-
miui non habeant, tandemque impetrauit, ut
sibi communem cum cæteris viuendi mo-
rem sequi liceret. Rogantibus verò non-
nullis familiaribus suis, ut huic maiorum
volun-

volun-

voluntati obsequeretur, verendum alioquin esse ne in morbum caderet; respondit, sibi qui religiosus esset, omni ope nitendum esse, ut eandem, quam ceteri, eadem secum religione coniuncti, vitæ rationem teneret. De morbo, dum obedientiam non relinqueret, nullum se, qui quidem ijs quæ religionis instituto comparata sunt, obeundis, sit contractus, reformidare. Habitant in Collegio Romano plerumque homines ducenti, aut etiam plures. quocirca fieri nequit ut singulis socijs, qui in eo erudiuntur, singula cubacula suppetant. ergo præfides, sacerdotibus duntaxat, magistris gymnasij, alijsque nonnullis qui vel imbecilliores sunt, vel munere aliquo funguntur singulis habitaculis disclusis, ceteros in contubernia pro suo arbitratu distributos in diversis sedibus, quæ pluribus ad studendum pluteis, lectisque sunt instructæ, collocant. Ergo cum visum esset, ALOYSIVM, quod infirmior esset, separatim à ceterorum conuictu, cubare oportere, Rectorem aggreditur, eique persuadet salubrioris ceteris exempli fore, si communium socijs cubiculo vteretur. Quia verò cum quopiam è Theologiæ studiosis degere, magnificum quiddam putabat, haud

haud grauatè, pro illis, quempiam humili-
iori loco hominem secum esse patieba-
tur. Postularat committi sibi præfecto-
ram alicuius contubernij in Seminario,
quod præter abiectiorem quam Deiamo-
relibentibus animis sustinent, magnis in
eo Præfecti afficiuntur incommodis, &
grauem, ac propè continuam seruitutem
seruiunt. Verùm, quod tanto oneri valetu-
dinem eius parem esse posse diffiderent, id
Superiores permittere minimè sunt ausi.
Optabat insuper absolutis Theologiæ stu-
dijs infimæ classis pueris Grammaticæ ru-
dimenta tradere, tum quòd locum sibi da-
ri cupiebat teneram illam ætatem virtu-
tis, pietatisque Christianæ præceptis in-
formandi, quod officium Magistris
Grammaticæ sanctè inuidebat, & familia-
riter illos compellans Beatos nominare
consueuerat. tum quòd illum ad vilia
descendere, nihilque habere præ cæteris
eximium plurimum delectaret. Prensauit
sepius hanc prouinciam, atque vt hu-
militatis, virtutisque amore se eam pete-
re dissimularet, confirmauit P. Rectori se
Grammaticæ rudem esse & latino sermone
vti non fatis polito. omninò, nisi hæc
didicisset, Societatis rationibus seruire
nullo modo posse. Eadem arte Præ-
fectum

factum etiam inferiorum scholarum ad-
 ribatur, ad quem subinde lucubratione-
 las qualdam, pro eius classis captu latinè ab-
 se compositas afferebat. nimirum ut ille de
 eius studio atque profectu edoctus, ad id
 quò animum intenderat, operam ei suam
 commodaret. P. Rector quò ei gratificaretur,
 simulque exploraret, essetne ut aiebat,
 latinæ linguæ ignarus, contubernalem ei
 adiunxit, qui cum de latinis literis confer-
 ret compertumque est haud leuiter ijs tin-
 ctum esse. Redijt tamen ad Rectorem, ac se
 vsu ipso cognouisse asseuerat, hac quidem
 via, quam adhuc institisset, nunquam se la-
 tini sermonis, atque Grammaticæ peritiam
 assecuturum. reliquum esse, ut eam alios
 docendo disceret. Non rarò in obsoleta la-
 cerna sportam, aut manticam gerens latiti-
 aque exultans stipem per urbem mendica-
 bar. Domi verò nullum erat tam vile, & ab-
 iectum officium, cuius non ille maiori, quàm
 homines ambitiosi dignitatis, honorumque
 studio flagraret. Feria secunda ac tertia cu-
 iusque hebdomadis, solenne illi erat, in cui-
 lina ministrare. erat verò ei negotium lan-
 ces è mensa s. blatas tergere, ac ciborum
 reliquias pauperum necessitati subleuandæ
 colligere. quando verò potestas fiebat (&
 quod ita à superioribus flagitaret, saepe fie-
 bat) illum ipsum victum pauperibus pia li-
 bera-

beralitate destinatum, sportis impositum ad collegij fores opperietibus, perferebat. Profesto item quoque die secundum scholas aliud quid contempti operis factitabat. cubiculū, aut alia sibi designata loca euerere, aut aranearum operas arundine, aut alia pertica in aulis, conclauibusque communibus tergere. Ad hoc fuit illi complures annos opera lucernas in ambulacris & exedris publicis collegij mundare, & infuso oleo, inditoque, ubi opus esset, elychnio, concinnare. quæ ministeria tantoperè eum iuuabant, ut cum lætitiā, quam animo celare non poterat, apertè ferret, qui ijs dissentium videbant, quasi triumphati gaudio, & cœlum digito tangenti gratularentur. Quod gaudium ipse iam quandam in se naturæ vim obtinuisse profitebatur, sibiq; utrò nullo studio, aut meditatione accitū affluere. Quæ res, etsi hominum quidem Societatis, qui eas, & frequerant ipsi, & frequentari à socijs vident, animos nihil mouent, tamen cum ipsa per se, tum propter dignitatem hominum qui in ijs versantur, multum ad inflammandas hominum mentes valere constat. Ad summam, hæc vera laus ei datur, fuisse sui contemptorem ex animo, ac nusquam non sui deprimendi materiam quæsisse.

Accedebat ad hunc tam demissæ humilitatis

S

tatis

litatis amorem, perfectæ OBEDIENTIAE
 A E studium, de quo illud commemorat
 fit satis, conscius sibi fuisse ALOYSIUS
 non modò se nunquam à maiorum volun-
 tate discrepasse, aut eorù imperium min-
 isse, sed ne cupiditate quidem vlla, aut incli-
 natione, ne ea quidem, quæ primoribus
 nimi motibus fit, ad id vel leuiter incubu-
 se: nisi fortè, cum eorum iussu, à suis piete-
 tis officijs distrahebatur. quamquã ne tum
 quidem ferè nisi perrarò commouebatur
 & eum ipsum motù qui existerat, incredi-
 bili diligentia, ac celeritate componebat.
 ta fiebat, vt non voluntas eius modo, sed
 mens etiam, atque iudiciũ cum Superiorum
 sensu congrueret. Neque verò vnquam sci-
 scitabatur, cur hoc aut illud cõstitutum es-
 set, sed cognito superioribus sic placitum
 esse, nullam præterea eius approbandi cau-
 sam requirebat. Hæc perfectio obedientiæ
 ex eo nascebatur, quod superiorem quem
 que vice Dei fungi sibi certò persuaferat.
Siquidem, inquiebat, cum Deo, qui aspectum no-
strum fugit, obediendum sit, neq; ab eo coram
proximè mandata accipere, aut eius sententiam
exquirere possimus, dat nobis ipse huius sui man-
ris vicarios, atq; interpretes voluntatis suæ. Super-
iores, per quos de omnibus, quæ nos vult, certum
res facit, usq; quippe mentis suæ nuntijs vt ob-
peremus iubet. Ita sensit B. Paulus cum ad Ephes-

ita scriberet: Obedite Dominis carnalib⁹ sicut Christo, & vt serui Christi facient⁹ voluntatem Dei ex animo. & ad Colossenses in eandem de obedientia sententiam. Quodcūque facitis ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus. sic enim intelligendū est, mandatum à Deo ipso superiore internuncio, ad nos afferrī. quare sicut, quod per Decurionem cubiculariorum, aut aliud quodvis palatinum officium à Rege aut Principe, cuiusdam clientū mandatur, nō administri illius, sed Regis, aut Principis mandatum censetur, eique à cliente pro tali morigeritur: ita etiā Religioso superiorū decreta, quasi Dei imperia per hominē ipsi denunciata, amplectēda, & prōptē & reuerēter satisfaciendū est. Ex hac persuasione oriebatur obseruātia illa, veneratio, & pietas quā aduersus superiores oēs adhibebat, scil. oēs in administrorū Dei, eiusq; voluntatis interpretum loco ducebat. quamobrē mirificē eorū pręceptis lætabatur. Neq; minus apud illum momenti & auctoritatis obtinebat imus quā sūm⁹, rudis quā doctus, mediocriter, quā eximie sanctitate, cæterisq; tali munere dignis artibus ornat⁹. nā quā Dei partes agebāt, nihil inter eos interesse rat⁹, pari omnibus facilitate dicto audiēs erat. Hoc ampli⁹ cesebat, qui daret operā, vt in parendo hoc vnū spectaret, duplicē ex eo fructum capere. Alterum, q̄ ei nihil arduū, & laboriosum, sed

omnia facilia, & periuicunda obedienti accidunt. quippe, qui se intelligat Dei, cui feruire in beneficio & gratia deputat, voluntati obsequi: alterum quòd germanæ obedientiæ vim assequatur, ac proinde proposita ex animo legitimè obedientibus in cælo præmia, certa spe præcipere possit. At verò qui iccirco tantum mandanti obsecundat, quòd aut mandata ad eius stomachum, studiumque faciat, aut qui ea dedit, præstanti virtute, naturæque dōtibus, aut propensa in ipsum voluntate sit, is primùm nõ perindè, vt obediens, meritus videtur, neque ipsam formam, & quasi naturalem obedientis notam obtinet, quando non id obediendo secutus est, quod vnum hæc obediendi virtus intuetur. Deinde hunc talem, vbi superiorem cum alio minus, aut natura, bonis que artibus instructo, aut studio mutauerit, atque ab eo, aliena suo ingenio mandata acceperit, vehementer cruciari, multisque periculis obiectum esse, necesse est. Subijcere semet alteri quicquam humanum, ac non cælestia illa quæ diximus spectantem, fracti & vilis animi esse ducebat. Verebatur ne superiores, qui infirmitati, penuriæque virtutis sibi subiectorum hominũ se accommodent, in imperando, præcipièdoque, causas quibus ad id, quod intèdunt, eos hortatur, ex his dūtaxat mor-

ralib
quib
taba
alijc
tion
que i
lūtat
& am
mnia
Visū
atq; e
locur
neas.
faciu
clara
entia
suefa
anē d
oris i
prebe
narur
argun
tū qu
sāq; c
cunt,
nonn
fertin
cetur
antur
tur.S

talibus rebus accersūt, non plurimum ipsis, quibus imperant, nocerēt. Quapropter optabat præsides Societatis, confidenter de se, alijsq; statuere, atque in suorum vel habitationibus, vel muneribus cōmutandis, alijsq; in rebus de se decernēdis, nullā suæ voluntatis causam afferre, nisi obsequium Dei, & ampliorem eius gloriam, eaque gratia, omnia constituere. Exēpli gratia sic iubeant. Visū nobis est ad obsequiū Dei pertinere, atq; ex eius maiori gloria fore, si in illum locum te conferas, aut hoc officium sustineas. Itaq; vade. Deus id tibi fortunet. Id cū faciunt, aiebat, superiores confidentiæ, præclaræq; existimationis de virtute & obedientia subiecti indicium præbere, eum consuefacere ad proprium obedientiæ Christianæ decus amplectendum, tantoq; copiosioris ineundę à Deo gratiæ opportunitatem præbere, quanto paucioribus viātur humanarum rationum momentis. Sin hæc talia argumēta prætextusq; querantur, vñ. brā tantū quandam obedientiæ non solidā expressāq; eius effigiē subiecti persequi consuecunt, carent ijs bonis quę diximus, occasio nonnunquā datur detrectandi imperij, præsertim si est vnde facilè resciscant, aut suspicētur, aliud esse, cur officio aut loco moueantur, quā quod verbo, scriptouē pretenditur. Solebat præterea confirmare gratius si-

S 3

bi obe-

bi obediendi officium euasisse, cum experimento didicerit, mirificā quandā Dei de se prouidentiam maiorum imperijs esse declaratam. sæpenumerò enim vltro sibi non roganti à superioribus ea concessa, aut imposita, quorū desiderio vel priuata pietate, vel instinctu diuino antè tenebatur. Ita quondā euenit, vt cū loca, ad quæ Christus D.N. sub extrema supplicia circumductus est, cum animo suo cogitasset, eoque ingens illum cupido percepisset, eo die ad septem sacras ædes vrbs de more supplicatū eundi, præter consuetudinem Superior nihil huius petentem aut sperantem eadem hora accerseret, septemque sacras ædes obire iuberet. Id ei geminatam lætitiā attulit, tum quòd res ipsa per se expectata erat, tum quòd comperiebat, quantam in modicis etiam rebus pro se Deus curam gereret. Quāplurima huius generis exempla, nisi longū esset, memorare liceret. Reprehesus ab eo in cuius erat potestate, os habitumque sic conformabat, vt aperto capite, oculis humifixis, nihil excusans, nihil responsans, quicquid ille diceret, demissè, & patienter acciperet. Obiurgatus aliquando à superiore dicens nescio, cuius rei incuria, in quam quòd animo ferè à sē sibus alienato ingrederetur, offendebat sæpius, tāta eū pœnitēdi vis incelsit, vt subita defectione laberetur: ex qua

mul
lach
de a
ri no
di vi
onis
dis ta
cui pi
ille r
gum
grass
de ij
glec
& gr
in re
nam
vere
ris, fa
natu
cum
esset
esset
hil p
quin
nost
uit p
se ea
gere
tiā o
men

mul animū collegit, prosternit se ad pedes
lachrymans, tantaq; humilitate, delicti, quo
de arguebatur, gratiam precatur, vt excita-
ri non posset. Affinis est huic obediendi
virtuti obseruantia legum, quibus religi-
onis disciplina vincitur, in quibus seruan-
distam sollicita erat Aloysij diligentia, vt
cuiuspiam superesse videri posset. Neq; enim
ille recordari poterat, vnquam se earum le-
gum vllam vel leuissimam cogitatō mi-
grasse. Iam verò vsque eo accuratē, & rigi-
dē ijs ad verba parebat, quasi earum ne-
glectu in ingens aliquod discrimen adduci,
& graue damnum fieri necesse esset. Qua
in re tanta erat libertate nullam vt perso-
nam siue religione deuinctam, seu solutam
vereretur. Iuerat aliquando missu Recto-
ris, salutatum Roborem Cardinalem cog-
natum suum, cui roganti vt in prandio se-
cum esse vellet, negauit fieri posse, quod
esset contra quandam legem, qua astrictus
esset. Delectatus eo responso Cardinalis, ni-
hil præterea cum eo egit, nihil postulauit,
quin exciperet, nisi fortē esset contra
nostras leges. Idem Cardinalis significa-
uit postea P. Rectori Collegij Romani, vt
se ea cautione, eamq; conditionem adiun-
gere, ne quid in teneram Aloysij conscien-
tiā offenderet, vtq; spiritui diuino qui eius
mentem insideret, velificaretur. Rogatus

quondam à contubernali, quem litteras parantem scribere charta defecerat, vt dimidiatum sibi folium commodaret, metu ne legem quæ verat quicquam superiorum iniussu donare, aut vtendum dare, violaret, intellexisse dissimulans nihil tum quidem respondit, sed euestigio cubiculo egressus P. Ministrum adit oratum veniam socio chartam de sua dandi, & paulò post reuersus comiter socium appellans: *Poposcisti, nisi fallor, nuper à me chartam, eccam, inquit simulque eam impertit.* Ad postremum non latis reperio, quinam clarius, studium eius aduersus Religionis leges patefaciam, quàm si eum testificer, ijs annis quibus Religioni operatus est, nunquam eam legem neglexisse, quæ certis temporibus, ac locis silentio vti imperat, neque item eam, quæ dum studijs vacatur aliter quàm latinè loqui verat. At in hoc genere labi sanè quàm procliuè est.

Iam PAVPERTATIS religiose supra quàm credibile est studiosus fuit, In hac magis quam opulenti homines in copiarum affluentia delectabatur, & acquiescebat. Si enim in pristina fortunæ licentia sic eam adamavit, vt, quod diximus, iam tum humilis illi vestitus cordi esset, facile quiuis existima-

stim
quam
non
per a
quan
cant
ex co
nunc
cum
scalp
rum
ta ne
feru
latal
thec
est,
pret
pict
com
in cu
vna
D.C
scili
alte
tis,
Atq
alio
puli
Bre
in l

stim-

stimare potest, quid in Societate egerit, quam propriam sanctæ Paupertatis domū nominare est solitus. Itaque id omne semper abhorruit, ex quo speciem vllam quicquam sibi priuatim quasi proprium vindicantis habere videri posset. nunquam nisi ex communi copia indutus, amictusq; est: nunquam librum in vsu habuit, quem secum deferre liceret, non horologium, nō scalpellorum, aut alius generis thecam. Eorum verò quæ ad pietatem sunt comparata neque alijs largiendi causa quicquam seruabat ipse, neque alios sibi largiri valdè lætabatur. nunquam vllam reliquiarum thecam vllius generis penes se esse passus est, non coronam precatoriam è materia pretiosa aut eleganti, non priuatam vllam picturam aut tabellam. Sed nimirum aut communibus imaginibus quas reperiēbat in cubiculo, utebatur, aut certè summum vnam habebat priuatim è charta, quæ erat D. Catharinæ Virginis, & Martyris, cuius scilicet natali ad Religionem venerat, & alteram item è charta D. Thomæ Aquinatis, cuius doctrinæ studia æmulabatur. Atque has, approbantibus superioribus, aliorum precibus fatigatus, ac prope compulsus dono acceperat. Quid quod ne in Breuiario quidem quod in tyrocinio, neq; in libello officij Beatissimæ Virginis Ma-

tris quod in Collegio in usu habuit, vnquam sustinuit vel tantilla imagine, tanquam nota, vt multis est mos, preces distinguere. Quoniam verò non deerant, qui pro sua in eum pietate varia ad Dei cultum facta munuscula non modò offerret, sed etiam vltro petita à Superioribus licentia, vt acciperet prope vim intendant, siquidem liceret, ea recusabat, sine eorum pace facere non poterat quin admitteret, ad Superiorem ea continuo deferebat, aut certè facta ab eo potestate, cum primum occasionem erat nactus, alijs donabat. Delitiæ eius erant nihil penitus ex hoc mundo possidere, nihil desiderare, atque ab omni re mortali distractum esse. Quando appetente ætate, aut hyeme pilei, ac vestes tribuebantur, nunquam ille quicquam longius, aut breuius, alitius, aut laxius esse querebatur: sed rogatus à factore fatifne aptè conuenirent: *Mibi quidem, inquit, videtur*. Immensum quantum illum viliora omnia delectabant, nullaque non in re, quæ ei obtigisset ad deterrimum quodque oculum adijciebat. Nostram verò illam legem, qua præcipitur ac iubetur, vt quilibet sibi persuadeat, quò se ipsum magis vincere, magisque in virtute proficere condiscat, eorum quæ domi sunt

sunt vilissimum quodq; sibi tributum iri,
sic interpretari solebat. *Quemadmodum*, in-
quit, *mendicus qui circum domos, aliorum beni-*
gnitatem implorat, exploratum habet, non
præstantissimas vestes, quæ in ædibus sint, sed ma-
ximè laceras atque obsoletas, itemque cate-
rarum rerum, quod postremi pretij sit, sibi
datum iri: ad idem exemplum nobis, si verè
paupertatem amamus, persuasum esse de-
bet, quæ domi abiectissima nota sunt, no-
bis tribui oportere. ac verbo (persuadeat) e-
am vim subesse dicebat, ut velit certò nos cum
animis statuere ita fore, atque ita fieri par es-
se. Ad hoc non semel Sacerdoti apud quem
conscientiam expiare est solitus, narrauit
in beneficij, & meriti numero ponere,
quod ita voluntas Dei sæpe tulerit, ut in
partitione rerum quæ singulis vten-
dæ tribuuntur, deterrimæ sibi obueni-
rent. id ille pro flagranti suo paupertatis
amore, præcipuo Dei in se fauori ac-
ceptum ferebat. Nam in religione tan-
ta verecundia se tractabat quasi è pannis,
& mendicitatis fordibus se sublatum
& maiorum misericordia domo acce-
ptum ex animo sentiret. Itaque quic-
quid in eum conferebatur, ab egregia cari-
tate profectum esse iudicabat. Ad men-
sam, parcebat ille quidem edere eum cibū,
quem

quem suæ valetudini obfuturum prouidebat, ne tamen, quod minimè cupiebat, pro eo quid melius afferretur, ministros de industria fallere nitebatur. De eius castitate non est quod aliud cōmemorem nisi præstantem illum Virginitatis quæ corporis, quæ mentis thesaurum tam excellenti, atq; eximio nitore, quem altero capite primi libri persecuti sumus, semper illibatum custodisse. In sermone atq; congressionibus nihil eo veri sinceriq; amantiùs, nihil simplicius, nihil magis ingenuū fieri poterat. ergo nemo erat qui de eo quod ille aut affirmasset, aut negasset, posset dubitare, ab erat enim ab omni amphiboliæ, aut simulationis fūco. Solebat etiam asserere artificijs, dolis, simulationibus, fallacijs, ambiguitate, siue dictorum seu factorum eripi, huius seculi fortunæ deditis hominibus mutuam inter ipsos societatem. in Religione verò esse præsentia venena Religiosæ simplicitatis, certas iuuentutis pestes, quibus cum spiritu quo Religiosum prædictum esse oporteat, conuenire vix vnquam possit.

Qua de illâ domitrice corporis, cupiditatumq; refrænatrice, quam Mortificationem appellamus, erat tam cupidus malè habendi corporis, tantoq; longius, quàm vires ferrent ab eo se studio prouehi patiebatur,

tur, vt, nisi Moderatores frēnum ei iniecissent, aliquot sibi de vita annos dempturus breui fuisse videatur. Itaque nonnullis mirari se eum dicentibus, non ducere sibi Religioni, toties de afflicto seipso superiores obtundere, respondebat, se cum hinc imbecillitatem virium suarū attenderet, inde verò animum sibi ad huiusmodi penitentiæ exempla edenda concitari sentiret, optimum factu putare, rem totam ad Superiorem, quem nihil horum omnium præteriret, referre. fore enim vt is quod Deo visum esset, præterea nihil permitteret. Addebat nonnunquam se quarundam rerum potestatem flagitare, quas certum habeat minimè sibi concessum iri. quando enim non sibi, vt peruellet, ijs vacare liceat, hoc suum desiderium Deo dedicare, eique qui in eius vicem sibi moderaretur aperire, multis sibi nominibus conducibile videri. In quibus illud numerabat, quod aliorum iudicio, minus de se sublatè sentire disceret, quippe quibus, hæc talia animo meditans, non satis seipsum, in hac quidem causa nosse videretur. & verò placebat interdum Deo, vt, præter opinionem omnium, quarundam rerum licentiam obtineret. Aggressus erat eum quidam admodum seriò percunctari, cur qui cætera tam prudens esset Patrum pietatis, auctoritatisque

que

que spectatae, qui toties eum vt tantam
 in seipsum seueritatem, mentisque in re-
 bus diuinis meditandis contentionem
 missam aliquando faceret, erant hortati,
 consilia parui duceret? Huic ALOY. ST-
 VS his ferè verbis respondit. *A duplici ho-*
minum genere hæc mihi, quæ ais, consilia dari
sento. Alterum est eorum, qui vitam degunt o-
mnibus sanctitatis copijs ita perfectam, nihil vi-
in ea non imitatu pulcherrimum intuenti oc-
currat. Atque his quidem sæpe mihi ani-
mus fuit parere consulentibus. verùm post-
quam animaduerti quæ mihi suadeant, ip-
sos pro se vti nolle, mihi eorum facta potius,
quàm consilia, quæ à superuacua carita-
te, meique misericordia proficiscuntur, se-
quenda putavi. Alij verò sunt, qui quorum
mibi auctores sunt, ea & ipsi in moribus suis
seruant, neque multum in pœnitentiæ stu-
dijs sunt dediti. At mihi illorum potius prio-
rum moribus & exemplis, quàm horum præ-
ceptis & consilijs viuendum videtur. Aliam
præterea huius rationem reddebat. Vere-
ri enim se vehementer aiebat, ne inter-
misso harum animaduersionum vsu, na-
tura diu in virtutis consuetudine reti-
neri non posset, sed in pristinum sta-
tum relapsa habitum patientiæ tot
annorum laboribus partum repente
perderet. Erat & hoc eius dictum,
 esse

esse se ferrum incuruum, atque ad Religionem venisse ut voluntarijs pœnis atque supplicijs perinde ac malleis corrigeretur. Dictitantibus verò perfectionem sanctitatis in interiore animi virtute consistere, & voluntati potius vim adhibendam esse, quàm corpori, respondebat: *Hæc oportet facere, & illa non omittere*. Hoc enim plerisque omnibus quorum sanctitatem mirata sit antiquitas, deinde primis Religionis nostræ Patribus, sed ante alios Beato P. Ignatio in more positum fuisse, atque hunc quidem cùm ipsum, ut in eius vita legimus, in pœnitentiæ officijs, vexandoque corpore multum fuisse, tùm in Constitutionibus præterea scriptum reliquisse, nullum ab se Professis, alijsque in stabili aliquo Societatis gradu positis vigiliarum, ieiuniorum, verberationum, orationum aliarumque pœnarum, modum poni; quòd eos in excellenti sanctimonia, tantos progressus fecisse, atque harum salutarium afflictionum, tamdiu, dum eas nihil pijs mentis functionibus obesse cognoscerent, tanto studio teneri confideret, ut fræno potius, quàm calcaribus indigerent. Illud in super etiam adijciebat Aloysius, tempus
his ab

his ab se exposcendis pœnis opportunum esse dum homo integris corporis viribus, florensque iuuentâ sit. senectutem enim morbis infestam, minus ad eas virium relinquere. atque iccirco homines sanctitate præcipuos, extrema vita, atque ingrauescente ætate, quantum in pijs mentis agitationibus processissent, tantum ferè de corporis supplicijs detraxisse; nunquam tamen ea prorsus deseruisse. Si quam illi corporis castigationem superior interdiceret, eius fructus iacturam, alio aliquo pietatis officio, vt legendo caput è libello de Imitatione Christi, adeundo templum ad diuinam Eucharistiam venerandam, aliove simili compensabat. siue staret, seu federet, aut ingrederetur, nullum corporis aliqua molestia vexâdi tempus prætermittebat. Quia verò Superiores cum debiliorem videret, omnem illi cilicij, flagelli & extraordinariæ inediæ usum vetabant, excogitabat aliquas sui exercendi rationes, quæ neque cum Superiorum voluntate pugnarent, neque corporis valetudini aduersarentur, easque illis explicabat. Eiusmodi fuit illa cum pro solenni exercitatione de suggesto dicendi, petijt vt sibi in sociorum corona Hispano sermone dicere liceret. ratus scilicet ea re omnibus se risum debiturum, & obtinuit vt liceret. Denique eius semet cruciandâ

cruciandi ardorem vel ex hoc vno satis cognoscas, quod cum tot pœnas à se ipso toties, nullo valetudinis respectu, exigeret, complures ei denunciarūt, malè se metueret ne in ipso vitæ exitu hic eum scrupulus angeret, ac malè atq; imprudenter tractati corporis in Purgatorio igne pœnas fortè penderet. Cui dubitationi cum in nouissimo morbo esset, ita vt pòst memorabo, respondit. Ad perturbationes animi coercendas haud sanè magna diligentia opus erat, quippe quas iam pridem ita sibi subiunxerat, vt ijs carere videretur. Studium in primis suum ponebat, in excutiendis omnibus animi motibus, ac si quid se deliquisse cognosceret, non nimia tristitia contraheret animum, sed semet ad Dei pedes abijciens, seq; confessione expiaturum decernens, pacem eius poscebat. eo facto securam mentè gerebat. Id verò ab illo, de quo diximus, tyrocinij sui Magistro hauserat. Solebat enim ille cõmuniter omnibus præcipere, aduersus errata qualia in quotidiano viuendi more surrepunt appositum, & quod simul Deo acceptum esset, simul dæmonem vreret, esse remediũ suammet humilitatem coram Deo, sublata in cælũ paulisper mente his aut similibus verbis profiteri. *En, mi Domine, quàm fragilis sum & miserabilis? quàm procliuus ad lapsum: Ignosce mihi*

T

Domine;

Domine, & gratiam concede, ne idem peccatum iterum peccem. Secundum hæc verò acquiescere. Hoc itaque tenebat Aloysius aiebatque præterea, nimium de his talibus erratis affligi indicium esse hominis semet ignorantis. qui enim se nôrit, non posse esse nescium hortum suum tribulorum ac spinarum suapte sponte feracem esse. Eius omnis sollicitudo in suarum cogitationum, ac desideriorum fonte & capite inuestigando tantisper versabatur, dum reperisset, culpamne aliquam sustineret, necne, nimirum vt eam sacerdos posset exponere, re verò comperta, curam omnem deponebat. In confessionibus perspicuus erat, breuis, minimè anxius, atque vt P. Robertus Bellarminus, qui confitentem operam dabat, testatus est, propter lucem diuinitus affusam, mentisque acumen intimos animi sui recessus sic perspiciebat, vt perinde posset explicare quem ad finem cogitatio, aut desiderium, aut actio aliqua prouecta esset, tamque enucleatè, ac distinctè, ac si oculis ipsis omnia contueretur. Amabat admodum in sociorum consensum palàm obiurgari, eaque gratia præsidibus sua ipse de'icta vltro notabat in schedis verùm postremis temporibus, cum pro vituperatione laudem sibi tribui intelligeret ab ijs, qui nullam in ijs culpam reperiebant.

bant, quæ sibi ipse vitio vertebat, animum induxit tandem, huius generis reprehensiones non amplius postulare, cum diceret eas damno sibi potius esse, quam lucro.

Exercitia spiritualia B.P. Ignatij non solum propterea maximi æstimabat, quòd ad hominum mentes à peccati turpitudine ad honestæ vitæ amorem traducendas, verum etiam quòd ad suscitandos in religiosorum animis pietatis, diuiniq; spiritus sopitos igniculos aptissimum, efficacissimumq; instrumentum suppeditent. Igitur quotannis quo tempore, de more, diutius à scholis feriato licebat esse, quò illis vacare posset, veniam orabat, aliquod dierum spatium secedendi. Quoniam verò sunt illa quatuor in hebdomadas tributa, in singulas ipse sibi sententias quasdam, & præcepta, cum argumentis, quæ in qualibet tractantur, & scopo, qui petitur congruentia, latine elaborarat. Sed quia omnia eius aduersaria, quæ quidem ad pietatem pertinebant, ipso defuncto, continuo sublata sunt, præter has ad primam hebdomadem notas nihil admodum reperire potui.

*Pro exercitijs prima hebdomada. Iudicia Dei inscrutabilia, quis scit num adhuc mihi mea secularia scelera condonaue-
rit?*

Columnae caeli ceciderunt, & confractae sunt.
 Quis mihi pollicebitur perseverantiam?
 Mundus nunc in profundo malitiae iacet. Quis
 omnipotentem placabit iratum?

Viri religiosi plerique, & Ecclesiastici voca-
 tionis obliuiscuntur. Quomodo ulterius feret
 Dominus tantum regni sui detrimentum? Fi-
 deles magna tepiditate tota vita quasi adi-
 munt Deo gloriam suam; & quis eam restaura-
 bit?

Vab secularibus, qui poenitentiam differunt
 ad mortis articulum. Vab etiam Religio-
 sis, qui vsque ad eundem articulum dormie-
 runt.

His quasi excitamentis excutienda est som-
 nolentia, & renouandum propositum poeni-
 tentiae, ac Deo rectè, & immobiliter seruien-
 di.

Vera poenitentia, ex Dei amantissimi contem-
 ptu, & ignominia à me affecti, ingenti dolore
 concipitur.

Eadem, peccata grauiora ita deslere facit, vt
 etiam de venialibus omnibus maximam excitet
 compunctionem.

Eadem, eò vsque pertingit, vt non solum
 Dei misericordiam culpas remittentem ag-
 noscat, & veneretur; sed ad honorem di-
 uinae iustitiae vehementissimè cupiat iustas omni-
 suorum peccatorum poenas subire.

Hic infundit Deus bene dispositis odium gra-
 de sui

de sui ipsorum, quo excitatur, & firmatur propositum acriter in se ipsum per poenitentias etiam externas sauiendi.

LAUS DEO.

DEi tanto amore ardebat, ut nullo non tempore ac loco, quoties eius mentio fieret, non ita inflammaretur, ut in ipso etiam vultu signa quaedam emicarent. Præstitit & singulari in cæteros mortales caritate. Ea permotus crebrò ad valetudinaria ægris feruitum eundi facultatem quærebat. Eò verò cum venisset ægrorum lectos componere, cibum ijs ministrare, pedes lauare, pauimentum verrere, ad patientiam, criminumq; sacram cõfessionem singulos hortari. Intra domesticos verò Religionis parietes, ad ægros quotidie visendi perpetuam licentiam impetrarat. Ergo in hoc officio assiduitate & diligentia omnibus anteire, nullo delectu omnes adire, solari, & si quando ob capitis dolores maiorum iussu vacaret à studijs, valetudinarijs nauare operã, cultros, ac cochlearia eluere, mensam sternere, alia denique ægris, aut ex ægritudine conualescentibus ministeria præstare. Neq; verò, quo erat zelo salutis omnium vehementer incensus, promptius corporum curam suscipiebat quam mentium. itaque si per suos Præ-

fides licuisset, pro eo ac tum in seculi libertate, tum in religione ardentibus votis semper expetiuerat, ad conciliandos Christo Ethnicos in vltimas Indiae oras nauigasset. Porro necdum ipse quidem ad nauandam externorum hominum salutem operam, adhiberi poterat. quippe cum id sit eorum qui absoluto studiorum decursu, sacerdotioque initiati, confessionibus audiendis, concionibus ac sermonibus habendis, alijsque similibus officijs destinantur. Interea ipse haud segniter, atque, ut erat admirabili prudentia diuinitus imbutus, multiplici arte eorum qui iisdem seculum religiosæ vitæ rationibus ac necessitudine connexi essent, progressiones in sanctioris instituti studijs adiuuabat. nam cum in eius vita, quæ ab omni reprehensione aberat, pulcherrimum illis exemplum esset propositum, insuper ipse Rectorem consuluit: placeretne ab se effici, ut meridie ac vespere ijs horis quæ dantur remissioni animorum, non amplius sermones de literis, alijsque de rebus indifferentibus (nam de vanis & inutilibus nunquam licet) sed de ijs solum quæ ad pietatem facerent, inter socios miscerentur. Præerat per id tempus studijs pietatis, in eo Collegio Patet

Hieronymus Vbaldinus, qui cum se Ecclesiastico magistratu quem in vrbe gesserat, abdicauisset, Societati se dediderat, atque in ea per insignem sanctimoniam omnem reliquam peregit ætatem Huic etiam ALOYSIVS quod habebat in animo, postquam iam Rectori probabatur, patefacit, rogatque vt ipse item ad hæc incepta perficienda allaboret; simul Deum vt ea bene euenire velit multis precibus orat. Secundum hæc delectos ex omni collegio aliquot adulescentes præclara omnes in res cœlestes voluntate, quos suis consilijs opportuniore existimauit, conuocat, & sibi in optatis esse docet, vtilitatis animi sui causa, eo tempore quo aberrare non nihil à grauioribus curis, & familiares cœtus agere liceat, cum ijs interdum de diuinis rebus colloqui. Ad hoc ipse quotidie, ne quando ad loquendum idonea materia deesset, libellum aliquem de præceptis pietatis, aut alicuius è cœlitibus vitam semihoræ spatio lectitare. denique cum his socijs rei initium facit. Ergo si in se inferiorum circulum venisset ipse princeps salutaris sermonis ordiendi erat, quem cæteri mirificè eius verbis excitati magno gaudio sequebantur.

Sacerdotibus, seque maioribus quaestio-
nem aliquam discendi studio de pietate
ponebat, eorumque sententiam exquire-
bat. ita colloctionis de diuinis rebus prin-
cipium dabat. Quanquam ne id quidem
erat necesse, quando illi, simul ad se acce-
dentem cernebant, certi alienis sermo-
nibus minime delectari, omnes, etiam lu-
periores, ut eius animo obsequerentur, ab-
rupto, si quem alium instituisset, sermone
ad sacra flectebant. Cum versaretur inter
æquales, si quidem erant ex ijs quibuscum
Societatem nuper fecerat, de sanctis re-
bus differere nullius erat negotij: sin e-
rant alij non dubitabat vltro exordiri ali-
quem de pietate locum tractare, in qua
illi, quippe homines Religiosi, cum pro-
gressus facere studerent, haud grauate
se eodem deduci patiebantur. Quando
aut è tyronum domo, aut aliunde stu-
diorum causa recens quispiam aduene-
rat, eum aut adoriebatur ipse per sese, aut
ad eum aliquem quicum ille tyrociniū
posuisset, aut familiaritate aliqua con-
iunctus esset allegabat, &, quoad pote-
rat, ei ad conseruandum, quem in ty-
rocinio hausisset, Religionis ardorem,
opitulari nitebatur. Ergo simul ille pe-
dem in collegium intulerat, insinuare
vltro in eius consuetudinem, denun-
ciare

ciare
atqu
ret, t
in pa
vsu c
mina
cele
com
rent
tere
genc
indi
dem
quid
bus n
dibu
fion
tant
in ill
mè f
illan
recti
miso
taba
com
neg
sibi
dum
mou
pra

giare confidenter, siquidem sibi constare, atque in pietatis studio procedere cogitaret, non defuturam sodalium copiam qui in partem iuuarent: interea dum singulos usu cognosceret, quina, aut sena eorum nomina edebat, qui cæteris studio, atque usu cælestium rerum antestarent. Hos deinde commonefaciebat, ut cum illo se consociarent; & procedebat ex animi sententia. Præterea si quem è collegio intelligeret, ad agendas pro dignitate religionis partes, opis indigere, eius animum omni conatu sibi demereri laborabat, ac securus tum quidē quid ea res alijs sermonis daret, compluribus non modò diebus, sed etiam hebdomadibus in meridiana, vespertinaque congressione cum eo versabatur quotidie. Vbi iam tantum in studio absolutæ sanctitatis, quâ in illo requirebat, profecerat, ut eum minime suæ operæ pœniteret, tum verò sensim illam familiaritatem dissuebat, cum diceret rectioris se omnibus exempli fore, si promiscuè ageret cum omnibus: deindè hortabatur, ut quàm optimis sese copularet, commemorabatque ei nonnullos: tum ijs negotium dabat, ut cum eo se congregarēt: sibi liquere illum rerum optimarum cupidum esse: denique postquam ab vno se dimouerat, ad alium se conferebat. His tam præclaris studijs, atq; operis in paucis hebdomadi-

domadibus compluribus adiumento fuit, & eorum etiam, qui plurimum refrixisse videbantur, ad Dei amorem animos inflammavit. Itaque vidisses vniuersum Collegium Romanum flagrantibus diuini spiritus ac pietatis studijs tantopere incensum, vt nemo non eximiam quandam Dei voluntatem agnosceret. Memini me, cum plus ducenta capita in eo collegio censerentur, æstiuis diebus, interea dum à studiorum laboribus animos recreari licet, per hortum ac porticus binos, ternos, quaternos, vt a solet, vnà omnes spatiantes sæpe collustrasse oculis, & quoniam omnium sensum satis tenebam, liquet mihi nullum inter omnes ordinem fuisse, in quo non de Deo verba fierent. Diceres non ad laxandos animos, sed ad ferios de diuinis rebus sermones, conuentus haberi, è quibus multi haud minorem, nonnulli etiam maiorem se fructum, quam ex oratione ipsa percipere fatebantur. id quod eò præcipuè eueniebat, quòd interim dum cœlestes sensus, quos inter precandum hausisset, incredibili candore quisque in medium proferret, quasi alter de alterius lumine suum lumen accendebat. Atque hæc omnia adeò libentibus, lætantibusque omnium animis gerebantur, vt nemo non tristis, ac mortuus ad sua se studia relaturus esset, si quando

quando fortè euenisset, vt remissio-
nistempore nihil quod ad pietatem con-
ferret, egissent. Hi erant sermones foras a-
nimi caussa deambulatum egredientium,
hi quo die scholæ intermittuntur, in
urbana villa ludi & oblectamenta, qui-
bus, cùm bini, terni, quaterni plurifari-
am ad colloquia salubrium rerum se-
cessissent, nihil videbatur posse fieri iu-
cundius. Iam verò per longiores vaca-
tionum ferias, quæ Septembrem & Octo-
brem tenent, solent adolescentes, qui in
collegio Romano litteris vacant, à scho-
lisferiati, ad vires à contentione studi-
orum aliquot diebus confirmandas, mit-
ti in Tusculanum. Huc igitur eo tempo-
re bona Præsidum venia alius libellum
de Imitatione Christi, alius Diui Fran-
cis, alius Diuæ Catharinæ Senensis, a-
lius Beati Patri Ignatij vitam secum
afferebat: non nemo Annales Familiæ
Diui Dominici, alius Diui Francisci in
manus sumebat: erat quem Confessio-
nes, ac soliloquia Diui Augustini, item
quem sermones Diui Bernardi in Canti-
ca delectarent, quidam qui maiores
in cognitione diuinarum rerum pro-
gressus habebant, res gestas Beatæ
Catharinæ Genuensis non mediocri
cum voluptate voluebant: alij quorum
ani-

Animus ad sui ipsorum despicientiam magis
 inclinabat in præclaris Beatorum virorum
 Jacoboni, & Ioannis Columbini facinori-
 bus lectitandis multi erant. Horum, aliorū-
 que librorum lectione imbuti prima luce,
 primaque vespera bini terniæ in vicinos
 colles corpora exercitatum exhibant, atque
 interea quæ legissent, inter se narrabant. In-
 terdum verò decem aut duodecim fortè
 coeūtes, in syluis, ac nemoribus ad piè col-
 loquendum confidebant, tanta iucundita-
 te, feruore, sensuque pietatis, vt cœlestes
 angelos referre viderentur. Itaque Tuscu-
 lanum otium haud minus ad sanitatem ani-
 morū valebat, quàm corporū, eratq; alter
 alteri specimen, quod intueretur, & calcar,
 quo ad persequenda diuina instituta concitaretur. Harum rerum testes sunt tot So-
 cij, qui cum earum spectatores, atque pars
 essent, etiam fructu sunt gauisi, iamque al-
 lius in alijs terrarum oris in Domini vinea
 colenda elaborant. Qui cum illas ALOY-
 SIO velut principi auctori ferrent acceptas,
 eum ferebant in oculis, tollebant in cœ-
 lum, pietate complectebantur, eius lateri
 hærebant, ab eius ore pendebant assiduò.
 quod si minus liceret, perinde mœrebant,
 ac si ad rem quampiam sacram, eorumq; fa-
 luti, & perfectioni virtutis, in primis vtilem
 aditus esset interclusus. Adiuuabat hunc o-
 mnium

mnium aduersus eum amorem, quod arcū non semper habebat intentum, sed ad opportunitates locorum, temporum, personarum prudenter & consideratè, admirabili spiritus suauitate, sese accommodabat. itaque licet in agendo serius esset & intentus, in communi tamen consuetudine, nihil in eo tetricum, nihil molestum, sed miracomitas, lepos, affabilitas aduersus omnes. Interdum dictum aliquod argutè & ingeniosè iacere: interdum fabellam, seu narratiunculam ad hilaritatem compositam exponere: nusquam tamen à modestia, quæ religiosos decet, discedere. Atque hic B. ALOYSII primis duobus annis, quibus in Collegio Romano degit, vitæ cursus, & fructus fuit.

CAPVT SEXTVM.

*MITTITVR IN PATRIAM AD
sedandas discordias, quæ inter Ducem
Mantuanum, & Marchionem ipsius
fratrem graues extiterant. uti in eo
negotio se gesserit, feliciter-
quæ processerit.*

HOratio Gonzaga Sulphurini regulo Mantuæ nuper extincto, eius ditioni subiecta regio, quæ est in Cæsaris clientela, hære-

hæreditario iure Rudolphum Marchionem illius nepotem, successorem expectabat, nisi Dux Mantuanus quem ille heredem testamento reliquerat, prior in eam inuassisset. Ea res Martham Marchionis Castilionensis matrem relicto ad Castilionis gubernacula Rudolpho, cum tribus minoribus liberis Pragam proficisci compulit. Ibi cum Franciscus, qui hodie imperat, trium, quos, dixi, liberorum natu maximus, non amplius nouem annos natus, coram Cæsare oratione bene loquam pronunciaisset, tantam ab eo gratiam iniit, ut eum haud inuita matre, inter Ephobos suos honorarios retineret. Missus deinde ab Cæsare legatus, quem Commissarium Imperiale nominant, qui in eius vicem tantisper res Sulphurini administraret, dum re explorata ipse alterutri illud adiudicaret. Cognita causa, secundum Rudolphum Marchionem, quippe defuncto consanguinitate propinquiorem sententia dicitur. Non tamen defuerunt tartarei administrari, qui falsis rumoribus, inter hos cognatos principes odia tantopere accenderent, ut offensionibus, suspicionibusque indies gliscentibus, Sulphurinis causa, quæ civili adhuc more erat disceptata, inter leuissimas eorum diffensiones numeraretur: iamque tot erant in Rudolphum Marchionem criminationes oblatae, ut ingens aliqua clades metueretur.

quid

quid quod tum alij viri illustres, tum Ferdinandus Archidux Maximiliani Cæsaris frater, sæpe inter eos gratiam redintegrare frustra tentarant. Ibi rebus in vltimum prope discrimen adductis Eleonoræ Austriae Vincentij Ducis, & Marthæ, Rudolphi Marchionis matribus, vt erant pacis cupidissimæ, segetemque pessimi publici sublata[m] volebant, venit in mentem, nullum aptiorem ALOYSIO, pacificatorem, tam dubijs rebus exoriri posse. quippe qui & Duci semper carus fuerit, & apud Marchionem, quem principatu concessio, sibi totum deuinxerit, plurimum auctoritate valeat. Igitur, inscientibus filijs, communi consilio ALOYSII, qui tum Romæ versabatur opem implorant. Ille ne tranquillitatis animi iacturam aliquam faceret, neue à disciplina religiosa vel tantisper laxaretur, principiò toto animo ab his concertationum molestijs refugere. Deinde verò re tota Deo suis, lociorumque precibus enixè commendata, Patrem Robertum Bellarminum confessionum suarum cognitorem consulit. is cum quid optimum factu esset cum Deo egisset his ei verbis respondet: Eas, ALOYSII, censeo. DEO, mihi crede obsequeris. Hanc vocem tanquã oraculo missã
cum

cum accepisset, sic animum ad æquitatem composuit, ut in Præpositi Generalis potestate esse vellet. Interea Leonora Archidux, comperto quid ab ALOYSIO excusationis à primo obtenderetur, cum ea vna secundum Deum videretur esse ratio incommoda, quæ supra caput imminebant, avertendi, neque verò ab vlllo religionis instituto alienum putaret propinquos eo loco homines in gratiam redigere, (quippe quod sit caritatis officiû) cum Aloysij moderatibus egit, ut eum Mantuam mitterent. Itaque, ut petierat, factum est, quod in illi principis femine vita item legimus. Duos iam annos ALOYSIVS in Theologiæ studijs exegerat, atq; in Tusculano multis cum alijs, quod autumnales feriæ essent, agitabat, cum eò veniens P. Bellarminus mandatum affert à Præposito Generali ut Romam redeat, atque Mantuam & Castilionem versus quamprimum iter conferat. Ille non amplius quartam circiter horæ partem moratus, nos omnes qui vnâ eramus, quod eius conuictu, sanctique exempli fructu tot mensis carituri essemus, grauitèr moerentes reliquit. Profecuti eum sumus omnes extra villam quandam quæ est Collegij. In regressu Robertus Bellarminus huius adolescentis virtutes sanctitatemque non sine egregiè propensè in illum affectus significatione, celebrare ingressè

ingressus, multa percensuit, quæ animos nobis vehementer pietate permouebant. Ibi singillatim etiam se existimare professus est Dei in illum gratiam confirmatam esse. Ad hoc negauit se excogitare posse quem alium, atque **ALOYSIVS**, **D. Thomas Aquinas** adolescens viuendi morem sequi poterit. Quæ verba complures cum audissent, memoriæque commendassent, tabulis etiã publicis testata esse voluerunt. Postquam Romam attigit, iussus à P. Generali in viam sedare, prius valedicendi gratia ad Cardinales propinquos suos adiit. Hic astantem Roboreo Cardinali cum repentina defectio ex debilitate emaciati corporis afflixisset, in lectum Cardinalis depositus est. is deinde **ALOYSIVM** nimix in extenuando vexandoque corpore asperitatis coarguit, atque hortatur, vt in posterum eius valetudinem curet diligentius. Cui ille, negauit, se quod sui officij esset adhuc exequi. Comes itineris datus est vnus ex operum domesticorum adiutoribus vir consideratus, cui cura sanitatis Aloysij commissa, ipsique Aloysio imperatum, vt in omnibus quidẽ, quæ ad valetudinem spectarent, socij præceptis pareret. P. Ludouicus Corbinellus vir grauis, ac de Romano Collegio optimè meritus, non ignarus quàm grauibus Aloysius excerceretur capitis doloribus, quanta potuit

Potuit contentione suafit, vt ad defendēdi solem vmbellam gestaret in via. at nō per-
 suafit. Mane eius diei quo illi equitandum
 erat, par ocrearum in eius cubiculum allata
 est, quibus vir quidam illustri dignitate
 usus erat, idque iam eas induere paranti cō-
 memoratum est à quodam. Hoc audito A-
 LOYSIVS veritus, ne eo nomine sibi datur
 essent, minime ijs se delectari ostendit. ita-
 que inter induendum identidem eas aspice-
 re quasi aliquam causandi materiam qua-
 rens. Id animaduertens socius: Quid vix,
 inquit, est his ocreis, fatin' ad pedem tuum
 conueniunt? cum ille taceret: sine, subiicit,
 has tibi demam, atque aliud accommoda-
 tius par afferam. ergo in vicinum conclauem
 in quo necessarium equitibus instrumen-
 tum seruatur, delatas non commutat, sed
 easdem in aliam duntaxat formam complica-
 tas refert, & probare iubet; num hæ for-
 tassis sint aptiores: ALOYSIVS alias ratus,
 cum induisset: hæ verò, inquit, mihi quidem
 congruere videntur. ijsque deinde vsus est.
 Abijt Roma pridie Idus Septemb. anno M.
 D. LXXXIX. vna cum P. Bernardino Me-
 diceo perfamiliari suo, qui ad interpreta-
 das publicè sacras literas Mediolanum mil-
 su superiorum proficiscebatur. Nunquam
 eo toto itinere suum precandi, in seipsum
 inquirendi, litanias recitandi, aliisque pie-
 tatis

tati
 qua
 liu
 fern
 son
 deri
 eius
 hon
 hon
 dam
 illi v
 sua
 aut à
 re p
 que
 rum
 Soci
 pass
 tum
 que
 ce il
 coele
 lo r
 dinc
 dice
 dies
 Eò
 trun
 iam
 cum

tatis officia obeundi morem intermisit. nūquam siue in diuersorij, siue iter faciens alium quam de pietate cœlestibusque rebus sermonem instituit. Mirum quantum equisones loquentem piè, & reuerenter attenderint, se totos illi indicarint, nusquam ab eius latere discesserint, ipsum velut cœlestem hominem venerati sint. quæ in illo quidem hominum genere rarò reperias. Senis quædam superuacaneæ humanitatis officia quæ illi vsitatos religionis fines transgredi, & suæ naturæ, fortunæue conditioni tributa, aut à patris cuiusdam immodico in se amore profecta videbantur, ad eò respuit, vt neque ab illo Patre, neque à quoquam ceterorum pedes sibi, vt peregrè aduentantibus Societatis hominibus fieri mos est, elui sit passus. Imò socio confirmauit sibi priuatum illius Patris aduersum se studium, totque officiorum delitias displicere. Dulce illi fuit Florentiam primæ suæ pietatis, cœlestisque feruoris matrem interuallo reuifere. Inde, relicto Patre Bernardino Mediceo, quem eius cognati Medicei viri illius vrbs principes aliquot dies remorati sunt, Bononiam perrexit. Eò simul venit euestigio corona Patrum illius collegij, apud quos celebris iam erat eius sanctitatis fama, cingitur cumque illis extemplò in colloquium

V 2 dere-

de rebus diuinis venit. Vnum ibi diem moratus est, quo die cum eum Rectoris iussu ædituus urbem Iustratum deduceret, domo exiens rogauit ne vllius viæ præterquam ad templum, ædemue aliquam sanctitate conspicuam sibi dux esset. cetera enim sibi cordi non esse Ille obsecutus, aditis duabus tribusue ædibus, quarum erat illustrior cærimonia, domum eum reduxit. Vbi ventus est ad diuersorium, quod inter Bononiam, & Mantuam est Ferrariensis ditionis, caupo ambobus cubiculum in quo vnus esset lectus attribuit. Aloysij socius hominem seorsim admonet, religiosi moris non esse plures in eodem lecto cubare. alterum itaque lectum sibi commodet. Ille negare se id facere posse. alios lectos se nobilibus, si qui eodem vespere, suo hospitio uti velint reseruare. tum verò socium instantius idè flagitantem, & excandescens Aloysius quiescere iubet. cui ille: At enim hic caupo nobilibus suos lectos designat, quasi nos rustici simus. atqui tui certè rationem ducere debuit. Aloysius verò mirificè tranquillo animo, vultuque placido. *Ne successe, mi frater, nec enim equum bonum habes. nos siquidem paupertatem profitemur. Si ergo ille numero nos habet, quo nos esse profitemur, nihil est quod de eo queri possimus. Cæterum, sero eiusdem diei, postquam nemo homo præ-*

ret

rea accessit, socio mos gestus est. Mantuam inuectus, continuò Eleonoram Austriam feminam principem & annis grauem, & vitæ innocentia claram salutatum adiit, quæ vehementer læta reducem se eum videre, magnoque amore complexa, aliquamdiu familiares cum eo sermones contulit. Indidem Mantua certiozem de suo aduentu fecit Rudolphum germanum suum, atque is confestim misit, qui Castilionem illū perueherent. Eò profectus nullum præ se nuntium misit, sed vbi Castilionem deuenit hominem fortè obuam Marchioni renunciare iubet se adesse. Ille hanc famam omnibus oppidi vicis diuulgat. Igitur ingens hominum multitudo partim fenestras obfidere, partim ex ædibus erumpere, pietatis insolitæ, & lætitiæ vndique argumenta edere; festum in modum resonare æra campana, tonare maiora tormenta, ciues prætereuntem submissis genibus venerari. nimirum tam illustris erat sanctimonix eius opinio, ad quos omnes honores incredibile memoratu est quàm erubuerit. Marchio ad imam arcem obuam fratri descendit. vix è rheda se extulerat cùm quidam eius dittonis Aloysij conspectu confusus, Marchioni ad pedes prostratus, criminis nescio cuius veniam orat. Cui Marchio B. Aloysio se animaduersionem qua in illum vsurus fuisset

set condonare atque remittere testatus est. In arcem cū Marchione ingressum cōplures aulici, atq; alij pristino more Illustrissimū vocabant, atq; eius Excellentix meminerant, quæ appellationes dolorem ei incutiebat, & pudorem. Matrē, quæ in oppido D. Martini duodecimo miliario aberat, Castilione nō repperit; misso tamen nuntio de eius aduentu edocta, postridie cū duobus liberis admodum paucillis Castilionem reuersa, è palatio in quo habitare solet, quod aliquanto interuallo distabat ab eo, quod erat Marchionis, Aloysium de suo accessu certiolem facit. Ille suo socio comitatus, cū ad eam esset profectus potius alicuius rei sacratæ ritu, quàm filij amore acceptus est. nā cū & materna charitas impelleret, neq; adesset quem vereri oporteret, non tamen amplexum aut osculum dedit, sed amore venerationi postposito, genibus nixa, submisso ad terram capite veniētem salutauit. neque id mirum. etenim iam inde à prima pueritia pro sancto eum ducebat, ac suum Angelum appellabat. Totum eum diem cū matre consumpsit, socio, ipsius iussu, omnium sermonum, quos de ijs quæ gererentur in causa, ferebant inter se particeps, atq; arbitro. verū vbi ille animaduertit suo cōspectu minui matri libertatē de quibus vellet negotijs confidēter conferendi cū filio,

capta

capta occasione educit se foras, ac precū coronam B. Virgini Matri pertexit. Inde sat longo interuallo reuersus ambos repperit fixis humi genibus comprecantes. Vesperis omnibus ad cubicula digressis ex focio requisit Aloysi^o, Quare discessisset: cui ille, sibi, inquit, indecens videri, quando mater vt tantis locorū interuallis filij copia sibi fieret à Præposito Generali impetrauit, nunc impediri ne præsentē ad arbitrium frui, iuu-umq; illi sensum omnē possit exponere. Igitur alijs cum nobilibus fæminis, præterquam cum matre, colloquēti, præsto, vt iuberet, libenter affuturum. neq; cōtra id responsū Aloysius quicquā tetēdit. Tenuit se complures dies Castilione, per quos singillatim à Marchione alijsq; de negotijs, ac dissidijs quæ illi essent cū Duce Mantuanorū, erudiebatur. Interea incredibile memoratu est quā præclara sēper omnibus vbiq; è quauis opportunitate virtutū documenta præbuerit. Nusq; per oppidū nisi pedibus ire, licet matris fratrisq; voluntate nūquam non rheda à tergo esset, tantique essent concursus salutantium, vt pileū perpetuò præ se ferre cogeretur. Agere promiscuè cum quouis, ea humilitate, mansuetudine, submissione quasi eorum postremus esset. A nemine externo sibi vnquam seruii passus est. Si qua re eguisset, socij potius operam

requirebat. at ne ab hoc quidem vllum, ni-
 si necessarium, vtrò, & prope reluctanti
 delatum officium admittebat. Siquidem in
 suis necessitatibus præstolari solebat, dum
 alij, ipso nihil petente, ad ferendam sibi
 opem diuinitus mouerentur: Ac ni-
 si aliter superioribus, quos consulue-
 rat, visum esset, non ad maternam aut fra-
 ternam, sed Archipresbyteri domum diuer-
 tisset. Quamdiu Castilione versatus est, ma-
 ximam omnibus in rebus continentiam
 adhibuit. itaque nihil vnquam è paterna
 domo postulauit. quid quod cum eum hy-
 ems, & frigidissimæ tempestates oppressis-
 sent, mutatisque vestibus opus esset, nun-
 quam tamen adduci potuit, vt à suis eas sibi
 parari pateretur, sed cum Rectorem Bri-
 xianum de sua, socijque penuria edocuis-
 set, ab eo togas aliaque necessaria vestimen-
 ta, quæ iam alijs in vsu fuissent (nam noua
 nolebat) accepit. Matri etiam atque etiam
 oranti, ne duas subuculas Martuanas, quarum
 alteram ipsi, alteram socio offerebat, recu-
 sare, negauit se quicquam eorum posse ac-
 cipere, quæ tam libenti animo missa fecis-
 set. Non destitit tamen illa cum socio age-
 re, vt eas Aloysium accipere iuberet. ille
 mane ad eum venit cum inibi esset, vt sur-
 geret, atque vnam porrigit, & recusanti
 Mater, inquit, Dei amore hanc tibi donat
 elemo-

eleemosynæ nomine. quando igitur nunc
eges, nolo eam abijcias. simulque subuculâ
illi induere aggreditur. Aloysius audito
eleemosynæ nomine, & socij imperio co-
actus, nihil præterea repugnauit. Item lin-
teis quæ in Collegio Romano abeunti data
erant, iam propè detritis impetrare nõ po-
tuit mater, vt exiguum aliorum numerum,
quæ pro sua in eum pietate ipsa consuerat,
vellet accipere, sed obsoleta refici iussit. Ad
extremum socius cum necessitas premeret,
commemorato item eleemosynæ nomine
ægrè eum perpulit, vt modicam admodum
eorum partem habere vellet. Nemini dome-
sticorum, aut alienorum mandatum vllum
vnquam dedit, atque in ea domo instar ho-
minis peregrini, ac mendici, qui Dei causa
hospitio acceptus esset, verecundè, & circũ-
spectè versabatur. Quando negotij causa
Marchionem conuentum cupiebat, quod
eum interpellari, aut alieno tempore ad-
moneri nollet, aditum in exterioribus cu-
biculis opperiebatur. Ad eius mensam nihil
repugnabat, quin sibi cæterorum more mi-
nistraretur: in matris verò ædibus, cui nihil
erat optatius, quàm filio obsequi, plus sibi
libertatis vindicâs, ne super pateram, prin-
cipum more, cyathi sibi porrigerentur, po-
tionem sibi in mensa, Societatis more vt
apponerent, orabat. minimi cibi, ac potus,

V 5

pro

pro sua consuetudine erat. neque cuiusmodi essent morabatur. scilicet diuturno sensus suos frenandi usu, gustatum funditus sustulisse videbatur. Matri quippiam quod bonum, aut alio aliquo melius esse diceret, præbenti gratijs actis, eo deinde abstinebat. Socio dicere solebat. *Deus bone! quam bene nobis est domi nostræ? Mihi certè quilibet noster, quamuis tenuis victus, maioris, quam dapes omnes, quibus hæ mensæ onerantur, cibi esse videtur.* Nullo vnquam, ne socio quidem induendi, aut exuendi administro vti sustinuit. Cauterium quod habebat sinistro brachio inustum, adeò sine cuiusquam ope curabat, vt Socium interuenientem, ac dum alium vincendi modum præcipere studet, digitum modicè admoventem, confestim se tangere vetuerit. Ea erat modestia, tamque cauebat, ne cuiquam committeret, quod ipse præstare posset. In materna, & si licebat, etiam fraterna domo lectum sibi ipse sternebat, ad focij quoque lectum sternendum operam suam promptè commodabat. eo tamen animaduerso ministris aulicis curæ fuit, illum diligentia sua antecapere. Valentudinis tuendæ curam omnem adeò negligebat, vt de eâ nunquam nisi focij admonitu, vel cogitationem fusciperet. Solitudine valdè delectabatur. matris tamen congrega-

lum,

sum, quæ & pietatis esset amantior, & solatij indigeret, minus auersabatur. Mane simul è lecto prodierat iustam horam orando ducebat, sacro aderat, preces canonicas maiores recitabat quotidie, coronas item sacrarum precum, hasque interdum cum socio, sic ut psallentium ritu inuicem responderent. si quid interdiu rapere poterat subseciui temporis; *Frater*, inquitabat socio, *eamus paulisper precatum*. Vespere tres ipsas horas quotidie remotus ab omnibus agebat. Antequam quieti se daret Litanias pronuntiabat, & conscientiam suam inspiciebat. Archipresbytero peccata confitebatur, & festo quoque die in præcipuam ædem, quæ est DD. Nazarij, & Celsi itabat rei diuinæ spectandæ, & Sanctissimæ Eucharistiæ sumendæ. quo tempore ingens ad eum videndum populus confluebat, non sine iudicijs erga eum pietatis, & doloris de tam boni principis iactura. Quo die festo primum eum venit, tanta hominum qui spectatum concurrerant, multitudo templum impleuerat, ut veniret illi in mentem sermonem habere, hortarique omnes ad metuendum in omni vita Deum, & sancta sacramenta frequentanda. Abstinuit tamen quod compositis prius fratris negotijs à sua domo virtutis exempla præbendi initium faciendum putaret. Socio nullum ynquam verbum dixit asperius nullo eius facto

facto

facto se offensum præ se tulit, quin potius ipse eius sententiæ cedere, & mira facilitate menti suæ imperare, vt cum illius iudicio congrueret: in omnibus, quæ ad sanitatem spectarent, illi auscultare: socius verò, eius sanctimoniam mirari, candore, & simplicitate quam in omnibus rebus præstaret, itè, excellentia animi, qua mortalia omnia, hominumque rationes pro nihilo duçeret, plurimū capi. Multa per id tempus itinera vnà fecerunt, Brixiam, Mantuam, atque aliò, quò eos negotiorum ratio vocabat. ibi per viam Aloysius ab ijs quæ in oculos incidit animum traducebat ad Deū, & bene prolixos de diuinis rebus sermones ingredebatur, quorū, ne socio quidem defatigato, aut aliud quiddam iniiciente, finē faciebat. Fuit cum ei Castellum Godefridi proficiscendū esset, vt cum Alphonso patruo suo, eius loci regulo ageret cuius ipse, nisi religionem maluisset, hæreditatē erat aditurus. Discedenti Marchio famulos addidit, quos contrecusare minus ausus, vbi Castilionem egressus est omnes ab se dimisit. Rhedarij deinde, qui aberrarat de via, vitio factum est, vt hora altera ab occasu solis, portis iam clausis Castellum Godefridi deuenirent. quoniam verò oppidum est inprimis munitum, quò tali tempore aditus nullus dari consueuerat, fuerunt singillatim vigiles docen-

docendi, quinam essent, & quorsum veni-
rent, ac tantisper præstolandum, dum de
omnibus ad principem referretur. sat lon-
go interuallo, ecce tibi panduntur portæ,
pons submittitur, exoritur magnus nobili-
um principis affeclarum numerus faces
gestantium. In ipso oppidi ingressu
densum armatorum agmen, à porta
vsque ad principis palatium, ex vtra-
que plateæ parte medium stipant. ipse
princeps obtiniam progressus ingenti læti-
tia & honore venientem accipit. atque in
conclauæ regio apparatu conuestitū, lectisq;
magnificis instructū profecutus, locū ei ali-
quantisper se confirmandi reliquit. Ibi A-
loyfius, vt erat ab his rebus alienus, vbi se
tot honoribus cumulatum, atque in eā ha-
bitationē tam splendidè ornatā delatū vi-
det, conuersus ad socium: *Heu! inquit, mi frater:*
Deus nobis hoc vespere sit propitius. & quò tādē
ob peccata nostra delapsi sumus? Viden hęc cōcla-
uina, hos lectos? quanto tandem nobis melius esset,
procul ab his obsequijs & opportunitatibus, in cu-
biculis illis nostris nudis, viuisq; lectis iacere? Ita-
que tot honorū impatienti nihil erat lōgius
quā dū expeditis negotijs abscederet. Igitur
postridiē Castilionē redit, vnde satis iā de
omnibus eruditus, vt cū Duce conficiat,
Mantuam se transfert. Ibi aliquot hebdo-
madis in Collegio Societatis per interualla
mora-

moratus, tam illustri omnibus sanctitatis
 documento fuit, vt Patres, qui tum in eo
 versabantur, hodieque de eius modestia,
 humilitate, despectu sui, obsequio ac reue-
 rentia erga cæteros, incredibili morum
 grauitate, quæ cum egregia simplicitate,
 candoreque animi in congressibus, con-
 iuncta erat, admirabilia quædam prædi-
 cant. Mente semper erat ab his mortali-
 bus rebus alienata, atque in Deum sub-
 uecta, tamque arctè cum eo consociata,
 nihil vt faceret, aut diceret, cuius non il-
 lum testem ac spectatorem intueri vide-
 retur. Igitur Patres ad illam velut præcla-
 rum omnium virtutum exemplar aspicere,
 eoque conspecto pietate magis ac magis in-
 flammari. etenim ex eius vultu tantus san-
 ctitatis splendor elucebat, vt in eo expres-
 sam B. Caroli Boromei Cardinalis imaginem
 se cernere testarentur. Administrabat id
 temporis Collegium Mantuanum P. Pro-
 per Malauolta olim à B. P. Ignatio fundato-
 re, & parente Societatis nostræ ad eam ag-
 gregatus. Is adolescentis sanctimonia, gra-
 uitateque perspecta, non abs re futurum
 duxit, si feria sexta sermonem ad Col-
 legium Patrum haberet; quod munus so-
 lis Sacerdotibus, ijsque natu & auctoritate
 prouectis, nunquam autem sacerdotij ex-
 pertibus, demandari mos est. Ille verecun-
 datus

datus principiò, paruit tamen, ac super illis verbis Christi *D. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos*, tanta diuini Spiritus vi, & feruore eos ad caritatem inter se hortatus est, vt mirifica omnès voluptate perfunderet. Exorditur deinde negotium, cuius gratia venerat, cum Duce transigere. tametsi non prius apud mortales illud aggressus est, quam cum Deo in cuius manu hominum corda sunt, omnia constituta haberet, à quo iam modum tam formidolosus rebus exorarat. id cum publicè consignatis testimonijs, tum ex ipso rei euentu liquidò constat. Siquidem primo cum Duce congressu, sesquihoræ spatio, litibus omnibus compositis, omnibus, quæ postularat, impetratis, finem ijs attulit. Ac licet Dux acerbissima indignatione, aduersus Marchionem à calumniatoribus esset incensus, & **A L O Y S I V S** qui propius Marchionem, quam Ducem contingeret, humanum in modum rem consideranti, animi alteram in partem propensioris suspicionem mouere posset: neque verò causæ Duci deessent, quarum obtentu, **A L O Y S I I** preces posset abijcere. quippe qui neque à Principibus, & illustribus viris, qui item con-

cor-

cordiæ auctores fuerat, flecti se esset passus, tamen postquã tã sanctam in eo mentẽ, rectissimũque animi sensũ cõperit, nihil abnuere ausus, manus dedit, seque eius bonitati, & æquitati confisũ, ad eius arbitrium omnia facturũ recepit. Non defuere qui pacificationem tanti ad Dei honorẽ momenti impedire, aut certè prolatare niterentur, inter alios verò fuit homo graui auctoritate, qui Duci suaderet, vt quando ei sèntentiã esset hoc consiliũ sequi, non id solius Aloysij precibus daret, sed tantisper rẽ extraheret, dũ Principum illorum, qui eum anteuertissent, rationẽ haberi liceret. Huic respondit Dux, certũ sibi esse negotium iã mox expedire, se quod faceret, vnus Aloysij caussa facere: alia enim gratia nunquam facturum fuisse. id quod omnibus admirationem mouit. Accepit Aloysius à Tullio Petrozzario V.C. capita omnium, quæ criminose Marchioni obijciebantur, egitque vt ille de singulis Duci se purgaret, qua purgationẽ, cùm eam Aloysius attulisset, cumulatè Duci satisfecit. secundum hæc reuersus Castilionẽ Aloysius Marchionẽ perducit ad Ducem, à quo ille summa humanitate acceptus, rogatusque est, vt secum meridiẽ in prandio, reliquo die in ludis & oblectamentis esse vellet. instanti Duci vt Aloysius etiam secum pranderet, adduci nõ

potuit

potuit vt condiceret, sed ad Collegium Societatis reuertit. cum idem Marchioni diceret, ac certe curandum esse, vt à prandio rediret ad Comœdiam, subridēs Aloyfius, negauit id suo socio placere. Eodem tempore Dux Sulphurinum, eiusque ditioni subiectam omnem oram restituit, cessitq; quam hactenus B. Aloyfij hæredes, ac fratres hodieque perpetuò obtinent. Gratia inter Ducem ac Marchionem ad hunc modum summa cum omnium lætitia, & admiratione qui hanc causam pro desperata habuerant, composita, aliud quiddā prauū in vulgus exempli, quod ab ipso Rudolpho Marchione edebatur, de medio tollere ingreditur. Is enim captus amore cuiusdam puellæ honesto quidem loco, & patre satis opulento natæ, sed longo interuallo ipsius generi imparis, cum illa forte domo esset egressa, rheda vndique probè septa inclusam, foras in voluptarium suum quoddam prædium abduci iusserat. Porro cum cæcus & iuuenilis ardor cū summa potestate coniunctus in hanc eum labem impulisset, tantum tamen in eius animo Dei timor, rectaque educatio momenti habuit, vt eam non per flagitium, irato Deo, sed legitimis sibi nuptijs copulare: & sibi suæque familiæ potius notam inurere, quā letiferi peccati consuetudine immerfus, Dei que gra-

tizæ perpetuò expers, puellæ animi salutem
 famamque perdere decreuerit. Ergo facta
 ab Episcopo potestate secretò eam sibi vx-
 orem domum ducendi 8. Kaléd. Nouemb.
 anno M. D. LXXXVIII. coram Archipre-
 bytero, necessarijsque testibus eam sibi iu-
 xit, inque legitimo deinde matrimonio se-
 per habuit. Verùm quòd metueret ne hac
 necessitudine cum cæteros sui sanguinis, tã
 verò præcipuè Alphonsum patrum, cui
 in ditione Castelli Gotfredi successurus
 erat, irritaret, non eum modo sed matrem
 etiam suam, celabat. Illa igitur rei, vt erat,
 ignara Aloysium orat, vt pro auctoritate
 qua apud Marchionem polleat, quippe cui
 ille non modo Marchionis titulum & opes,
 sed hanc etiam cum Duce gratiam, suarum-
 que rerum pacatum statum, acceptum se-
 rat, perficere nitatur. vt huius puellæ con-
 suetudinem abrumpat. Egit ALOYSIUS
 has partes sane ardentè. At ille aliud et
 alio quotidie causatus, fratrem suum absol-
 uere, & tempus proferre studebat, sic tu-
 men vt se in officio futurum polliceretur.
 ALOYSIUS ratus quod præsens non impe-
 trasset, eius postea nullam partem in manu
 sua fore, eò tandem hominem perpulit, vt
 vt se illi morem gesturum, & quando mor-
 Mediolanum ipse cogitaret, eò venturum
 rationem cum eo rei gerendæ initurum
 eius

eiusque
 ret. Ha
 vii. Ka
 Medio
 suis stu
 uit. Cir
 fidei su
 facit, a
 iam ac
 Deo gr
 nit. Acc
 aurem
 frequ
 pati po
 dito, d
 xus per
 nem ac
 trimon
 illa pu
 cognos
 pa, in q
 gratia v
 bus, de
 tere, q
 ente
 pfit, &
 it. Mu
 concub
 publico
 plum

eiusque consilio obsecuturum esse sponderet. Hac sponfione accepta ALOYSIUS VII. Kalēd. Decemb. anno M. D. LXXXIX. Mediolanum se recipit, ibique consuetis suis studijs, & pietatis functionibus inuoluit. Circa Ianuarium Rudolphus Marchio, fidei suæ liberandæ & ipse Mediolanū iter facit, ac die festo prima luce, cum Aloysius iam accepta Eucharistia, in Odeo agendis Deo gratijs esset intentus, ad Collegium venit. Accurrit præproperè ianitor, eique in aurem: Frater tuus, inquit, Marchio adest, frequenti comitatu, neque longas moras pati potest. ALOYSIUS nullo verbo reddito, duas ipsas horas immotus, genibus nixus perseverat, ac tum demum ad Marchionem adit. Ille factum ei suum ordine, matrimonijque Societatem, quæ sibi esset cum illa puella, aperit. Aloysio voluptati fuit cognoscere abesse fratrem suum ab ea culpa, in qua esse ferebatur, ac vereri sine Dei gratia viuere. interea velle se, ait, à grauibus, doctisque patribus consilium exquirere, quid in ea re facti opus esset. Assentiente Marchione de ea & Romam scripsit, & Mediolani disceptandam proposuit. Multi censuerunt, Marchioni, quod concubinatus infamiam, qua pessimo publico, flagraret, turpitudinisque exemplum tolleret, necessariò rem in aper-

tum proferendam esse. Hanc eruditorum sententiam tam efficaci oratione fratri exposuit, ut eum quo vellet induceret; atque ipse propinquos deleniendi negotium suscepit. Hæc cum deliberata haberent, Marchioni persuadet Aloysius, uti totius vitæ labores confessione expurgeret, & diuina Eucharistia pascatur. Vbi deinde Marchio Castilionem reuertit, & Aloysius alio socio comitatus eodem se confert. eò cum peruenisset ad 10. Kalend. Mart. duo se, ait, continentera instituisse. prius seculi; hoc Dei, & Ecclesiæ (huius matrimonij negotium intelligebat) causa. Marchioni auctor fuit, ut matri, alijsque quorum referebat, rem vitæ gesta esset aperte ediceret: & ipse Aloysius, ut omnem prauum hinc exempli sumendum materiam omnibus eriperet, eam populo promulgauit. tum fratrem horatus est ut puellam benè, & Christianum in morem tractaret. Præterea Ducem Mantuanum, ambos Cardinales Gonzagas, qui tum vivebant, aliosque principes necessarios suos de his fecit per litteras certiores, orauitque ut quod Marchio, depellendi ab animo suo grauis culpæ periculi, honori que puellæ consulendi causa fecisset, id ne ipsi in malam partem acciperent. Ab his omnibus responsum ex animi sui sententia tulit. Sed in primis operam in eo posuit, ut Alfonso patris suo

fuo factum probaret, ac commendaret. quare eo demortuo, ipsius ditionem Rudolphus hæreditate accepit, quam postea Franciscus Marchio, qui hodie rem gerit, pro Medolensi Duci Mantuæ concessit. Itaque ipse optimo nunc iure, summaque potestate Medolæ imperat, estque ea à Cæsare deinde ditioni Marchionis Castilionensis annexa, atque inserta. Vulgato hoc matrimonio, occasionem cepit ALOYSIVS laborandi, ut complures qui concubinas sibi sociarant, matrimonium inirent, atque itè ut minimè leues discordiæ restingerentur. Rogatus à matre ut sermonem haberet in æde sacra, de eo socium suum consuluit. tum verò sabbato quodam eum habuit in gæde Sodalitatis, cui à Disciplina nomen, vicina templo S. Nazarij, ac tamen si quanto maximo silentio fieri posset, dicere conaretur ac proindè vetuisset ære Campano signum dari, templum tamen confertum hominibus repperit. Dixit eleganter & piè, hortatusque est omnes ut postridie, qui erat dies Dominicus Quinquagesimæ, postremus Hilariorum, ad Sanctam Eucharistiam venirent. ac tanto ardore vocanti paruerunt, ut necesse fuerit Sacerdotes, ac Monachos totam eam noctem audiendis confessionibus distineri. Postridie mane Eucharistiam acceperunt Mater Aloysij, Frater Marchio,

X 3

eius

eius coniunx, alijque homines septingenti
 Ipse Aloysius sacerdoti sacrificanti, & vinū
 abluendo ori omnibus ad facram mensam
 accumbentibus ingenti sua cum voluptate,
 & præclaro omnibus exemplo ministravit.
 à prandio ad explicationem doctrinæ
 Christianæ ab omnibus reditum est.
 Familiæ suæ, fratrisque rebus ad hunc mo-
 dum compositis, Mediolanum versus iter
 intēdit ad xi. Kalēd. April. anno M.D.XC.
 cum eodem anno 7. Idus Martias annum
 alterum & vigesimum suæ ætatis exegisset.
 Quia verò asperrimis frigoribus, quib' hy-
 berno tempore in Gallia Cisalpina horrent
 omnia, manus ei intumescebant, rumpebā-
 turque vt etiam sanguine manantes videre
 liceret, complures miseratione eius permo-
 ti, contendebant vt chirothecas, aut aliud
 simile tegmen gestaret. at ille dura patien-
 di, sui que aspernandi amore ardens, nullo
 vnquam huius generis præsidio vt se mun-
 deret adduci potuit. Mediolanū profectus et
 itinere Placentiam diuertit, vbi simul Col-
 legium attigit, quidam è Patribus ad cubi-
 culum eum salutatum, atque, vt peregrina-
 beuntibus, aut aduenietibus Societatis mo-
 res fieri amant, amplexum aduolat. ibi cum
 obsoleto panniculo calceorum sordes de-
 tergētē offendisset, ea species vehemētē
 hominis animum ad pietatem, salubrem
 dolo

dolorē accēdit. nam & in ipsius ore sancti-
monia quædam enitebat, & hoc vili mini-
sterio intentum cernebat, quem se olim scē-
culi opibus florentē, frequenti q̄; famulorū
cohorte stipatum Parmæ vidisse memine-
rat. Postquam denique Mediolanense Col-
legium Societatis intrauit: *En* inquit, *quantū*
mibi solatium præbet quòd me videam pedem de-
nudò domi nostræ fixisse; in quali nimirum esset, qui
brumali tempore, è medio gelu, quo prope diriguif-
set, in mollem, calentemq̄, lectum transferretur.
etenim tale frigus à domicilijs nostris disiunctus sē-
tire videbar; tali nunc, ijsdem redditus suavitate
fruor.

CAPVT SEPTIMVM.

DE PRÆCLARIS VIRTVTVM
exemplis, quæ eò breui tempore, quo
Mediolani versatus est,
de se dedit.

QVemadmodum neque ignis inflam-
mādi, neq; lux illuminādi, neq; præ-
stans vnguentum fragrandi finem vllum fa-
cit: ita neq; B. Aloysius ardenti oratione a-
liorum animos accendere, neq; insignium
exemplorum lumen præbere, neq; suauem
virtutum, quæ in eius pectore erant re-
conditæ, odorem diffundere vnquam
cessans,

cessans, in omni loco semper sibi constitit. Atque ut aquæ, quarum naturalis cursus diutius inhibitus fuit, maiori se postmodum vi, impetuque erumpunt: pari ratione Aloysius aliquot mensibus, dum Castilione res gerit, à solemnibus sui castigationibus, exercitationibusque detentus, simul in Mediolanense Collegium se retulit, videbatur ijs deprecandis atque obeundis exsaturari nõ posse. Itaque vix confirmatus è via prodit in triclinium attrita in penula, se ipsa apud socios accusat negligentia, à seipso, magno cum omnium fructu, poenas repetit. Atque ut plurimum eum iuuabat, collegium Religiosa disciplina præclare florens, ac iuuentutem, non minus incensis animis in pietatis, religionisque perfectione, quàm bonarum artium atque doctrinarum scientia studentem intueri: item etiã quotquot in eo collegio habebant, postquam inter eos hoc viuũ omnis absolutæ virtutis exemplar diuersari cœpit, gaudium, atque lætitiã agitabãt. Multa mihi ab eo Mediolani laudabiliter gesta, necessariò hoc capite sunt prætereunda silentio, primùm enim multorum hominum copiam, qui de ijs singulatim me docere potuissent, mors ademit, è quibus est P. Bartholomæus Recalcatus, qui cum in intimis Aloysij fuisset, & Mediolanensi Collegio, cum illustri sanctitatis

laude

laude præfesset, è vita cõcessit. Deinde quòd
 Fredericus Boromeus Illustrissimus Cardi-
 nalis, & Archiepiscopus huius vrbis, necdũ,
 vti se facturum recepit, gestorum eius in-
 strumentum confici mandavit. Pauca igitur
 quædam persequare, quæ partim ab ijs
 qui per id tempus Mediolani ætatem age-
 bant, alibi postea publicis tabulis consignata
 sunt, partim ab eius Collegij Rectore
 magna sanè diligentia, meo rogatu colle-
 cta. B. ergo Aloysius dum Mediolani degit
 profecutus Theologiæ studia matutinis,
 pomeridianis que scholis, cæterisque lite-
 rarijs exercitationibus sic interfuit, nulla
 vt re immunis aut eximius esse vellet. vteba-
 turque perindè ac cæteri, cubiculi socio, qui
 in eius mores semper intentus, plurimum
 ab eo fructus animo ferebat. Data illi erat v-
 tenda Summa D. Thomæ eleganter compa-
 cta, inuolucro & fronte aurata, quam, ille
 cum nulla vi potet permoueri vt penes se
 esse vellet, lachrymans à Superiore petijt, vt
 cum obsoleta sibi commutare liceret. quam
 suam voluntatem tam incitato animi ardo-
 re declarauit, vt eius dolori leniendo, ob-
 sequi necesse fuerit. atque hoc sola cupidi-
 tate nihil à pauperum moribus alienum ha-
 bendi faciebat. Quicquid vsquam à studijs
 nancisci poterat otij, id totum, bona superi-
 orum venia in culinæ, aut triclinij ministe-

rijs collocare, aquam coco haurire, lances, trullas, aliaque utensilia sæpe eluere: triclinium cum sterneret, quò animum intentum haberet in Deum, plusque gratiæ mereretur, singulis mentis suum cognomen addere. in qua Rector sederet eam dicere Christi D. huic proximam Deiparæ, cæteras deinceps, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum. Igitur quoties cum præfecto triclinio mensam sterneret, *explecenus*, aiebat, *mappam Saluatoris, aut Domina nostra*, atque eodem modo cæteras appellare. In quo ille munere perinde inflammato affectu, propensoque in Deum animo vertabatur, quasi reuera ad eas mensas Christus D. B. Virgo, cæteri que Diui quibus se ministrare fingeat, accubaturi essent. suaue illi erat cum quotidianæ vitæ adiutoribus, remissionis tempore consuescere, aut foras egredi, tum quòd illam humilitatem amabat, tum quòd sibi tunc liberius de diuinis rebus loqui videbatur, gaudebatque omnibus ad cælestem vitam adiumento esse. In aliorum consuetudine, si quidem sedebatur, in extremum, aut incommodissimum locum, vbi ne an-niti quidem vsquam posset se conijciebat: si stabatur in circulo, secundum aliorum humeros, sermones attendebat. *sin de-*
ambue

ambulabatur, priores deferebat omnibus. quod quidem illum non aulici alicuius moris, aut deliciarum gratia, neque vlla inani affectione facere liquidò apparebat.

Venit illuc ad eum quidam, qui in eius ditione fuerat, nescio quid postulatum, quod ad Marchionis dignitatem eius attingeret. cui ille, negavit vllam amplius sibi cum hoc mundo rationem esse, aut in quicquam auctoritatem vllam obtinere, quod quidem tam candidè, tantaque cum significatione submissi animi respondit, vt ille non modo præclaro exemplo informatus, sed etiam attonito similis abscederet. Obseruata in illo est immensa quædam animi grati propensio, simplex tamen minimeque affectata, qua vel de minimo officio gratias, nullo prope adhibito modo, identidem agebat. Interrogatus à quodam è Socijs, essetne homini lauto, & splendido difficile, has res fortunæ subiectas deserere, respondit, ne fieri quidem posse, nisi Christus Dominus huic tali, vt quondam illi qui cæcus erat natus, luto oculos imbueret, hoc est, harum rerum vtilitatem, quæ longè maior sit quàm luti, ob oculos poneret. Confugerat ad eum quidam è Collegio opem ab eo spiritualem exposcens, quod suam animi

virtu-

virtutem imperfectam, & imbecillam admodum esse fateretur, Hunc ille solatus est allatis è psalmo verbis: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur*: cum diceret, etsi videre quantum à perfectione absumus, causã nobis det animi contrahendi, refici tamen ac recreari plurimũ necesse esse, cum reputamus nos etiam licet imperfectos in libro tamen Dei scriptos esse, qui quod imperfectum in nobis est videt, non ad nos condemnandos, sed ad spiritus nostros comprimendos, maioraq; bona ex ipsis delictis eruenda. Hæc verba pie explicata, vt cœlestem spiritum facile agnosceres, mirificè illum in cœrore leuauit, animosq; addidit. Ea item cupidè domi, forisq; factitabat, quibus honor Dei causa, nec flocci fit. Hilariorum diebus nonnulli è socijs studiosis literarum in fora & compita Mediolanensia itabant, verbaq; faciebant ad circumfusam plebeculam. Vnius ex his comiti vt sibi esse liceret, precario à P. Rectore obtinuit, tum ipse circumire vicos, cogere multitudinem, aberrantes orare, vt socij sui concionem audire vellēt. & erat tam singularis eius in orando humilitas, caritas, modestia, vt haud grauatè sequerentur. Dominicis, festisque diebus itē in publico capita religionis Christianę spontè ac libenter exponēbat, frigusq; , quod
per

per id tempus Mediolani sanè erat acre, facile patiebatur. Cognorat quondam vesperi, socium, qui religionis more vota suscepturus erat, mendicatum per urbem iturū postridie, hoc enim sui ipsius compescendi, probandi que causa tali tempore fieri in Societate consuevit. Aloysius ergò cum effecisset, ut sibi illum comitandi potestas esset, præ magnitudine lætitiæ non se continuit, quin eodem die, cum ut assolet, excutiendæ conscientiæ omnes vacauissent, ad lectum illius socij hæc tanquam euangelia afferret. Postero die dum viciatim stipem cogit, multò maxima illum lætitia cœlestis inuasit. itaque identidem quasi iubilans has per vicos iterabat voces. *Etiam D. N. Iesus Christus ad hunc modum stipem conquistuit.* Aliàs item in veste lacera mendicatum egressus, interrogatus est à nobili femina, specie quidem ipsa leui vt quæ maximè: essetne vnus è Patribus, qui ad ædem D. Mariæ Breranã habitaret, ibi enim se nosse quendam aiebat, postquam Aloysius annuit. Heu! inquit illa, miserum illum Patrem, en quò iuit se perditum? Quibus è verbis opportunitatem nactus doctrinæ illi melioris lucem imperitiendi, errorem que demendi, magna vi diuini spiritus cœpit differere, Non esse illū patrem vt ipsa sentiret miserum, sed beatū, neque ad perniciem, sed ad perfectam vitā
deue-

denenisse. quin ipsam potius quæ inter huius seculi opes, atque, vt quidem appareret, multas delicias ætatem consumeret, in misero, & infelici vitæ statu, sempiterni interitus periculis obiectam esse. Quibus illa verbis commota in præsens quidem suæ dementiæ grauitè ingemuit, postmodum verò, haud segniter ad virtutem mores suos correxit. Muneris eius fuit araneas circum Collegium decutere, quo fungebatur sanè gnauiter. ad hoc obseruabat, num quem senatorem, aut alium luculentum virum ambulantiem despiciere posset in peristylio. tum verò subitò prodire perticâ, cui summæ, scopæ alligatæ erant, armatus, & quò ab ijs homo abiectus, & nulli rei putaretur esse, ob eorum ora ad ad peristylia mundanda incumbere. quod vsque eò illi solemne erat, vt quoties Aloysium cum sua pertica egredi conspicarentur, id Patribus argumento esset, externum quempiam aliqua auctoritate virum, in collegium venisse. Episcopi nonnulli alijsque antistites prandium in collegio condixerant. Rector, quò illis Aloysij cognoscendi locus esset, iussit eum super mensam concionem habere in triclinio. Hoc onus, vt erat, in speciem illustrium munerum, fugitans, & latendi cupidus, deprecari optabat,

tabat, sed mandato superioris minimè refragari ausus, elegantem sanè, grauem, & eruditam de episcoporum officio orationem habuit. Gratulanti deinde cuidam de fælici concionis euentu: sibi, inquit, eo die, nihil accidisse lætius, quam quòd publicè blæsum se esse sit cognitum. Siquidem literam R. minus expeditè proferebat. Crebrò veniam poscebat delicta sibi obiectantibus in triclinio os præbendi. quod quidem in collegio Romano, indignatus laudari se, cum argui vellet, iampridem intermiserat. Quia verò, vt erat ferè eius animus in Deo, ab obuijs se salutari minimè sentiebat, de eo palàm admonitus, multis superbiam suam damnauit, ac deinde diligentissimus in hoc genere fuit, atque ita studuit mentem suam Deo coniungere, ne tamen suo humanitatis officio deesset. Singulare vniuerso collegio submissionis, modestiæ, obedientiæ, studij, disciplinæ religiosæ specimen erat, & quando eo loco ducebatur ab omnibus, nemo non eximia eius virtutis fiducia, pietatisque sensu in eius familiaritatem se immergebat, etsi ipse, vt erat quisque in Dei cultu feruentior, ita libentius se ad eum applicabat. nimirum vt de pietatis officijs conferens

ferens

ferens vicissim illius cœlestis gaudij particeps esset. Eo vita functo Bernardinus Mediceus vir non minus dignis religioso homine virtutibus, quam natalium claritudine illustris, & Aloysio perfamiliaris, Mediolano ad me scripsit in hunc modum. Aloysius frater noster longè optimus, confirmavit mihi, constantiam, & perseverantiam in exiguis rebus sibi imprimis cordi esse. hanc esse proficere cupienti virtutem maximè necessariam. igitur in actionibus omnibus suis, ordineq; quotidiano vno tenore se gerebat. Rem periculi plenam esse, aiebat, affectu ducem sequi. tutam viam esse, quam cognitionis, rationisq; lumè ostendat. quare animo laborabat, vt mentis suæ lucem factis æquaret. negabat tamè se vnquam eousq; posse progredi, quò illa monstraret. quanto enim plus operæ conferebat, tanto plus illi lucis oriebatur. Desiderabat ardentissime aduersa perpeti, ac mihi aliquando negavit, se clarior cuiuspiam sanctitatis documentum posse reperire, quam si eum bona conscientia in malo esse, hoc est, si innocenti grauiasustinendi materiam Deum obijcere videret. De omnibus ex animo bene sentiebat, delicta tamen, quorum erat manifesta prauitas, minimè approbabat, sed, quod licebat, in meliorem partem interpretabatur. Ceteros de suis erratis singulari officio & prudentia admonebat, & vicissim orabat admoneri de suis. Quidquid ageret pietatem, charitatem, prudentiam præstabat, leuitatem nunquam. Toto tempore, quo illo sum usus, nullius perturbationis motum in eo vel primum animaduerti. nihil in eius moribus, quod

quod notam mereretur. nunquam illum vel in mi-
 nimare vidi ex industria labi. nullam vnquam re-
 ligionis legem negligere. Erat quidem ille in omni
 virtutum genere singularis, sed in eo præcipuè, quòd
 in tanta virtutum copia nulla in re singularis esse
 videretur. quam e quidem virtutem longè omnium
 eminentissimam esse iudico. At que hæc mihi iam
 quidem de illo succurrerunt. Eodem temporis
 spatio, sermo per collegium fuit, Aloysium
 excellentissimo precandi munere pollere,
 neque vnquam inter orandum à Deo ab-
 duci: iccirco Achilles Galiardus vir do-
 ctrina, & autoritate præcellens, non semel
 in sermonem cum eo ingressus de rebus cæ-
 lestibus, ad rationem etiam mentem Deo
 perfecta caritate iungendi, quam vulgò viã
 vnitivam, Theologi Theologiam mysticã
 appellant, tandem deuolutus est. Ibi liqui-
 dò cognouit super alia dona multò maxi-
 mè eximia, quibus sanctus eius animus cu-
 mulatus erat diuinitus, etiam cum Deo in-
 credibili quodam modo cõglutinatum es-
 se, mysticæ Theologiæ fructum haurire
 quotidie, circa diuinam illam caliginẽ, de
 qua Magnus Dionysius Areopagita præci-
 pit, versari, illam complexum esse illa frui,
 in illa longissimè prouectum esse. Itaque
 comperto tantas virtutes, tamque sublimis
 fastigij, quantum vix mortalis conditio re-
 cipit, tã altasin adolescentis animo, qui vix

Y

quar

quartum annum in religione egerat,
 radices fixisse, iamque suo quidem iudicio eum gradum tenere, quem rarè
 admodum, ijque perfectæ & consummata religionis viri non nisi inusitato quor-
 dam Dei præsidio attingere soleant; ingens
 ipsum simul admiratio, gaudiumque com-
 pleuit. Quia verò plerique omnes, qui tan-
 tos in hac se Deo devinciendi disciplina
 progressus habent, ad aliorum procuran-
 dam salutem dolenter descendunt, pro-
 culque ab hominum strepitu, cum Deo fe-
 rè in eius contemplatione altè defixi, ver-
 santur, tentandi causa subiecit, Mirari se
 huiusmodi functionem mentis non per-
 inde ipsi ac pugnantem cum Societatis
 instituto, suspectam esse. quippe cum huius
 sit, promiscuo cum omni hominum gene-
 re congressu, contrituque animorum salu-
 ti studere. at verò mystica illa cum Deo ne-
 cessitudo, nullius utilitatis obtentu homi-
 nem ad hominum cœtus dimittit, sed agē-
 di cura alijs relicta, optimam partem, quæ
 in contemplando sita est, eligit. Huic res-
 pondit Aloysius se quidem si hæc quæ di-
 ceret, in animo suo effici sentiret, ab ea ve-
 lut suis rationibus aliena confutanda refu-
 giturum. Quod responsum multò etiã ma-
 gis, illum obstupescit. intellexit nimirum,
 admirabili quodam Dei beneficio vtram-
 que

quæ eum inter se rationem iunxisse, sic ut neque illa, quæ Deo perfruitur, alteram impediret agendi studiosam, neque hæc illam distringeret. adeoque in altissimo positum esse consuetudinis cum Deo statu, qui amore, & perpetua nostræ mentis ad eius voluntatem confirmatione fit. nempe cum animus amoris vi elatus in Deum, cognito, quanto ille zelo flagret salutis animorum, è fastigio illo in quo per beatum orium Dei se cogitatione pascebat, eiusdem amoris stimulis ad negotium, curamque opitulandi hominum animis redigitur. Igitur ex eo tempore nunquam Achilles desijt, hoc tam notabile donum Aloysio tributum diuinitus prædicare, idque triplici scripto, ac iureiurando confirmavit. Erat iam Beatus adolescens pro tot suis virtutibus æternæ gloriæ maturus; quippe vita quam in terris inter mortales angelicum in modum semper coluerat, dignum eum cælorum domicilio, Angelorumque societate reddebat: quando Deus indicium fecit velle se eum ad præmia, quæ tam breui spatio, quo vixerit tanto studio, & labore sit promeritus, capienda ad se accersere. Etenim cum Mediolani etiam moraretur, paulò amplius anno priusquam abiret è vita, matutinæ orationis tempore, cum totam animi mentem intendisset in Deum, ille eam

intus quadam luce perfudit, in qua manifestò cognouit, paucos, quibus esset victurus dies superesse, atque insuper præceptum accepit, vt instanti anno quàm possit perfectissimè, animo ab omni mortalium rerum studio diuulsò, Deo seruire, & maiori quàm adhuc curâ; omni seipsum virtute interius, exteriusque adornare studeret. Mente adhuc hunc modum illustrata mirificè se mutatâ, & longè, quàm antea, longiùs affectum suum ab his fluxis rebus distractum esse sensit. Hoc Dei oraculum, præter P. Vincentium Brunum, paucosque alios, quibus Romam reuertens aperuit, cæteros omnes celauit. Interea proindè ac erat solitus Theologiæ studijs inuigilabat. tametsi quòd sibi intimas quasdam faces assiduò admoueri sentiret, vt cor totum in Deo figeret, minus iam animum ad ea applicare, ijsque oblectari poterat. Ceperat eum cupido Romam, vbi spiritus religiosi primitias degustârat, redeundi, totque notos, & cœlestium rerum Societate secum coniunctos reuifendi. Sed quoniam cauere instituerat ne alterutram in partem vnquam magis propenderet animo, cupiebatque rem integram superiorum arbitrij esse, hoc etiam suum desiderium occultum habebat. placuit nihilominus Deo, vt tot adolescentibus, quibuscum in collegio Romano sacra illi necessitudo inter-

celle-

cesserat, recreandis eò remigraret. Igitur
Præpositus Generalis, vbi videt negotia om-
nia, quorum gratia in Galliam Cisalpinã
missus erat, confecta esse, & clapsa hyeme
opportunum itineri faciendo tempus ad-
uenisse; præsertim cùm Collegij Romani
Rector, studio spiritualis commodi tota
adolescentum, qui ex eius aspectu, & con-
suetudine plurimum profecturi essent, idẽ
enixè oraret; eum tandem Romam reuo-
care statuit, mihiq̃ue datur negotium, vt
primus eum per litteras faciam de hoc de-
creto certiozem. Quo nuntio accepto tan-
tam lætitiã animo cepit, vt veritus ne
mediocritatis cancellos excederet, à P. Ber-
nardino Mediceo postularit, vti pro se sa-
crificaret, Deumq̃ue precaretur, si ad maio-
rem ipsius numinis gloriã faceret, ne fie-
ret huius sui voti compos. Accepto non ita
multò post ab ipso Præposito Generati mã-
dato, vt rediret, ad complures litteras de-
dit plenas egregiæ cuiusdam voluntatis no-
tis, quibus causas affererat, quamobrem tã-
ta Romæ ætatem agendi cupiditate tene-
retur. In ijs, quas ad me dedit, sic ait: *Credo e-*
quidem non esse difficile tibi persuadere, quantũ
voluptatis afferat mihi, quod Romano Collegio
sm destinatus, liceatq̃, meos, qui istic sunt Patres,
fratresq̃, spirituales, aliquando reuisere. Interim
enim stabit mihi illa consuetudine frui; quam mi-

hi tecum, alijsq; familiaribus, multò etiam quam antea fructuosius DEO opitulante instauratum iri confido. Quaeso, vt ijs singillatim me commendes. nam toti Collegio Romano communiter ex toto corde, & mente, & animo, totoq; affectu me commendo. Aliam causam perscripsit ad Patrem sui quondam tyrocinij socium, quicum agens de primo illo nuntio, quem de suo Romam reditu iam decreto, acceperat, ita loquitur. Cui quidem tanto libentiori animo, simul reuocatus fuero, morem geram, quòd, si nobis patria est super terram, nullam e quidem aliam agnoscam prater Romam, vbi genitus sum in Christo Iesu: Perlato ad eum mandato, ineunte mense Maio anni M. D. XC. itineri se dat, in eoq; eandem, quam in cæteris, viuendi rationem secutus est. Comitibus & cœlestem voluptatem efficebat, & anteibat exemplis. ij, cum cernebant quantum quidem in ipso esset, silentio plerumq; ferè vti, & animo quasi à sensibus abstracta esse, dabant operam, vt eum à continua commentatione auocarent. Grauis per id tempus annonæ caritas Italiam inceserat. igitur tum alibi per vias, tum præcipuè in Apennino, qui hodie Hetruriam à Gallia Cisalpina disternat, homines egenos passim fame confectos offendebant. His conspectis Pater quidam Aloysio: Magno, in-

quitt

quit, beneficio nos Deus affecit, cum nos in simili ac istos inopia nasci noluit. Cui ille enestigiò respondit: *Maius verò est, quòd in Turcarum dititione nati non sumus.* Videbatur sibi ALOYSIVS ab his Patribus plus æquo obseruari, & pro eorum in se caritate accuratius haberi. idcirco aliam quendam patrem conuenit, ostenditque in desiderio sibi esse alijs comitibus, qui nullam sui rationem haberent, viam conficere. Delatum Senas cupido tenuit in Sacello D. Catharinæ Senensis Eucharistiam capiendi, quod, cum inibi sacerdoti è societate ministrauisset, iucundissimo pietatis sensu facere datum est. Rogatus in Collegio Senensi, vt apud adolescentes, qui sunt in sodalitiò Virginis Mariæ verba faceret, postquam condixit operam, in Odeum se recipit. Ibi ante sacram Eucharistiam, nullo inspecto libro, paulisper meditatº, ac deinde regressus in cubiculum, quæ conceperat animo, cõpèdio annotat. Habuit sermonem ad pietatẽ tã appositum, & efficacem, vt ex ea iuuentute, quæ eius conditionis, ac loci haud erat ignara, pluribus desiderium fortunæ spernendæ, & cõplectendæ religionis incusserit. Eius sermonis exempla multis postea tribuenda fuerunt instantius efflagitantibus. & Concionator quidam de Societate ipsum beati adolescentis autogra-

phum suæ in illum pietatis monumentum hodieque conseruat. Postquam ad extremum Romam deuenit, communi sociorum omnium Romani collegij gaudio & hilaritate acceptus est, quos eius videndi, alloquendi, sanctissimoque conuictu fruendi satietas nulla capere posse videbatur.

CAPVT OCTAVVM.

DE CONSUMMATA PERFECTIO-
NE B. Aloysij, & suprema
inualetudine.

Sapientis sententia est in prouerbij, vitam iustorum hominum, quam ipse semitam nominat, esse instar resplendentis lucis, quæ à maligno lumine dilucescentis, atque albensis auroræ exorta, alia atque alia claritate semper augescit, donec in perfectum diem, quem in cœli summo vertice constitutus sol efficit, tandem euadat. Talis fuit B. Aloysij sancta vita. Eluxit in ea iam ab anno ætatis septimo candor quidam innocentia; neque postea vnquam desijt plus illi plusque fulgoris accedere, quando ex una virtute semper progressus ad aliam, nouis quotidie bene promeritis, nouaque diuinitus luce semper inclaruit, donec in tantum decus splendoremque emicuit, vt non modo

modo perfectum diem assecutus, sed etiã, quod de Philippensibus dixit Apostolus, ipsemet luminare lucens in mundo, factus esse videretur. Quod si verò fuit vllum tēpus antehac, quo talem se præbuit, certè hoc postremo suæ ætatis anno, ijs qui familiariter cum eo vitam degebant, conspicuum harum rerum specimen dedit. Siquidē relucebant in eo consummatæ virtutes, totoq; animo, & affectu in cælo potius quàm in terra positus, vitã quasi extaticam, atque ab omni rerum fortune subiectarum sensu abhorrentem viuebat. Vt venit Romam, iam pridem, aiebat mihi, est, postquam mortuos meos sepeliui, non est quod de illis præterea mihi curæ sit. tempus est, iam de altera vita cogitandi. Non multò postquam aduenerat, defert ad P. Rectorem scripta omnia cum Theologica, tum ascetica, atque inter illa quædam quæ suo pte Marte in D. Thomam sanè quam eruditè erat cõmentatus. Percunctanti Reçtori, quid ita scriptis Theologicis, quibus illi opus esset, ac præcipuè his quæ ipsemet elaborasset, se ipse priuaret? id propterea se facere respondit, quod in hæc seorsim velut ingenij sui partum nonnullo se amore ferri sentiret, cæterarum rerum mortalium nulla amplius teneri. voluisse his se etiam orbare, vt animum ab omnibus porrò seiunctum haberet.

beret. Adhęc accuratam quandam in explorandis perfectę vitę officijs subtilitatem erat adeptus, quam à Religiosis hominibus, non modo mandari memorię, sed etiam factis exprimi par sit. Nam omnibus ferè hominibus, quoties in præstantium virorũ atque eorum præcipuè, quorum in potestate sunt, se amore, & gratia præcipua esse intelligunt, naturalis quędam gestientis, sibi-que palpãtis animi dulcedo surrepit, quod illi hoc velut evidenti testimonio, ac documento, se in ipsorum moribus acquiescere demonstrant: itaque sæpenumerò de eo nonnulli nõ modo sibi gratulantur, sed in familiarium quoq; congressionibus meminerunt. Longè alia Aloysio mens erat. Usque eò siquidem omnem sui ipsius amorem extinxerat, & ne cuiusquam animus ad se potissimum adheresceret, deprecabatur, vt ne à superioribus quidem se peculiari amore, vel obsequijs affici sustineret. Si quis se eum præ ceteris diligere significaret: neque respondebat amori, & dolorem animo capiebat. Idcirco qui ipsum regebant, quo ei gratificarentur, non pluris se eum quam ceterorum quemuis estimare monstrabant. Cum in omni consuetudine affabilis ante alios fuisset, tum per hoc tempus nihil illo comius, nihil erga omnes suavius fieri poterat, adeò immensa & communi

munī quadā caritate omnes amplectebatur. ergo certatim ad eum de Deo, de felicitate cœlesti, de perfectione virtutis remissionum tempore disferentem audiendum concursus fiebant. Equidem & expertus ipse, & aliorum sermone sum edoctus ab eius congressu inflammatiores multos quàm ab ipsa oratione discessisse. Si quos errat nactus, quibus confidenter se absque arbitris indicare fas esse sciret, eis tam diuinos sui pectoris affectus expromebat, ut eis admiratione percussis simul ingemiscendi, simul tam inusitatam cum Deo coniunctionem venerandi causam daret. Quocumque se ferret nunquam præsentis, & sua omnia arbitrâti Dei memoriam deponere. Dei amore sic flagrare, ut siue à legente super mensam, siue à sermocinantibus eius mentio fieret, euestigiò mens et cœlesti voluptate, difflueret, palamque eius signum daret toto vultu inflammato, & loquendi facultate tantisper inhibita. Id cum alias, euenit, tum aliquando inter mensam, cum nescio quid de diuino amore legi audisset, subitò sensit ex intimo pectore velut flammam erumpere, cuius vi ab edendo cessare coactus est. Ea res nos qui eandem mensam circumsedebamus, aduertit. ergo rei ignari ac veriti, ne grauius affectus esset, intenti in eum oculos defigimus,

348 DE VITA B. ALOY. GONZ.
mus, interrogamus fatin' rectè haberet. Ipse, qui tum quidem nullum verbum facere posset, seque deprehensum esse sentiret, tãtò magis verecundatus, oculos deijcere: lachrymæ prorumpere: facies ardere: pectus sic intumescere, vt essemus in metu ne quæ eius vena rumperetur: omnes ipsius miseratione commoueri. extrema tandem mēsa pedetentim ad se redijt. Erant, quibus cum hæc essent cognita, vt erubescens viderent, de industria in sociorum circulis sermones de Dei in humanum genus caritate inferebant, alij contra ne quam corpore aut molestiam aut noxam conciperet, huius generis colloquia interrumpere studebant. In exedris & ambulacris spatians, tam longè animum abducebat à sensibus, vt eum dedita opera salutandi causa præteriens sæpè se fellerim. Ibidem coronas Virgini Matri recitabat, aliaque pietatis officia frequentabat interuallis, modò submissis genibus, modò erectus: & tamen affectationis notam, quæ alteri hæc palam facerent, ti facile hæsisset, apud omnes euitabat. Hoc anno lectioni rerum sacrarum horam singulis diebus designatam habebat. Multum teneri videbatur legendis soliloquijs D. Augustini, vita B. Catharinæ Genuensis, sermonibus in Cantica D. Bernardi, præcipuè verò epistola quæ inscribitur, Ad fratres

tres de monte Dei, quæ inter opera D. Bernardi legitur. eam tanto studio volutarat, vt propè edidicisse videretur. Inter legendum excerpebat, atque annotabat reconditas quasdam de pietate sententias, quas post eius mortem ipsius manu descriptas reperimus. Mense Nouembri, anno M. D. XC. quartum iam annum Theologiam studere incipientem Rector cubiculum seorsim à socijs habere compulsi: ibi ille agere vti sibi in modico quodam domus angulo, vetusto, atro, humili, angusto, vnica in recto fenestra, habitare liceret, qui scalis imminēs, præter vilem eius lectulum, sellam ligneam, & scabellum, in quo eodem & precanti, & studia tractanti nitendum erat, nihil admodum capiebat. itaque quod esset arctæ custodiæ, quam cubiculo similis, nemini antea studioso attribui consueuerat. In eo loco cum eum aliquando visitaret P. Rector exultantem, & perinde de exiguo illo tugurio atque de amplo palatio gaudētem offendit. Itaque per iocum dicere illi solemus, quemadmodum D. Alexius infra, sic ipsum supra scalas pauperis in modum diuersari voluisse. Ad summam ita omnes sãctitatis partes explebat, vt complures eius superiores, contubernales, ac condiscipuli iureiurãdo asseuerarint, à nemine quoquã vel venialis culpæ compertum esse. Qui cõ-

titenti

fitenti dabat operam, negabat se vnquam
 nisi nouo ex eius confessione hausto lumi-
 ne ab se dimittere. Alius Pater item iura-
 tus affirmat, se qui duos plus minus annos
 eodem quo Aloysius cubiculo sit vsus, cui-
 que in mandatis vterque in Collegio Ro-
 mano à Rectore habuerit, vti alter alterum
 de vitijs, si quæ in eo animaduertisset, pro
 caritate commonefaceret, toto tamen bi-
 ennij spatio, quo Aloysium perpetuò in o-
 culis, atque omni familiaritate, & quasi ne-
 cessitudine connexum habuerit, nihil vni-
 quam ab eo commissam obseruasse, in quo
 vel umbra alicuius delicti resideret. Erant
 huius sancti adolescentis compositissimi
 affectus: in continendis in sua ditione sen-
 sibus summa vigilantia: arctissima cum
 Deo societas: cæterorum hominum ad im-
 mortalem salutem, suorum sodalium ad lu-
 premum omnis sanctimonix culmen pro-
 uehendorum ardentissima cupiditas. Deni-
 que, vt breue faciam, absolutæ innocen-
 tiæ exemplum & erat, & domi, foris que
 audiebat. Sacerdos quidam, concionator
 tam exquisitam eius sanctitatem tantoperè
 venerabatur, ac propè horrescebat, vt cum
 neque opportunitas, nec voluntas ei des-
 set, tamen, quadam reuerentia impeditus,
 ad eum se adiungere, atque in eius congrega-
 tum dare semper abstinuerit. Paucis an-
 te men-

re mensibus quàm in supremum morbum
incideret, ingenti cœlestis beatitudinis de-
siderio rapi se sensit: quo tempore crebrò,
ac libenter de morte loquebatur. Solebat
inter alia dicere, quo longius vitam extra-
heret, hoc se magis de salute sua trepida-
re. Itaque si longinquior sibi vita contin-
geret, & venientibus annis maioribus et-
iam occupationibus implicaretur, initia-
returque sacerdotio, longè etiam de ea in-
certiorem fore. Causam reddèbat: fore
enim, vt Deus à sacerdotibus, quorum est
statas ei preces ferre, & sacra facere, ac
multò magis ab ijs, qui præterea homi-
num animos curent, pœnitentia lustrent,
conciones sacras habeant, ministrent sa-
cramenta, alios gubernent, accuratam ra-
tionem reposcat. in eo verò statu, in quo
tunc versaretur, cùm necdum ad villos sa-
cros ordines euectus esset, neque grauio-
ra negotia sustinuisset, ac proinde plu-
rium culparum causas procul adhuc
haberet, melius se, de suo exitu confi-
dere. si igitur Deo videretur, minimè
se hac ætate mortem reformidare. Hu-
ius illum voti compotem, tempore, vt
dicam, oblato, Deus fecit. Annus M. D.
XCI. sæua lue, quam ex annonæ
grauitate vbique consecuta fames toti
Ita-

Italiæ afflauerat, longè infestissimus erat,
 ea Romæ præsertim ingentem hominum
 vim, quæ spe benignitatis alienæ ex omni-
 bus circumregionibus eò confluxerat, ex-
 tinxit. Hanc communem calamitatem Pa-
 tres Societatis Iesu omni ope atque opera,
 quâ impensa de suo, quâ ex aliorum libe-
 ralitate corrogata stipe subleuare labora-
 runt. igitur non vrbanis modò valetudina-
 rijs operam nauarunt, sed insuper, rebus in
 ea necessitate sitis, voluntate Claudij Aqua-
 uiuæ Præpositi Generalis, nouum quoddâ
 in tempus aperuerunt. atque ipse Generalis
 præpositus etiam ad hominum elephantia-
 si obditorum ministerium se abiecit. Quo
 tempore B. Aloysius victu per vrbem agris
 egentibusque summa hilaritate conquiren-
 do, singulari sua caritate magnam omnibus
 intuentibus mirabilitatem fecit. Sed tunc
 præcipuè, quando, comperto nobilissimâ
 quendam Principem, qui cum à puero ami-
 citia illi, & familiaritas erat, ac nonnullos
 pietatis signiculos alere senserat, Romæ ne-
 gotiorum causa ad Gregorium XIV. Pont.
 Max. aduenisse; à Præposito Prouinciali co-
 piam orauit eius in habitu pannofo, & sul-
 pensa ex humeris manticâ, salutandi. Pri-
 mùm enim aiebat se sperare, eum in paupe-
 res, qui in valetudinario iacerent, munificen-
 fore. Deinde quandoquidem illo beneuo-
 len-

lenti cum primis semper esset usus, par esse, ut aliquo pio officio gratiam referret, existimare porrò ad eius animum salutari rerum omnium mortalium despicientia imbuendum non abs re futurum ad illum in hoc vili schemate visere. Exorata licentia utriusque, uti mihi post eius Principis præfectus prætorio retulit, affectus est. nam & elemosynæ in egenos nomine non leuè summam abstulit, & Princeps ipse eius aspectu, laudabili dolore permotus, atque ad meliora accensus, hanc demissionem plenè pietatis sermonibus est profecutus. Quin & ipse semet adire valetudinarium, & ægrotis deservire cum imbibisset, non nisi potestate, à superioribus, qui cunctantius eum audiebant, impetrata, à sancta quadam contentione, obducendis que sociorum, quibus id concederetur exemplis, conquieuit. Iuit ergo, & sæpius vnà cum socijs, quos inter Tiberius Bondius. hunc eum nescio quis admoneret: caueret diligenter, ne contagione malum contraheret: Se verò respondit, qui ante oculos tanto claritatis impetu anteuntem Aloysium cerneret, ne obiecto quidem mortis periculo ab eo labore deterreri aut velle, aut posse. Hic idem Bondius per eosdem dies insolitum quendam feruorem sensit à diuino spiritu sibi subijci, mirantibus simul, gratulantibusque hæc

Z

redin-

redintegrationem, & ardorem nouum animi, qui hominem ante cognôrant. atque is ipse primus, vt mox referemus, eo morbo extinctus est. Ad ægros euntibus comitabatur semper sacerdos quispiam, qui illorum confessiones audiret. cum primis verò P. Nicolaus Fabrinus Florentinus, id temporis Collegij Romani Minister vir iudicio pollens, religiosisque virtutibus, & caritate abundans. is cum ex interioribus Aloysij fuisset, postea cum Florentinum Collegium gubernaret, quæ in valetudinario, quæque in morbo, Aloysio euenerant, scriptis mandauit. Horrendum quidem erat tot moribundos homines valetudinarium perrepantes fœtidos, fœdosque, & subinde in angulos, aut de scalis exanimis prolapsos, animam exhalantes intueri. At verò in B. Aloysio, eiusque Socijs species quædam emitebat eius amoris, quo cœlites inter se iunguntur. Ipsi ægros exuere, pedes abluere, lectulos reponere, in ijsipos collocare, cibum ministrare, de pœnitentiæ sacris erudire, ad sedatè ferendos dolores hortari. atque obseruauit Pater, quem paulò ante laudauit, Aloysium vt esset quisque teterrimo aspectu, ita plurimum iuxta eum esse solitum, sic vt ægrè auelli videretur. His illi miserorum obsequijs, dum pro Christianâ suâ in eos caritate maximè tenentur lues, vt erat

contâ-

contagiosa, aliquot è B. Aloysij socijs inuadit, quorum princeps, vt ante memini, Tiberius Bondius piè inuidente Aloysio in breui discessit. Hunc iam animam agentem cum cerneret, sacerdoti condiscipulo suo: *Quam libenter, inquit, meam cum Tiberij conditione commutarem, & si DEO placeret id mihi gratia facere, pro eo morerer.* Patri nescio, quid contrà tendenti: Id se ait, iccirco precari, quòd nunc habeat, cur se Dei gratia imbutum esse confidat, quid deinde futurum sit nescire. proinde mortem sibi nunc volenti fore. Neque diu Deus eius preces audire cunctatus est. Nam cum eum superiores ad illud valetudinarium, in quo iam multos graui inualetudine tentatos videbant, redire vetuissent, neque tamen ille pro suo sanctitatis amore vt eodem remeatus daretur instare cessaret, concessum tandem est, vt in valetudinarium, cui à Consolatione nomen est, in quo plerumque nulli sunt quorum morbi contactu vulgentur, se conferret. Nilominus ipse etiam confestim in eundem morbum cecidit, lectoque se dedit V. Nonas Martij, anno M. D. XCI. quo morbo vt se oppressum sensit, ratus pro eo ac Mediolani à Deo cognorat, hunc postremum fore, incredibili

bili lætitia circumfluere, eamque cum vultu, tum moribus omnibus præ se ferre. illi verò quibus Mediolanense illud oraculum crediderat, ex hac effusa hilaritate, breuifolutum iri corpore, augurari: Neque id eos falsos habuit. Vbi se tanto moriendi desiderio accendi sentit, subuereri cœpit, ne modum non teneret. ergo vt id exploratum habeat, Bellarminum moderatorem suę conscientię consultit. Postquam verò ab eo edoctus amorem mortis è cupiditate coniunctionis cū Deo profectum, dummodo in Dei potestate velimus esse, nihil habere noxę, atque à pluribus quique maiorum, quique nostra memoria sanctitate floruerint, usurpatum esse, tum verò ille toto se animo cogitationi æternę vitę dedit. Eoderupit vis morbi, qui pestilens febris esse credebatur, vt in septē diebus, eum ad extremos vitę fines adduceret. ergo cum sollicitè, pieque, vt cum maximè, animum confessione deterfisset, sacro viatico, & Extrema vnctione, à P. Rectore munitus est, ipso cum maximo pietatis sensu solitas preces prosequente, cæteris omnibus, qui aderant, de tam cari, sanctique fratris iactura collachrymantibus. Cæterum quia commoda adhuc valetudine vtentē complures è familiaribus pro suo in eum amore, sæpe conuenerant, quòd nimia pœnarum acerbitate,

quibus

quibus corpus, animūque assiduò exercitū haberet, interitū sibi maturare videretur, ac fore prædixerant, vt, quòd D. Bernardo euenisse legimus vel in ipso vitæ exitu, huius eum immoderati ardoris pœnitentia caperet: hunc vt omnibus metū eximeret, cœlesti iam viatico instructus, referto focij cubiculo P. Rectorem rogat omnibus suo nomine disertè affirmet, in hac quidē re nullo se scrupulo pungi, verūm id potius dolere, quòd plurima omisisset, quorū potestatem superiores facilè concessuri fuissent. horum si voluntati obtemperarit, omnem animi sui angorem depulsum esse. Ad hoc, nihil se vnquam arbitrato suo, sed omnia eorum permisso fecisse. adiecit & illud nulla se vllius religionis suæ legis vnquam violatæ conscientia cruciari. quod iccirco ab eo dictū est, ne in cuiusquam animo, qui ipsum plus aliquid, & præter cæterorum cōsuetudinem facere vidisset, vllam offensionem, aut perperam sumendi exempli materiā relinqueret. quæ omnia maiores etiam motus fecerunt animorum. Ingressum ad se P. Prouincialē orabat, sibi vt eius venia flagello in se vti liceret: illo negante, tam infirmo vires ad cædendum suffecturas: at saltem, inquit, permitte, alius quispiam à vertice ad calces totum me conuerberet. Ne id quidē iam fas esse respon-

det pater . verberantem enim discrimen contrahendæ notæ Ecclesiasticæ , quam irregularitatem dicimus , aditurum : cum hoc etiam præcidi videret , denuò instantius id vnum flagitare , vt humi prostrato emori daretur . tantus extremum etiam spiritum trahentē , crucis , pœnitentiæ , afflictationis amor obtinebat . sed ne id quidem datum est . Iam propè constabat eo die , qui erat morbi septimus , viuendi finem facturum , quo ipso explebat annum ætatis tertium , & vigesimum . verùm Deo visum est fracta ac mitigata eius vi , ægritudinem extendere . scilicet , vt pluribus virtutum exemplis , quibus dum lecto se tenuit , nobis præluxit , informaremur . Interea iam Castilionem vsque Aloythum vixisse famam nunciarat , iamque ei mater , & frater exequias fecerant , cum nuntius affertur etiam viuere . Ibi Rudolphus Marchio eius frater gaudio exultans torquem aureum , quem forte è ceruice gerebat discerptum frustatim in circumstantes , cum nuntium acciperet , partitus est . Simul primus ille mali ardor deferbuit , hæsit Aloytho Febricula lenta , hectica , quæ trium mensium spatio pedetentim illum absorpsit . quo tempore multa quidem ab eo præciterè ad exemplum facta , dictaque sunt , sed quoniam fieri non potuit , vt ex tanta , tam-

que varia hominum multitudine, quæ ad illum visendum venit, omnia colligerentur, quæ mihi quidem cognoscere licuit, pauca hic collocabo. Cum primùm in morbum incidit, compositus erat in lecto, cui velum erat obtentum è crassa vndique tela, vnà cum storea, quæ seni cuidam destinata fuerant, Aloysius à superiore petijt, vt, submoto hoc velo, cæterorum more sibi iacere liceret. At vbi responsum est, neque eius gratiã positum esse, & inopi aptum, ac rude esse, à quo religiosæ paupertatis infirmandæ periculum nullum esset, subito acquieuit. Initio valetudinis mandârat Medicus, vt ipse, atq; item alter qui simili malo tenebatur, perquam amaram potionem haurirent; alter ille operam dedit, vt fugiendæ nauseæ causâ, suam quam citissimè torberet, alijs etiam, vt assolet, ad id præsidijs adhibitis: at ALOYSIVS quo salutarem sibi molestiam faceret, perinde ac dulcissimum liquorem sensim totam obducere, neq; vllum deinde perceptæ amaritudinis signum dare. Valetudinarius in eius cubiculo modicum candidi sacchari, atq; item succi glycyrrizæ, eius ori subinde, aduersũ destillationes reficiendo supra mensam posuerat. poscentem pauxillum succi illius glycyrrizæ socius percûctatur, Quin potius saccharum peteret: *Quia, inquit, alterum,*

paupertatem magis decet. Cùm accepisset eo anno periculum esse, ne qua pestis existeret, non modo superiori se paratum ostendit, si conualesceret, ea affectis ministrare, verum etiam à Præposito Generali, qui eius visendi causa venerat, facultatem postulavit id etiam Deo vouendi. Qua impetrata insigni cum animi sui voluptate, & eorum profectu, qui rei conscij, & eximia caritatis, quam eo facto ostendit, testes fuerunt, votum suscepit. Crebrò inuisere ægrotantem Roboreus, & Scipio Gonzaga Cardinales, quos fructuosis de pietatis doctrina, deque beata vita sermonibus tenebat. P. Rectori significanti: non esse quod tanto suo incommodo toties accederent. se eos de Aloysij valetudine facturum certiores, negarunt posse se committere, quin venirent, quando vberem inde caperēt animorum suorum fructum. Scipio Cardinalis podagra laborans, deferri ad eum se iubebat, neque ab eius lecto diungi posse videbatur. Cum hoc quondam Aloysius de appropinquante sua morte, deque Dei in se beneficio differere ingressus est, qui se in illo ætatis flore ad se raperet. Ad hoc Cardinali pro suo in eum amore, magno sensu attendenti, confirmat se officij sui ducere, illum loco patris omnium, qui in terris uiuant, optimè de se meriti habere, quando

eius

eius opera factum esset, ut post tot conflictus, & impedimenta aliquando ad religionem euaserit. His ad lachrymas commotus Cardinalis; se verò, respondet, potius illi debere. neque ætatis discrimen obstare, quin eum ipse suum rerum sacrarum parètem, & magistrum agnosceret. Sub hæc memorabat, quanta animo suo emolumenta, solatiaque cœlestia eius semper verba & exempla dedissent. In digressu professus se prosequentibus ingentem sibi dolorè huius adolescentis iacturam allaturam; negavit, se vnquam ab eius colloquio, nisi animo ad inusitatam quandam quietem composito discessisse: sibi que videri in sua Gózagarum gente neminem quenquam fortunatiorem extitisse. Eodem tempore æger iacebat P. Ludouicus Corbinellus Florentinus vir magno natu, cui cum B. Aloysio mutuus amor intercedebat, atque in morbo crebrius inter se salutem mittebant. Is ingrauata iam valetudine, octo diebus priusquam è vita discederet, valetudinarium obsecrat, ut Aloysium, qui iam præ virium imbecillitate, pedibus nequibat insistere, ad se perferat in cubiculum. id verò ille agebat, quòd Aloysium iam colebat pro sancto. Gratificatur homini valetudinarius, Aloysium vestit, atque in Patris cubiculum deportat. Incredibile est memoratu

quantum optimum senem hic illius ad se
 inuisendum aduentus recrearit, & quam
 liquidam ex eius aspectu voluptatem, pie-
 tatisque motum hauserit. postquam inter
 se collocuti, inuicem ad moderatè patienda
 aduersa, Dei que voluntati obsequendum
 hortati sunt, senex: Age, inquit, mi frater
 Aloy si, prope iam est, vt moriar, neque am-
 plius inter nos reuisuri sumus. Est quod te
 rogem. quæso ne deneges. Ne prius hinc di-
 scedas, quàm mihi benè precatus sis. Hac pe-
 titione ALOY S I V S partim attonitus, par-
 tim rubore suffusus, negauit id conuenire.
 siquidem benedicere maioris esse. at ipsum
 grandæuum se adolescentem, ipsum sacer-
 dotem, non item se esse. At senex, qua erat
 in hunc sanctum adolescentem pietate, in-
 sistit denuò precariò exigere, & obtestari,
 ne sibi in extremo iam vitæ posito, hoc so-
 latij subtrahat. valetudinarium item orare,
 ne prius illum abducat, quàm sibi obsecun-
 darit. Reluctari tamen sapiens adolescens,
 neq; prius flecti, quàm à valetudinario im-
 pulsus est. tunc enim viam reperit, qua si-
 mul & senis mœrorem vitaret, & suam hu-
 militatem tueretur. Sublata siquidem ma-
 nu seipsum in crucis formam designans: De-
 us, inquit, D. N. nobis ambobus benedicat. deinde
 patrem aqua lustrali aspergit, & interea. Deus,
 inquit, D. N. te, mi R. P. sua sancta gratia accumu-
 let.

let, votâq, omnia tua ad sui nominis gloriam fortunet. eum tu vicissim pro me precare. Ita ab illo iam acquiescente, & mirificè læto, ad suum se lectum reuehi iubet. Fuit & illud eiusdem sacerdotis aduersus Aloysium pietatis ostentui. Tametsi sacerdotes alio ac cæteri sepulchro mandari soleant, tamen fugiente iam vita, valetudinario denunciavit, in quem locum hic beatus adolescens mortuus inferendus esset, ibidem se omninò sepeliri velle. ergo Superiorum iussu, factum deinde est, vt optârat. Sunt qui memorent vaticinatum esse Aloysium prius illum patrem, quàm se è vita cessurum. id quod euenit. Obijt enim Kalendis Iunijs, pridie Pentecostes, media intempestæ noctis hora, v gesimo die ante felicem Beati Aloysij exitum. Fugiebat omninò Aloysium non modo cubiculo, sed etiam toto ambulacro longè semotum hunc patrem illa nocte de vita periclitari, & tamen ter eum illa nocte videre visus est. Id quod ipse valetudinario proxima luce fenestrâ apertâ, atq; , vt valeret, visû, de more, veniēti, in hunc fere modû narrauit. Sciscitanti. n. quoniam præteritâ noctē trāsmisisset: Malè certè, inquit. nam inusitatum in modum molestis, mirisque somnijs aut potius visis cōstitatus sum. Tertium. n. bonû patrē Corbinellû sum mihi vis^o videre vehemēti dolore actu

re actu

re æstuantem, ac primùm quidem sic me
 alloquentem audire. Tempus est mi frater,
 iam me Deo enixè commendare, eumque
 adorare, vt hanc acerbicatem grauis & peri-
 culosi doloris, quo discrucior, patiēti, for-
 tiq̄ue animo ferre possim, quando, nisi sin-
 gulari Dei ope confirmer, eum, prout pat
 est, me adhibere posse diffidam. Experre-
 ctus, & somnium fuisse ratus: Præstaret, in-
 quam meipsum increpās, te dormire. Quin
 has nugas missas facis? Paulò post vix repe-
 tito somno, idem iterum se mihi ostendit,
 vehementius etiam quam prius obtestans,
 vt ardentibus precibus, in tanta mali graui-
 tate, quæ sibi prope intolerabilis videretur,
 subsidio venirem. Rursum excutior som-
 no: rursum leuitatem meam obiurgo, me-
 cumque statuo copiam postredie petendi,
 huius in Medici, ac superiorum, qui iusse-
 rant, vt quietem capere studerem, efficien-
 dis mandatis, negligentia pœna aliqua ex-
 piandæ. Ecce autem, postquam denuò con-
 dormiui, tertium mihi eadem species ob-
 uersatur, meque ita compellat. Iam iam, mi
 frater, huius miseræ vitæ calcem prope cō-
 tingo. ora Deum, vt hanc migrationem fe-
 liciter euenire, proque sua benignitate, al-
 terius me immortalī gloria beare velit. Ibi
 me pro te vicissim precari non fugiet. Ea
 res vsque eo mihi somnum omnem abru-
 pit,

pit, vt harum imaginum terroribus perculsus, dum eas identidem omni cogitatione pertracto, reliqua nocte nullā quietis partem vllō modo capere potuerim. Valetudinarius his auditis, rem omnem dissimulare, nullū admirationis signum dare, somnia, & animi ludibria appellare, P. Corbinellum affirmare rectè habere, obitum eius celare, hortari curam omnem poneret, seque redderet quieti. neque ille tunc quidem verbū vllum præterea fecit. Aliàs verò, occasione data, significauit sibi non modo exploratū fuisse illum esse defunctum, verum etiam in cœlum deuenisse. siquidem sciscitanti P. Roberto Bellarmino, quid de illius anima sentiret, tenerine igne Purgatorio? confidenter sanè respondit: Absque mora, purgatorium transisse. Quo ex responso ille coniecit, diuinitus id edoctum esse. Nam cum suapte natura in omni sermone imensum quantum consideratus, & in pronunciando de dubijs rebus parcus esset, nūquā, nisi à Deo factus certior, patri suo à confessionibus, tam liquidò confirmasset, purgatoriū iam transmisisse. Auctores illi omnes eramus hoc tempore, conquisitis ad id, omnis generis rationibus, vt propagari sibi vitam à Deo exoraret, sic enim & meritis iam in cœlo præmijs ingentem cumulū accessurum, & plus hominibus, atque in-

primis

primis Societati profuturum. At ille omnibus id vnum respondebat: *Melius est dissolui.* Quod ille tanto animi sensu & affectu, tanta oris serenitate dicebat, vt satis appareret, ab illo studio non aliò, quàm ad indissolubilem cum Deo coniunctionem, quàm primùm fruendam ferri. Binas omninò interea dum hac inualetudine tenetur, ad matrem litteras dedit. Priores eius initio, simulatque prima illa procella, qua opprimendus putabatur, defunctus erat. in quibus eam principiò consolatus, atque ad res aduersas quietè patiēdas hortatus, hæc subiungit.

Mensis est, cum inibi fuit, vt à Deo beneficio longè omnium maximo augerer, hoc est, vt in eius gratia, vt confidebam, positus, de vita exirem. iamque sacro viatico, & extrema Vñctione firmatus eram, quando Deo placitum fuit, tempus mihi proferre, atque interea lenta me febre, que reliqua facta est, ad mortem preparare. Medici ignari quères exitū sit habitura, corporis sanitati cōquisitis remedijs student. Me verò iuuat animum inducere, Deum longè mihi integriorem, quàm Medici, dare possint incolumitatem parare. itaque interea loci illa spes me oblectat, fore, vt me DEVS in paucis mensibus, è mortuorum, ad viuentium terram, ex hominum humi degentium, ad Angelorum, cœlitum. que Societatem, denique ab aspectu rerum terrestrium & caducarum, ad Dei Optimi Maximi in quo bonum omne continetur.

netur, intuitum, contemplationemque peruehat. Eadē cogitatio, tibi Illustrissima Domina, pro tuo in me amore, proque eo ac mea felicitati consultum cupis, ingenti solatio esse poterit. Quasote, ut pro me vota ipsa facias, atque à sodalibus Doctrinae Christianae fieri mades, ut breui hoc tempore, quod mihi adhuc huius seculi pelagus nauigandum est, Deus intercedentibus Vnigeniti filij sui meritis, item Sanctissime Matris eius, & DD. Nazarij, & Celsi precibus, delicta omnia mea, sanguine suo sacratissimo, quem inter supplicia pro nobis profudit, velut mari rubro submergere dignetur, quo inimicorum metu liberatus, ad videndum, fruendumque Deum, in terram illam diuinitus promissam euadam. Idem ipse Deus te Illustrissima Domina consoletur. Amen.

Alteras aliquantò prolixiores, paulò ante obitum scripsit, cum iam, uti postea exponam, diem ipsum, quo moriturus, cœlūque aditurus esset, diuinitus compertum haberet. Eius, matri valedicentis, hæc sunt verba.

Illustrissima Domina, Mater in Christo obseruantissima.

Pax Christi.

Spiritus sancti gratiam & consolationem Tibi Illustrissima Domina, perpetuam precor. Versabar equidem, cum tuae litteræ afferrentur adhuc, in hac mortuorum regione. Verum age nunc, ad cœlum aliquando aspirandum est, ut in terra viuentium Deum æternum laudemus. quod quidem iter
nuper

nuper sperabam, ante hoc tempus à me confectum
 iri: sed nimirum febris, vt alijs litteris ad te scripsi,
 cum feruere maximè, atq; aestuare videretur, re-
 pentè mitigata, ad diem vsque Christo in calos af-
 cendenti sacrum sensim me perduxit. Ex eo, pecto-
 re magna vi destillationum oppresso ita redinte-
 grata est, vt iam pedetentim ad dulces carosque
 amplexus patris cœlestis accedam, in cuius gremio,
 vti spero, securà quiete fruam & sempiterna. Atq;
 ita diuersi rumores qui de me istuc perlati sunt, vt
 etiam ad Marchionem scripsi, sanè congruunt.
 Quod si caritatis est, vt ait Diuus Paulus, flere
 cum flentibus, gaudere cum gaudentibus,
 ingens omninò te gaudium, Mater Illustrissima ex
 eo haurire necesse est, quod beneficij gratiaque in
 te caussa, veram mihi Deus letitiam, atque à me-
 tu eius vnquam amittendi securitatem designat.
 Equidem fatebor enim tibi Illustrissima Domina,
 cum in considerationem diuinae bonitatis, que in-
 star est maris, cui nec fundus sit, nec litus men-
 tem ingurgito, ea mihi illius amplitudine abrepta
 aberrare, neque satis competere videtur. quippe cū
 ille me pro tam breui, & exiguo labore, ad aeternā
 requiem accersat; qui me de cœlo ad summam feli-
 citatem, quam adeò negligentè quasiui, vocet,
 fructumq; lachrymarum polliceatur, quas tā par-
 tē profudi. Vide etiam atque etiam Illustrissima
 Domina, & caue, ne hāc infinitam Dei benignita-
 tem violes. quod profectò faceres, si eum velut mor-
 tuum lamentarere, qui in Dei conspectu viuat, to-
 geque plus rebus tuis, quam in hac vita sua com-
 mendatione adiumenti afferat. Non erit hac di-
 uturna seiunctio. in cœlo reuisemus inter nos, si-
 mulque

inulque cum salutis nostrae vindice copulati, tota animi contentione eum laudantes, eiusque misericordias in aeternum cantantes, immortalibus letitijs perfruemur. Neque verò ambigo, quin si ijs exclusis quae consanguinitatis ratio subijcit animo, fidei, & purae illi simpliciq; Obedientiae, quam DEO debemus, locum dederimus, vltro ac prolixè illi, quod suum est, oblaturi simus. idque tanto libentius, quò id quod eripitur nobis est carius. Sic enim certo existimabimus, nihil à Deo nisi sapienter, & è re nostra fieri. Admit nobis quòd ante commodauerat, non alio consilio, nisi vt immuniore, & tutiore loco reponat, ijs bonis ornet, quae nobis optaremus ipsi. Haec omnia èò duntaxat à me dicta sunt, vt morigerarer desiderio, quò teneor, vt in Illustrissima Domina, ceteraque omnis familia, hunc meum discessum, in iucundi beneficij loco habeatis, tuque hoc fretum traicientem, dum littus, in quo spes omnes meae sitae sunt, contigero, materna tua benedictione prosequare. Quod iccirco feci libentius, quòd nihil mihi superfuit, quo euidentius amorem, ac reuerentiam, quam, vt filius matri debeo, tibi significarem. Denique ita concludo, vt iterum abs te humiliter benedictionem efflagitem.

Roma IV. Idus Iun. Anno D. M. D. XCI.

T. D. Illustriss.

Filius in Christo obedientissimus
Aloysius Gonzaga.

À s

CAPVT

CAPVT NONVM.

DE PRAEPARATIONE AD
*mortem à B. Aloysio adhibita,
dequē ipsa morte.*

TEmpus iam est exequi, quam Christianum, sanctumq; in modum se B. Aloysius ad postremum illum è terris ad caelos transitum accinzerit. Dum in hoc morbo, sanè diuturno, atque, vt tales solent, difficili, grauibusque periculis infelto fuit, nullum vnquam abiecti animi vel minimum gestu aut verbo signum dedit, nunquam ostendit obsequium se, aut quicquid aliud, quod se valetudinarij facerent, fastidire. sed quanquam inualetudo promptius, quam aliud vllum tempus, latentes animi motus in apertum proferat, suæ tamen ipse semper patientiæ constitit. Superioribus, Medicis, Valetudinarijs ad verba sèper obediuit, & quibus moribus hominem religiosum in valetudine quantumuis molesta esse oporteat, clarum in primis exemplum dedit. Postquam lecto teneri cœpit, nullis vnquam, nisi de diuinis rebus, & vita beata, sermonibus aures accommodauit. Itaq; nemo eum inuisebat, quin vt ei gratum faceret, alijs omnibus omissis, de pietate loqueretur.

retur. quod si quis oblitus huius instituti, quiddam aliud iaceret, Aloysius mēte collecta, secum ipse res alias tantisper agebat, donec ad res sacras rediretur. tunc enim se ipsum immutans, atque ad colloquium reuersus non recreari se tantum, verū etiam gestire ostendebat. Huius ipse sui consilij rationem sic reddebat. Etsi nihil ambigeret, quin de rebus indifferentibus pietatis gratia prudenter in commune loqui, nihil esset ab hominis religiosi rationibus alienum, nihilominus eò loci, quo ipse tum quidem esset, par esse, Deumque suo iure ab se postulare iudicabat, vti sermonū suorum omnium, non modo formale (sic enim loquebatur) propterea quod mens, vti semper debet, in ijs Dei honorem spectet, verū etiam materiale ipsum, sit sacrum. & omne temporis momentum quod sibi Deus extrema sua vita concederet, tanti æstimabat, vt non nisi in rerum pretiosarum tractationem expēdi vellet. Poscebat nonnunquā vestem, lecto que egressus pedetentim ad mensam, in qua erat Christi crucifixi imago adrepebat, eamque complexus osculabatur, quod item imagini D. Catharinæ Senensis, & aliorum Diuorū, quibus cubiculū cinctum erat, factitabat. Cuidā verò è valedudinarijs dicenti, nō esse, quod è lecto surgeret. se crucifixi, cæteraque simulachra

ad lectam allaturum. Atqui, inquit Aloysius, hæ sunt meæ stationes. Eum igitur morem tantisper tenuit, dum se lecto potuit mouere. Ad hoc interdium quando clausa cubiculi ianua sine arbitris erat, nullius operadiutus educebat se furtim è strato, interque illud ac parietem in angulo abiecerat in genua, ac tantisper dedebat se precibus, dum quid pro foribus increpisset. tunc enim se quasi cubitum rediturus, erigebat. Valetudinarius aliquamdiu ratus, ad requisita naturæ surrexisse, ad extremum cum sæpius lecto digressum offenderet, suspicatus, id quod erat, postquam aliquando ex insidijs, nitentem genibus oppressit, id præterea audere vetuit. ille ubi se teneri manifestò vidit, erubuit scilicet, vetitoque deinde abstinuit. Adhibebat hoc tempore sibi crebrius ad consilium de animi sui rationibus P. Robertum Bellarminum pœnitentiæ suæ præsidem. Quodam verò vesperè ex eo requisivit, Arbitraretur ne quemquam ab igne purgatorio intactum, cœlum contingere. Ille cum annuisset, non ignarus quantum sibi haberet, de Aloysij virtute polliceri: Quin adeò, inquit, ex ijs vnum te forte confido, qui immunes à Purgatorio cœlum recta petant. Quando enim Deus pro sua in te voluntate, tot animum tuum muneribus ornamentisque cœlestibus, quorum me cō-

scium

scium esse voluisti, exornauit, quorū illud non infimum est, quòd te ab omni mortifera culpa semper abesse voluit, certò equidem spero, hoc etiam pro cumulo adiecturum, vt nusquam cunctatus ad superos euoles. Hoc responso, tantis incessit læticijs, vt abducta à sensibus mente ad cœlestis illius ciuitatis beatitatem, obiectam diuinitus intuendam sit euectus. Quo in excessu mentis cum totam prope noctem oblectamentis quibusdam, atque solatijs, quæ mortalem modum longe excedant, traduxisset, eam postea eidem Patri asseuerauit, visam esse sibi vix momenti instar habuisse. In eadem eētali positus etiam diem suæ morti destinatū accepisse creditur, siquidē, quampluribus deinde liquidò prædixit se octauo à sacro Corpori Domini die, excessurum è vita. idq; euenit. Cuidā verò à quo singulari officio frequentabatur, aliquot ante eas ferias diebus, idem denūciauit. Interea morbus vsque eò ingrauescere, vt P. Vincentius Brunus qui infirmis præerat, vir medicinæ peritus, Aloysio negaret eum diu superesse posse, Eo comperto, socium quendā compellans: *Nescisne, inquit, quam felix nuntius venerit, intra octauum diem mihi moriendum esse? Amabo te, mecum vnà, pro tam eximia in me beneficentia, hymno Te Deum laudamus recitando. Deo gratias age.* Eo hymno simul ab vtroque

piè admodum dicto, non ita multò post, alteri suo condiscipulo cubiculum ingrediti, exiliens gaudio: *Pater mi*, inquit, *latantes imus, latantes imus*. quibus verbis tam effusa hilaritate pronunciatis, cæteris gemitus exprimebantur, & lachrymæ. Secundum hæc visum est, tribus Patribus, quibuscum præcipua ei gratia intercedebat, per litteras valedicere. ij erant P. Ioannes Baptista Piscator, eius olim tirocinij Magister, tum verò Rector Neapolitanus: P. Mutius de Angelis, ibidem tum Theologiæ professor: & P. Bartholomæus Recalcatus Rector Mediolanensis. His aliena manu indicavit, se, vti speraret, in cœlum proficiscens, multam illis salutem dicere, atque orare, vti se Deo commendarent. At cum præ imbecillitate virium subscribere non posset, iussit sibi manum duci, & pro suo nomine calamo crucem depinxit. Curæ illi fuit octo postremos vitæ suæ dies singularibus quibusdam pietatis ac religionis officijs exigere. Ac principiò cū sacerdoti familiari suo patefecisset, sui obitus diem se exploratò tenere, eum rogavit, vti quotidie tertia ante occasum solis hora ad se septem pœnitentiales psalmos recitatum veniret. Igitur per id tempus remotis cæteris, Christi cruci affixi, imagine eius rogatu in lecto collocata, sacerdos iuxtà prouolutus in genua,

quos

quos dixi psalmos pronuntiabat, nonnunquam, ubi ad egregium quempiam locum ventum erat, insistens, cum interea B. adolescens, oculis animoque in Christi effigie defixis tota mente, quæ legebantur voluntans, illustribus accensi in Deum studij celestiumque per motionum indicijs, ingentes lachrymarum imbres Patri ciceret, quæ item ipsi, sed leni, & quieto lapsu erumpabant. Cæteris horis diurnis, aliquod sibi caput è psychagogia, aut è soliloquijs D. Augustini, aut sermonem Diui Bernardi in Cantica, aut Iubilum: Ad perennis vitæ fontem, aut psalmum quempiam ab se delectum, vt *Latatus sum in his qua dicta sunt mihi, in domum domini ibimus: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus,* aut alium eiusdem generis legi postulabat. Vbi primum rumor esse cœpit, eum affirmasse intra octo dies diem se obiturum, certatim omnes momentum aliquod captare, sine arbitris confidenter cū eo communicandi, eiusque commendationem exposcendi. at ille omnium mandata in cœlum perferenda admirabili animi promptitudine accipere, pro omnibus se cum Deo acturum prolixa caritate, securoque animo polliceri, vt illic breui se futurum, certum habere diceret: de sua morte, perinde ac de migratione

ex vno conclaui in aliud solet, differere. Plures ad eum visum, atque etiam ministratum Patres vētitabant. in quibus magis assidui P. Marius Fucciolus Procurator Generalis, & P. Hieronymus Platus, qui altero ab eius excessu mense, & ipse naturæ concessit. Is aliquando in digressu ex eius cubiculo, ad comitem suum conuersus: *Sanctus, mihi crede, sanctus est Aloysius, vsque eò vt viuens etiam in Diuorum numero collocari possit.* Alludit nimirum ad dictum Nicolai Quinti Pont. Max. qui, cum D. Bernardino Senensi celestes honores decerneret, de D. Antonino Archiepiscopo Florentino viuo, & præsentate, existimare se aiebat, non minus eos mereri Antoninum viuum, quàm Bernardinū mortuum. Postremis illorum octo dierum plerumque totum animum diuinarum rerum contemplationi intendebat, nisi quòd interdum aliquot de rebus sacris verba interloquebatur, aut breuiore preces interuallis funditabat. Extremo triduo æneum Christi crucifixi simulachrum, Indulgentia Pontificia, Philippinarum titulo, sacrum, quod à Patre quodam acceperat, ad extremum vsque Spiritum perpetuò pectori appressum tenuit. Crebrius eo ritu, qui in Ritualibus libris præcipitur, fidem suam professus est, vehementem interea amorem semper præferens Deo se consociandi. itaque

itaque illud identidem iterabat. *Cupio dissolui, & esse cum Christo*. Octauo Corporis Domini festo die illucescente, Valetudinarij adiutor in cubiculum ingressus, neque solito deterius habentem reperiens: Atqui, inquit, Aloysi viuus es, nō mortuus, vti futurum, tua quidem sententia, prædicabas. Cū ille perseueraret affirmare, eo se die obiturum, egressus è cubiculo valetudinario renunciat, Aloysium, cui iā melius quā ceteris diebus factum esse videatur, in ea opinione constare suæ vitæ postremum hūc diem futurum. Sacerdoti item cuidam fe-
 visitanti, ac dicenti, iam octauum diem agi, quo ipse in viuis se desitutum esse iactasset: iamque ad spem longioris vitæ excitari posse: *necdum*, inquit, *hodiernus dies totus præterijt*: Magis etiam disertè idem alij confirmavit, qui ad illum adiens, cū ex plaga, quam tum è misera macie, tum quòd iam diu in id latus continuò cubuisset, in dextro femore acceperat, grauitè laborantem offendisset, misericordia permotus: Molestum sibi quidem accidere dixerat, quod eo nobis carendum esset, optare tamen, vt his eum Deus doloribus aliquando liberaret. cui ille perquam seriò: *Hac nocte*, inquit, *moriar*. illo occurrente, non videri eo loci esse, vt tam propè absit à morte, Aloysius bis eadem iterat: *Hac nocte moriar: Hac nocte*

moriar. Totum' antemeridianum tempus
 multiplici profitendæ fidei, præcandi, Dei-
 que multa cum pietate adorandi officio
 traduxit. Circa meridiem sacrum viaticum
 quod à prima luce eius diei sæpè poposce-
 rat, efflagitare enixius. at valetudinarij mi-
 ninè moriturum suspicati, aure: non dare,
 sed cum nullum sollicitandi, rogandique
 finem faceret, causari postquam semel in
 hoc morbo, eo sit impertitus, non videri
 sibi fas esse repeti. Tum Aloysius: De oleo
 quidem sancto, inquit, est, vt dicitis, non i-
 tem de viatico. Nihilominus valetudinarij
 tum quidem rem negligere. Dum eo loci
 valetudo eius sita est, Gregorius XIV. Pöt.
 Max. de longinquo eius morbo, à Cardina-
 libus, vt opinor, ipsius cognatis edoctus,
 cùm percunctatus vt valeret, accepisset, iam
 in cælum cogitare, suapte sponte suam ei
 benedictionem, vnà cum indulgentia, vt
 vocant, plenaria transmisit. Id cum ei P.
 Collegij Minister nunciaisset, vt erat humi-
 litatis amantissimus, quantum ex illis sacris
 muneribus gaudij, tantum ex eo quòd sui
 Pontificem meminisse audiebat, verecun-
 diæ percepit, continuoque vultum mani-
 bus contexit. Minister vt hanc verecundi-
 am adimeret, negat mirum id videri oportere,
 si quidem Pontificem fortè quiddam
 de afflictæ eius valetudine inaudisse. Alte-

ra ante

ra ante solis occasū hora, sacerdotē sui olim tyrocynij fociū, qui ad ipsum visendum ē domo, quæ est ad D. Andreæ, aduenerat, orat, vt Patrem Rectorem Collegij ad præbendum sibi salutare viaticum, flectat. Paruit ille, & vnà Litaniam de sanctissima Eucharistia pronunciarunt, Aloysio clara voce sacerdotem sequente, cui ad extremum vultu, præter consuetudinem hilari, & ore ad risum composito gratias egit. Venit deinde P. Rector sacrum viaticum afferens, quo ille & mirificè lætatus est, & in eo percipiendo animi ad pietatem, Dei que amorē inflammati, atque in spem arrecti eius quē nunc testum acciperet, coram in cælo fruendi præclara argumenta dedit. Hæc cum maximè agentem spectarent, & illas voces audirent: Accipe frater viaticum, & quæ sequitur, omnib⁹, qui in cubiculo erāt, vberim cecidēre lachrimę. Sumpto viatico placuit beato adolescenti, quemadmodum in Societate aduenientibus, aut proficiscētib⁹ in longinquas oras fieri solet, omnes qui aderant insigni amore, & alacritate cōplecti. Ibi cum eū pro se quisq; postremū salutaret, nemo erat, qui lachrymas teneret, nemo, qui ab eius amplexu diuelli posset, omnes in eū inhiantes identidē oculos magno amore, & dolore referre, eiusque preces ambire. In his erat, cui cum Aloysio
neces-

necessitudo semper fuerat, mutuis caritatis,
 & amoris officijs constituta, is seorsim eum
 adiens: se, ait, confidere breui eum beato
 Dei conspectu fruiturum, orare proinde,
 vti compertum haberet, suam illi salutem,
 dum viueret, curæ semper fuisse, ita neque
 sui illic memoriam deponeret, sibi, item si
 quid in eum officiorum negligentia offen-
 disset, veniam daret. Respondit flagranti
 sanè affectu Aloysius se infinitæ Dei beni-
 gnitatis, & clementiæ, pretiosi item sangui-
 nis Iesu Christi, & commendationis Bea-
 tissimæ Virginis matris fiducia, sperare ita
 paulò post fore. Ne dubitaret, spondere, si-
 bi pro eo agere, cordi futurum, etenim si in
 terris eum amauisset, longè etiam vehemè-
 tius in cælo, vbi plenior sit charitas, ama-
 turum. Atque hæc omnia tam integris sen-
 sibus & sermone tam expedito, tamque ad-
 rem accommodato dicebat, nemini vt ve-
 rissimile videretur, tam citò abscissurum è
 vita. Eadem hora Præpositus prouincialis
 ingressus cubiculum, Aloysium compellat,
 cui ille: imus Pater, inquit, & quò? sciscita-
 tur Pater. Ad cælum respondet. tum Pater.
 Itane ad cælum? Nisi quid obstant pecca-
 ta mea, subiicit Aloysius, spem mihi eo per-
 ueniendi Dei benignitas ostendit. Conuer-
 sus Præpositus ad nonnullos astantiū, sub-
 missa voce: Audite, sultis, inquit, hic de pro-
 fectione

fectione in cœlum loquitur. at nos, scilicet, in Tusculanum eum destinabimus. exquirenti deinde, num communi sepulturæ cōmendandum censerent, responsum est eius sanctitatem videri postulare, vt eximius ei honos haberetur. Sub extremam ante solis occasum horam obsequij causa ei aderam, subiectaque capiti manu pauxillum Christi crucifixi sigillum, ante quod, sub vltimū spiritum precanti Indulgentia plenaria cōcedebatur, intentis oculis contemplantem subleuabam, cū ille elata manu linteum capiti tegmen deripit. ego ratus eum motū moribundi hominis esse, tacitus repono. paulo post cū ille denuò detraxisset, egoque restituerem: Sine, inquam, Aloyfi, mi frater, ne hæc vespertina aura capiti tuo noceat. tum ille oculis Christi crucifixi imaginem mihi denotans: *Christus, inquit, moriēs capite operto non fuit.* quibus verbis animum mihi pietate, & salutari dolore confixit. Vesperi, quo tempore salutandæ Deiparæ signum datur, cum ipso coram, sermo esset exortus, cuius noctu cum eo vigilandum esset, tãetsi commentando astrictam mentem haberet, iterum tamen Patrem quendam, qui iuxta ipsum erat, vt sibi adesset, rogauit. alteri item, quem eius excessum spectare cupientem, se in tempore admoniturum receperat, quasi vt promissis maneret, Vide inquit,

inquit,

inquit, maneas. Prima noctis hora conferto hominibus cubiculo, Rector, nusquam lingua hæsitare cernens, etsi ipse se moriturum ea nocte prædixisset, fidem non adhibebat, quin etiam ut hoc genere febris laborantibus euenire solet, aliquot dies superfuturum ratus, iussit, se digresso, omnes excedere, & somnum petere. neque à quoquam exorari se passus est, ut remanendi potestatem permitteret, quod negaret moriturum: sin. se ipsum nusquam ab eo discessurum fuisse, soli itaque P. Ministro, vnà cum socio item sacerdote negotium datum, ut eius curæ assisteret. Nemo non intelligit quanto sensu amoris, & dolore à sodali nobis tam caro, quem certa res erat, nunquam præterea viuum à nobis visum iri, abiuncti simus. at ipse, quem nolter mæror minimè præteriret, nostri solandi causa, polliceri nostri in cælis memorem futurum. Orare ut in postremo hoc discrimine sibi precibus essemus auxilio. compluribus, quæ post suam mortem ab ijs fieri vellet, iniungere. Ita Rectoris auctoritate compulsi, lachrymantem omnes alius post alium ab eo discessimus. Postquam solus cum duobus illis Patribus relictus est, mente semper in Deum erecta, per interualla petitas è sacris litteris voces eiciebat, ut illam: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum, & similes. Cōstitit*

stitit aliquamdiu idem in vultu color, quo tempore qui aderant, modo preces pro eius salute concipere, modo sacrata aqua eum lustrare, modo Christi cruci affixi imaginem osculandam praeberere, non sine appolitis ad pietatem monitis. Vbi ad postremum mortis conflictum ventum est, è liuore faciei, & sudore guttatim erumpente cognorunt, graui dolore confici. at ipse inter mortuis vocibus flagitare, vt se aliter collocarent. iam enim ipsum triduum eodem membrorum situ iacuerat. At illi veriti ne mortem ei accelerarent, simulque rati hoc ab eo naturæ potius impetu, quam cogitatione peti, quod tangere eum recusarent, cohortati sunt, veniret in mentem illius duri, & angusti strati, in quo inter tot molestias, & supplicia Christus D. N. vitam posuisset. Quo præcepto admonitus, coniectis in Crucifixi signum oculis, cum verbis non posset gestu significare, Dei amore plura etiam perferre paratum esse, visusque est sibi ipsi imperare, vt eum dolorem quietè ferret. neque verò quicquam deinde mouit. Patres, cum iam eum neque loqui, neque se commouere posse ceruerent, sacratum cereum quo ad ipsum prius salutaris crucis notam expresserant, in manus dant; quem ille suo perseuerandi in sancta fide studio testificando apprehen-

prehen-

prehensum strinxit, eumque tenens paulò post visus sanctissimum Iesu nomen effari, atque ad extremum labia modicè mouens, inter alteram, & tertiam noctis horam, admirabili tranquillitate animum suo creatori reddidit. estque id adeptus quod in gratiæ loco tantoperè optarat, vt vel intra octo sanctissimæ Eucharistiæ, cuius honori semper ante alios deuotus fuerat, dictos dies, vel memoris, pijq; aduersus Christi Domini pœnas animi declarandi causa, feria sexta moreretur. itaque cum octauus eorum qui sacrae Eucharistiæ solemnibus sunt celebres, dies esset in exitu, iamque feria sexta ineunte, nocte quæ inter 12. & 11. Kalend. Quinctiles intercedit, cum vixisset annos tres & viginti, menses tres, dies vndecim, felicem illam vitam cum hac mortali commutauit. Quot annos, atque etiam menses olim, cum moreretur, egerat D. Ludouicus Caroli II. Francorum regis filius, è Diui Francisci familia, ac deinde Tholosatum Antistes, cui hic noster B. Aloysius haud modicis virtutibus affinis fuit.

CAPVT

CAPVT DECIMVM.

DE EXE QVIIS, SEPVLTVRA,
 & ijs que corpori B. Aloysij
 acciderunt.

MAgnum enim uerò sibi beneficium duo illi sacerdotes, qui morienti præstò fuerant à Deo accepisse uisunt, quod è tanto numero idem ardentibus uotis expetentium, ipsi potissimum delecti essent, qui tanta sanctitate adolescentem spectarent in cælos feliciter demigrantem, quod erat eò iucundius, quòd antequam excederet, se eos, dum uiuerent, Deo commendaturum promiserat. P. Ministro quies quædam animi, & cælestis iucunditas hæsit. Socium insolitus pietatis ardor, & salubris mæror, Dei que secundum B. Aloysij consilia colendi studium inuasit. Quem animum multis lachrymis abundantem, si non perinde atque dum recens esset, vigentem ac, prout res tulit, vehementer aut mediocriter incensum plures non modo menses, uerum etiam annos seruauit. Sed quoniam cum eum pietas ad decerpendum aliquid de sacris huius beati adolescentis reliquijs stimularet, reuerentia uetabat, ne quid de ipso corpore stringeret, calcem

Bb

torum

torū corrigias, calamos quibus scribere erat solitus, aliaq; eiusdem generis sibi poposcit, atq; dum hæc litteris mandamus, etiam cōseruat. Valetudinarij cū ad lauandū, curandūq; corpus accessissent, elatis corā h̄isdem sacerdotibus linteis lecticarijs, æneū illud Christi simulachrum reperiunt, q̄, ut supra dictū est, tres cōtinenter dies pectori admotum tenuerat. Internudādum corpus comperiunt ingentem callum, quē consuetudo genibus inter preces nitendi à paruo puero perpetuò culta, ijs obduxerat, è quib; nōnulli quiddā, pij monumenti causa, abscissum, hodieq; penes se habēt. Vnus è valetudinarijs impulsu quorundam eius honori studentium, frustum carnis refecare aggressus, mox cœpti pœnitens, modicum pellis abstulit, qua suo hortatu admota, ægrum conualuisse memorat. Vix animam efflarat, cum alter Patrum qui adfuerant, nonnullos qui viuenti interiores fuerant, certos facit, nostrum Angelū in cœlos euolasse. At illi studio pietatis incēsi corripere se è cubili, & partim, q̄ fortunatis cœlitum oris iam receptum crederent, ipsum vocare in vota, partim pro eo preces persoluerō quas pro amicitia ante obitū exegerat. Postera luce ii. Kalēd. Quinct. vix dato surgēdi signo, cubiculū, in quo situm erat sacrum corpus completur, & submissis oēs genibus,
vel

vel pro eius animi incolumitate, Deū, vel quorum longè maxima pars erat, ipsum pro sua venerantur. Ad hoc certatim amore pietatis, eius calceamenta, indubium, subucula, aliæq; vestes direptæ: ungues, capilli, ac nihil etiam de ipsa carne præcisum. Dehinc corpus in sacellum cōmune collegij delatū, horis omnibus antemeridianis à quam pluribus frequentatum est, præcipuè ab adolescentibus notis, qui antea non modo contactum, sed etiam aspectum cadaverum exhorrescere soliti, adibant ad feretrū, & sacras reliquias, sanctum, sanctum ipsum in geminantes, amplexari, & dissuauiri certabant. Eodem matutino tempore sacrificia omnia cū in Collegio, tum in ceteris Societatis, in vrbe, domicilijs pro ei⁹ animi felicitate facta sūt, etsi id à plerisq; moris potius societatis retinendi caussa fiebat, quā quod opus esse iudicaret. Difficile est ijs qui rem oculis non vsurparunt, subijcere animis, quantū eius excessus omnium qui in eo Collegio degebāt, animos permouerit. siquidē præter eius virtutem, & sanctitatem nemini quicquam loqui libebat, cum alius aliud quod obseruarat præclarum specimen exponeret. sed longè etiam frequentior in desiderio erat, quam in sermone, vnoquoque cum animo suo reputante, quàm illustri gemma orbatu essent, quā sanctæ societatis

tatis iacturam eo die fecissent. Sub horam
 pœnultimam ante solis occubitum, qua
 preces ei funebres erant indictæ, sacrum
 corpus è sacello in amplam exedram, quò
 Patres omnes socijque cæteri conuenerant
 delatum. Ibi omnes ad vnum, etiam sacer-
 dotes ex ordine priusquam efferretur, ma-
 num ei osculantur. Quod venerationis ge-
 nus solis sacerdotibus impertiri solitum,
 huius, qui minoribus duntaxat ordinibus
 initiatus erat, vitæ sanctimonie tributum
 est. Præstito hoc officio funus longo ordi-
 ne, in sacram ædem Collegij, cui Annunciatæ
 cognomentum est, procedit, atque ibi exe-
 quiales preces de more celebrantur. Secun-
 dum quas tantus fuit iuuentutis, quæ litteris
 inibi deseruit, cæteri que populi ad obside-
 dum feretrum, sacras reliquias venerandi,
 decerpendi que causa, concursus, vt cum eis
 iam Patres obsistere nequirent, opus fuerit,
 templi fores obserare. Interea loci, capilli,
 vngues, intima, extima que tunica accisa; ex-
 tremi digiti & duo articuli, auricularis di-
 giti dextræ manus præfecti sunt. Affuere
 homines Illustrissimi Franciscus Dietrich-
 steinius, qui hodie S. R. E. Cardinalis est,
 Benedictus, & Philippus Caietani, Iulius
 Ursinus, Maximilianus Pernestainius dy-
 nastæ Bohemus, qui postea cum esset ex in-
 terioribus Clementis VIII. Pont. Max. cu-
 bicu-

bicularijs vita defunctus est. Cum inibi esset, vt sepulchro mandaretur, cum alijs magnæ auctoritatis Patribus, tū præcipuè Roberto Bellarmino visum est, non ex consuetudine, sed in loculo aliquo proprio componendum esse. quippe cū per eximiam sanctitatem vitā transisset, nihil ambigi, qui Deus tanto eius gloriam per orbem olim clariorem effecturus esset, quanto ipse impensius dum vixit, homines latere studuerit. Sed quoniam eo loci hominum de Societate corpora non loculis includere, sed absque apparatu in sepulchro condere mos est, Rector Ministrum ad Professorum domum allegat, qui P. Laurentiū Magium id temporis in Italiæ procuratione Generali Præposito Assistentem consulat. Is re cum ipso Generali Præposito communicata, loculo tegi iubet. Generalem siquidem idcirco libenter hunc adolescentem legibus soluere, quod nemini non cognitissima sit eius sanctitas. vt vel hinc liqueat eum, qui velut vnus cœlestium inusitato sepulturæ honore sit affectus, iam tum præstanti quadam cœlestis virtutis laude floruisse. Igitur parato loculo impositus, in sacello eius templi Christo cruci affixo sacro, quod maxima ianua ingredienti ad læuam est, in alterum conditorium illatus est, quod viâ publicam spectat, eamque partem, quâ Euāgelium

gelium legi solet. Per multos deinceps dies in communibus circulis sola huius sancti focij virtus in omnium ore versata est. & orbari iam viuo, qui in eo collegio viuebant, cœpere mortuum venerari. Itaque dies nulla abibat, quin aliqui monumentum eius adirent, eumq; longioribus etiã precibus salutarerent, in quo more non pauci complures menses, atq; adeo etiã annos, dum Romæ ætatem egere, perseverarunt. In his fuit P. Iohannes Antonius Valcrinus, qui etsi viuũ nũquam nosset, cùm paulò post eius mortem aduectus è Sicilia, quæ de eius vita conscripseram, perlegisset, tanto in eum studio exarsit, vt parũ esset vt tumultũ eius celebraret quotidie, nisi & varij generis flosculis, quos ipse in horto legerat, aspergeret, dicẽs hunc deum flores mereri, qui tam exquisitarum virtutum ornatu floruisset. Mansit in eo loculo B. Aloysij corpus septem omnino annos, scilicet ad annum Domini M.D. XCVIII. quando ne procedenti tempore aliorum corporibus misceretur, P. Claudij Aquaviuæ Præpositi Generalis iussu eius ossa ad 10. Kalẽd. Quint. anni M.D. XCVIII. è pristino in alium minorem loculũ translata, atq; in eiusdẽ conditorij muro, qui plateæ obicitur sublimè defixa sunt. Ibi permissu Præpositi prouincialis, qui ipse rei gerendæ affuit, reliquiarum partes deprom-

depromptæ, in multas Italiæ vrbes disper-
sæ, atque in Poloniam, & Indias delatæ sūt.
Quin & ipse Prouincialis ex ijs sibi nonni-
hil sumpsit, & alijs tribuit. Neq; præteribo
confirmasse eundem Prouincialem, eius
ossa inter se coniuncta, atque modesto illo
habitu, submisso capite, reperta, quo ferè,
dum viueret, esse consueuerat, quæ res, aspi-
cientes notabili pietatis motu contigit. At
verò annis posterioribus, vbi Deus, inter-
cedentibus eius precibus, miraculis editis,
ipsius sanctitatem in hominum luce collo-
care cœpit, idem P. Generalis decreuit, vt
sancta eius ossa, è priori sepulturæ loco in
alium decentioré, separatim à cæteris repo-
nerétur. Igitur 6. Idus Iun. anno. M. DCII.
in sacrum vestiarium clandestinò delata, &
Kalendis proximis Quinctilibus septa lo-
culo plumbeo, qui alteri ligno erat inditus,
sub gradu aræ D. Sebastiani, quæ est in eadē
æde, collocata sunt. Tametsi verò curæ fu-
erit, vt hæc, præter eos qui operã suam na-
uabant, clanculum omnes agerentur, non
tamen idcirco populi pietati solertia inue-
stigandi defuit, qua tandem vbi sacer ille
thesaurus nuper locatus esset, reperiret.
Ad extremum increbescente iam omni-
bus terrarum regionibus eius sanctimonix
fama, frequentatisque, ipso Deum exoran-
te miraculis, Francisci Gonzagæ Marchio-

nis Castilionensis, Oratoris Cæsarei, Principis excellentissimi, cui locus ille angustior videbatur rogatu, Præpositus Generalis loculum iterum eximi mandat, eoque, superiorum voluntate aperto, Marchio sibi, & Duci Mantuæ, paulum quiddam de reliquijs legit. Caput iussu Præpositi Generalis in Basilicam nominis Iesu, reliquum corpus 3. Idus Maij anno M. DCV. crebris luminibus, symphoniaciisque prosequentibus, ad eiusdem, in qua ante situm fuerat ædis facellum Virgini Matri sacrum, sacerdotum manibus deportatum, parieti, quem mos est legenti euangelium spectare, insertum est. Allaboratum quidem est, ut quam secretò, ea translatio fieret. at simul Orator, cum coniuge, item Dux Polius, alijque viri principes Aedē sunt ingressi, tunc facti sunt concursus multitudinis, ut se iam confercire inciperet. fuitque bene diu pluribus Patribus negotium, sacras reliquias priusquam in destinato loco conderentur, osculandas, venerandas, precatorijs coronis contingendas flagitantibus præbere. Ibi hodieque sancta illa ossa requiescunt, & ipsius Beati adolescentis effigie desuper, circumverò quamplurimis votiuis, tabellis pendētibus, lucente continuò lampade, & frequentis populi honoribus decorantur. In terea precamur fortunatum eius animum, ut n̄

vt in celo nobis, qui sacri corporis ipsius exuuias in terris honore prosequimur, Deū propitiet, gratiamq; eius abundè conciliet, vt extet olim meritorum nostrorum copia, pro quibus, propositis à Deo verbo, postquam humanam naturam induit, præmijs digni simus: cui, simulque Patri, & Spiritui sancto honor & gloria sæculis innumerabilibus

tribuatur. Amen.

Bb y DE VI